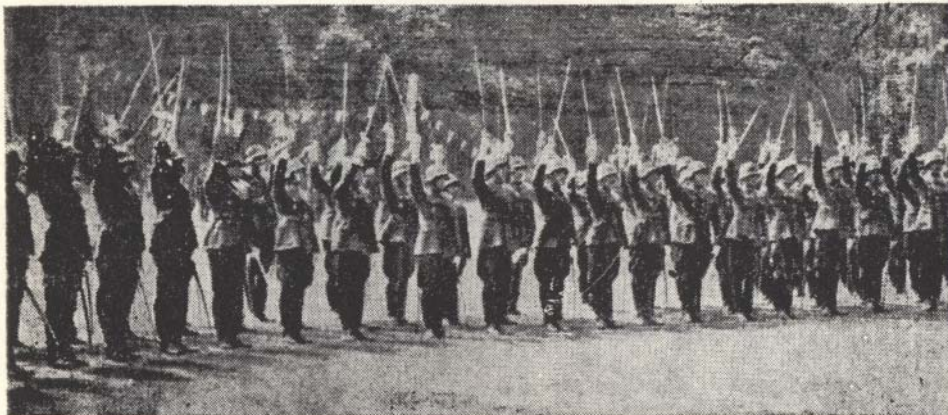

II.
A
CSENDŐR
HÁBORÚBAN

A HAZÁÉRT MINDHALÁLIG!

Száz és száz torokból csendült fel egykor Szent István napján e hősi fogadalom. Sokszázan közülük a harctereken halálukkal pecsételték meg az ekkor tett esküt, — együtt a magyar nép minden rendű és rangú legjobb fiainak tíz- és tízezeivel, akik ugyanúgy legnagyobb kincsüket, az életüket adták Magyarorszáért.

A Haza felszabadítása ugyanezt a hősi áldozatkészséget követeli ma is minden becsületesen érző magyar embertől!

Tüzér parancsnoki szakasz vágtságban változtat állást...

HÚSZ ÉVE MÚLT ...

(Beszélgetés egy tüzérbajtárrsal)

1964. OKTÓBER ... Gyönyörű napsütéses vasárnap délben, a kanadai „indián nyár” kellős közepén ülünk a torontói „Patria Restaurant” fehér-abroszos asztalánál ...

CSAPATZÁSZLÓ

Szemben velem a tulajdonos: Szállási Márton, 43 éves kanadai magyar, ki most a vendéglői szakmában keresi az emigráns kenyeret ... Nevetve nézünk össze, úgy érezzük, régi ismerősök vagyunk, pedig sohasem találkoztunk eddig az életben, legalább is nem tudtunk róla ...

Rátérek mondanivalómra: — „Mondd csak pajtás, igaz, amit a torontói csendőr bajtársak beszélnek, hogy Te is ott voltál a vereckei csatában 20 évvel ezelőtt?”

— „Hát igen, — jön a szerény válasz, — én is ott voltam, mint 23 éves tart. tüzér zászlós, éppen soron voltam és kötelező katonai szolgálatomat teljesítettem immár háborúban. Az I. Gépvontatású Közepes Tüzérosztály kötelékében, mint osztály felderítő tiszt valahol állásban voltam a Vereckei szorosban. Egy szikla mögött álltam s távcsővel figyeltem az előttünk fekvő kopasz dombot, melyet az imént kapott parancs szerint egyik alakulatunk vissza kellett foglaljon az ellenségtől s a mi tüzérosztályunk feladatal volt tüztámogatást adni a támadáshoz. Nem kellett sokáig várnom, a támadás meg is indult!

Jó pár kilométer távolságról csak azt láttam, hogy kb. egy századerőnek fele támad, rohan előre, a másik fele fedezi magát és mozdulatlan. Pár perc múlva szerepcsere következett, a támadók lapultak a földhöz s a másik rész rohamozott. Mint gyakorlott frontkatona, ki már több éves haditapasztalattal rendelkezett, a sorozatfegyverek porzását láttam a tetőn, mely az ellenségen feküdt. Azok az emberek óramű pontossággal hajtották végre a legnehezebb és legveszélyesebb gyalogsági feladatot: magaslat birtokbavételét rohammal! Alig telt el 5 perc, a támadók megközelítették a dombtetőt s felharsant a hajrá, amit még itt a tüzérfigye-

lőben is hallottunk néhány másodperc múlva. A magyar csapat elérte a dombtetőt és villámgyors, fergetegszerű rámenéssel birtokbavette. Az egész háborúban alig láttam még egy ilyen tökéletesen végrehajtott és sikeres támadást!

Ekkor hirtelen osztályunk ütegei zárótüzet adtak le a kopasz domb mögé, hogy az ellenséget lekössük és megakadályozzuk az ellentámadást, támogassuk a magyar csapatot a magaslaton való zavarmentes berendezkedésében. Zárótüzünk után jelentettem a tűz fekvését előljáró parancsnokomnak és a beszélgetés után csupa kíváncsiskodásból megkérdeztem, hogy kik voltak ezek a nagyszerű fiúk?

A válasz tömören csak két szó volt s míg élek megjegyzem magamnak: — „Az ungvári csendőriskola!” —

Sajgó, fájó örömmel, 20 év távlatának gyászában hallgattam Szállási zászlós úr elismerő szavait... Egy honvéd bajtárs így emlékszik ekkora hosszú idő után... A visszaemlékezés hatása alatt ennyit tudtam hozzátenni:

— „A háborúban, életveszélyben, melyben mi is oly gyakran voltunk, oly jó érzés volt tudni, hogy piroshajtókás tűzébajtársak szeme, figyelme rajtunk van. A kopasz domb a Buzsora volt, a rohamot október 9-én délelőtt az 1. századunk hajtotta végre Láczy Szabó László fhdgy parancsnoksága alatt. A rohammal a század az Árpád-vonal egy szakaszát foglalta vissza 12 óra után a betört ellenségtől, mely során igen sok csendőrünk elesett, köztük Sarudy László zászlós is. Tudomásunk szerint akkor fordult elő először, hogy csendőrt, Tarjáni Bertalan őrmestert Arany Vitézségi Érem-re terjesztette fel a honvéd zljpk. a roham sikeres végrehajtásáért. A hősi halált halt zászlós lovagkeresztet kapott. Ma ott fekszenek jeltelen sírban a völgyben, egy kis tisztáson, óriásfenyők árnyékában a csodás magyar Kárpátokban!” —

A beszélgetés végére megettük a finom ebédet is. Felláttam és meleg bajtársi kézzel búsítottam Szállási Mártontól azzal, hogy köszönjük az egykori tüztámogatást, most majd mi csendőrök leszünk jó támogatók egy derék honvédbajtárs vendéglőjében, ha jó ebédre, vagy vacsorára vágyik a gyomrunk...

KÖVENDY KÁROLY

A székelyudvarhelyi 82-es „VASSZÉKELY” hősi szobor

Tűzcséregi ösztűz!...

Magyar nehéz harckocsi bevetésre indul

HAZÁNK VÉDELMEBEN

Csendőrök, honvédek harca szovjet ejtőernyős csoportokkal Magyarországon

I.

A küzdő hadsereg mögött működő irreguláris alakulatok hosszú történelmi múltra tekinthetnek vissza. Gerillák, francireurök, komitácsik stb., majd partizánok volt ezeknek a neve a szóhasználatban. Voltak a régebbi múltban is hadjáratok, amelyeknek a kimenetelét az ilyenek bevonása a hadviselésben jelentékeny módon befolyásolták. A partizán azonban az elmúlt háborúban vonult be valójában a hadműveletek, vagy a hátsó ország ipari termelésének komoly megzavarására vagy megbénítására alkalmas tényezők közé. Az oroszországi partizánháború még igen sokunknak élénk emlékezetében van, amely az arcvonalon folyó harcokkal összehangolva az utánszállítás, az ellátás és az összeköttetések megzavarásán kívül abban éreztette hatását, hogy tetemes erőket kötött le a hátsó területeken. — A partizánok elleni harc megengedett és meg nem engedett eszközeit, módszereit és a hadijog értelmezését illetőleg még ma is lehetnek nézeteltérések, különösen, ha megtorló rendszabályokról van szó. De nyugati katonai körökben immár sokkal nagyobb megértéssel vannak a partizánháború sajátosságaival és módszereivel szemben, mint a múlt háború végén, amikor még nem voltak saját bőrükön szerzett tapasztalataink (Koreából, Indokinából, vagy akár Tibetből és Laoszból, Vietnámból az ilyen eszközökkel is támadó ellenféllel szemben).

Komoly szakírók odáig mennek, hogy a partizán hadviselést a modern háborúnak rendes katonai alakulatokkal és tudományos (atómi stb.) eszközökkel vívott fajai mellett, mint harmadik komoly tényezőt emlegetik. A legutóbbi „NATO” hadgyakorlatokon is számításba vették már ellenséges partizán csoportok működését. — Ezek az atomfegyverek korában talán már nagyobb szerephez juthatnak, mint az elmúlt háborúban, akár a kommunizmustól megfertőzött nyugati országokban, akár a Szovjet által leigázva tartott területeken. Eddig minden esetre csupán a szovjet és csatlós államok foglalkoznak és képeznek ki rendszeresen partizán alakulatokat.

Talán nem lesz érdektelen, ha néhány példát (megtörtént eseteket) hozunk fel arra, hogy ilyen szabotázs, hírszerző, partizán csoportokat hazánk területén is ártalmatlanná tettek, elsősorban a közbiztonsági szervek (csendőrök) a polgári lakosság közreműködésével.

Az első szabotázs csoportot 1941. szeptember 1-én virradóra dobták le Miskolc—Martintelep és Görömböly község között elterülő mezőn. A csoportot tulajdonképpen nem ide, hanem Németországba szánták. Erre voltak kiképezve és németországi tevékenység érdekében állították ki hamis igazolványaikat is.

A legendás uzsoki szoros a híres szerpentinjeivel, melyen a keleti ellenség sohasem tudott áttörni, ha azt magyar csapatok védték. A háttérben a sianski lengyel határállomás. A Kárpátok természetes vonulata Európa kapujának és Nyugat védőbástyájának erődje.

A csoport Ukrajna egyik repülőteréről indult, azonban akkor oly nagy szélvihar volt, hogy a gépet eltérítette útjából. Az első partizán, aki Magyarországra került, megérdemelten fejezte be életét. Görömböly közelében egy eperfán akadt fent, az ejtőernyő zsinorja nyakára csavarodott és megfojtotta. Munkába igyekvő emberek találtak rá, s azonnal jelentették az esetet a hatóságoknak.

A második partizán Miskolc és Nyékládháza között ért földet. Bement egy vasúti őrházba. A szolgálatot teljesítő vasúti őrre ráfogta pisztolyát és követelte, hogy tájékoztassa, hol, melyik országban, kisváros közelében van? A kérdést németül intézte az őrhöz, de mivel látta, hogy az nem érti és magyarul mond valamit, ijedtében, ő is magyarul kérdezett. Kellő tájékozódás után, figyelmeztette a vasúti ört, hogy agyonlővi, ha valakinek elmondja, vagy feljeleni, nekiindult egy nagyobb kukorica táblának.

A vasúti őr azonnal jelentést tett a miskolci személypályaudvar katonai parancsnokságnak, honnan motorhajtányon egy szakasz katona ment ki a partizán elfogására. A kukorica táblát körülfogták és sikerült is elfogni az első élő partizánt, aki előadta, hogy négyüket dobták le Miskolc közelében, abban a tudatban, hogy Németországban vannak, a feladatukban megjelölt város közelében.

Feladatuk volt Németország egyik repülőgyárába bejutni munkára, s a munkások között bomlasztó tevékenységet végezni és szabotázs cselekményeket elkövetni. A csoportnak minden tagja beszélt németül. Egyesek gyengén magyarul. El voltak látva tökéletesen hamisított igazolványokkal. Volt német születési anyakönyvi kivonatuk, lakásbejelentő lapjuk stb. Gyári munkakártyájuk lebélyegezve visszamenőleg egy évre, úgy tüntette fel őket, hogy a gyárban, mint szakmunkások dolgoznak. A város által kiállított élelmiszer-jegyek is birtokukban voltak előre egy fél-évre. Szóval minden olyan igazolvány együtt volt, ami szükséges egy hadiüzembe való bejutáshoz, elképzeltetlenül tökéletesen hamisítva. Amikor a németek megvizsgálták azokat, kijelentették, hogy ennél jobb hamisítványokat még nem láttak. Készpénz mindegyiknél 5000 márka volt.

Parancsnokuk született orosz, vezérkari százados volt. Ruházatuk: polgári ruha, jó állapotban és német szabó cégjelzéssel ellátva, rendes cipő, három-három selyeming és alsónemű mindegyiken.

Fegyverzetük: Mauser-önműködő 9 mm-es pisztoly 30-30 darab tölténnyel, egy-egy kis tojás kézigránát, borotva éles törkés és robbanóanyag.

A partizán parancsnok és egy társa elfogására, a miskolci csendőrparancsnokság és rendőrkapitányság szeptember másodikán Miskolc és környékén nagyobb szabású razziaát tartott. Eredményeként a szikszói határ vízenyős réjtjén megtalálták az egyik ejtőernyős partizánt úgy, hogy a talaj szintjénél mélyebben feküdt a földbe bevágódva holtan, minden csontja összetörve. Mellette a ki nem nyílt ejtőernyője.

A razziaán a partizán parancsnok átcsúszott Miskolc területén, ezért a sajozszeptéteri, edelényi, putnoki és ózdi járások területén razziaát terveztek 3-ára a csendőrparancsnokságok.

Sajózszeptéterre összpontosították a csendőrséget, hová a miskolci csendőriskolát is kirendelték. Ezzel egyidejűleg a honvédelmi minisztérium elrendelte a vasúti műtárgyak és nagyobb hidak őrzését.

Nagy volt az izgalom a csendőrök között, hogy vajon sikerül-e elfogni az orosz partizán parancsnokot. Egyedül talán e sorok írója Ferenczy alhadnagy maradt nyugodt, aki a razziaára vonatkozó parancsot a sajoókai őrsön kapta, ahová meglepő szemléről egy másik őrséről érkezett 2-án este 10 órakor.

Hajnal két órakor Ferenczy alhadnagy elindult Sajózszeptéterre kerékpáron. Egyedül ment, mert az őrs többi részlege már előző este útba indult. Kissé borult, de csillagos idő volt.

Sajóokazát bekötő 2 km-es útról kiérve a Miskolc—Bánrévei műútra a vasútállomást körülbelül 500 méterre elhagyva, úgy észlelte, mintha egy sötét árnyék az út melletti eperfa mögé ugrott volna. Erősen figyelte a fát, de alacsony koronája alá nem tudott jól belátni, de elhaladtában ösztönszerűen visszavette tekintetét hátra az eperfához, s ekkor jól kivehetően látta, hogy egy ember átugrott a másik eperfához. Kerékpárjáról le-

ugorva az eperfa mögé ugrott éppen idejében, mert a másik eperfától lövést kapott. Találat nem érte és a lövésre ő is lövéssel válaszolt. Több-szöri lövés után az ismeretlen alak karján megsebesülve, az erélyes fel-szólításra pisztolyát eldobva, feltartott kezekkel előjött az eperfa mögül. **Az alhadnagy hozzáugrott és még idejében elkapta a partizán felemelt jobbkarját, mert az a kezében tartott borotvaéles törkéssel akarta leszúrni.** Az alhadnagy keze, mint acélbilincs kapcsolódott az orosz partizán csuklójára és egy erős rántással, minden erejét megfeszítve hátracsavarta, melynek következtében a törkés a földre esett. A patent bilincs pillanatok alatt a partizán kezén volt. A törkést, kerékpárját magához véve, bekísérte a partizánt a sajkakazai vasútállomás épületébe, ahol alaposan megmotozta. Volt nála 5000 márka, hamis névre szóló születési anyakönyvi kivonat, lakás bejelentő lap, apja, anyja születési anyakönyvi ki-vonata (német nyelven kiállítva) a német repülőgép gyárba ki- és belépő kártya, úgy lebélyegezve, hogy már egy éve a gyárban dolgozik, fizetési bárca, élelmiszerjegyek.

Az alhadnagy kérdésére először azt mondta, hogy ő Hlinka gárdista és Eperjesről szökött meg, megelőzőleg pedig Németországból, azért vannak német okmányai. Mivel azonban látta, hogy az alhadnagy nem hiszi el és szinte úgy érezte, hogy az agyveleje mögé lát, beismerte, hogy ő a kere-szett partizán parancsnok. Vezérkari százados, 28 éves odesszai születésű.

Ledobásukkor, mivel nem tudtak egy helyre összejönni, befeleült Gö-römbölyön egyik gazdaember csűrjébe a széna alá és ott volt 24 óráig. Otthagytta a rádió-adóvevő készüléket is, mert tudta, hogy nem Németor-szágból van és az hamar árulója lehet, ha igazoltatják és megtalálják nála.

Az alhadnagy telefonon értesítette a Sajószentpéteren razziára össz-pontosított csendőrpáncsnokságot, hogy a razziát ne kezdjék meg, mert az orosz partizán parancsnokot elfogta.

A leírtakból elbírálható, hogy egy kisebb partizán csoport is mennyire

Indulás a templomba vasárnap délelőtt...

zavarólag hat a hatóságokra, de még zavaróbban a lakosságra. Ebből adó-dik tehát, hogy igen jól fel kell készülni a partizánok elleni védekezésre, mert Oroszországban és rabállamaiban több százezer partizánt képeztek ki az elmúlt háborús tapasztalatok alapján, ami hathatós előkészületi vé-dekezésre kényszeríti a nyugati szabad országokat.

II.

A keleti arcvonalon az orosz haderő 1944-ben elérte a Kárpátok vona-lát, s a nemzetnek az a része, — amely évszázadokon keresztül mghozta mindenkor a maga véráldozatát, — készült, hogy megvívja élet-halál har-cát az országot legázolni akaró vad hordával szemben.

Az oroszok mindig nagymesterei voltak a hátba, vagyis az orvttámadás-nak, ezért a hadsereg parancsnokság nemcsak reguláris hadsereggel tá-madta az országot, hanem partizán csoportokat szerveztek és dobtak be az erdős területeken, hogy a magyarság ellenállását ezzel is gyengítsék és minél előbb megtörjék.

A szervezéssel Rákosi, Gerő és Vas hírhedt bolsevik triót bízták meg az oroszok, akik ugrásra készen várakoztak, hogy Magyarországra érve kiirtsák azokat is, akik nem pusztultak el a Nemzet honvédő harcában.

A három bolsevik járta a magyar hadifogoly-táborokat és partizán cso-portokat szerveztek. A hadifoglyok között kevés volt a jelentkező, de mégis akadt egy pár elvetemült hazaáruló, akik a leggyalázatosabb mó-don vállalkoztak, hogy harcolnak saját hazájuk és fajtájuk ellen.

A jelentkezőket, Kievtől Dél-nyugatra kb. 10 km-re egy kastélyban gyűjtötték össze hat hetes kiképzésre, ami főleg robbantások, szabotá-zsok és kommunista propaganda terjesztésére szolgált.

A propaganda előadást Rákosi tartotta a jelentkezők között, azt ígérve, hogy Magyarország megszállása után, előmenetel, jó állás vár arra, aki jó partizán tevékenységet tud felmutatni, vagyis harcol a saját fajtája, barátja, vagy esetleg testvére ellen.

A jelentkezőknek nagyobb része Miskolc és Ózd környékéről tevődött össze, akik a megelőző időkben illegális mozgalmakban már részt vettek, illetve ellenállók voltak és ezen körülményt valamilyen úton-módon iga-zolni is tudták.

Kiképzésük befejezése után, bedobásra kiválasztottak 7 orosz és 6 magyart, akiket géppisztoly, kézigránát, törkés és robbanóanyagokkal lát-tak el, valamint két hétre elegendő élelmiszerrel, főleg konzervekkel, cso-koládékkal, melyet két külön ejtőernyővel dobtak le.

(Szerkesztő megjegyzése: 1944. nyarán többszáz szovjet partizánt dob-tak le Kárpátalján. Ezeket a csendőrök leküzdötték. Lásd: „Csendőrök a Kárpátokon” c. könyvét.)

A kiválasztottak parancsnoka egy orosz főhadnagy, magyar részről egy repülő hadnagy és rádiósnak egy orosz nő jelentkezett, aki hadnagy

rangban volt. Adó-vevő rádiókészülékkel látták el az orosz nőt, mellyel Oroszország távolabb eső részére is lehetett adni és venni.

Az eligazítást a parancsnoki irodában egy ezredes végezte, hová a kiválasztott partizánokat berendelték.

A parancsnok Miskolc és Ózd környéke 75.000-es arányú katonai térkép előtt állott, ahol közölte rendelkezéseit:

— Önök repülőgépen Magyarország területére Miskolc és Ózd környékére mennek partizán tevékenységet végezni. A bükkszenterzsébeti határban levő Vályus puszta közelében (kezevel mutatta a térképen) fognak kiugrani ejtőernyővel. A repülőgép háromszor fogja megkerülni a 542-es magassági pont körül elterülő erdőrészt és minden fordulónál, egy bizonyos ponton öten fognak kiugrani a gépből és a harmadik körözésnél, az ejtőernyővel kidobott kettő csomaggal három fő.

Amikor földet érnek az ejtőernyőt elrejt mindenki s az utolsó három biztosítja az ejtőernyővel ledobott csomagokat. Utána a hegy legmagasabb pontjára megy mindenki, ahol össze kell, hogy találkozzanak. Földet érve a terep kihasználásával a legnagyobb csendben történjen a gyülekezés.

Ózd környékén lévő titkos ügynökünknek rádióüzenetet adtam, hogy várja önöket a gyülekezési helyen, aki mindenben segítségükre lesz, főleg a terepen való mozgásban és rejtőzésben. Egyébként, ha földet érnek, rádión tegyenek jelentést.

Feladatuk: Az ózdi és diósgyőri vasgyárak működésének megbénítása és az anyagok szállításának megakadályozása. Ez úgy érhető el legbiztosabban, hogy Ózd és Bánréve között, — amit 12 km-es országút és vasútvonal köt össze, — felrobbantják a hidakat, főleg a Sajón lévő vashidakat. Ugyanez a feladatuk a Borsodnádasi és Ózd közötti iparvasút vonalon is, hogy a borsodnádasi lemezgyárban gyártott nehéz páncéllemez szállítást megbénítsák.

A lakosság körében, főleg a gyári és bányamunkások között végezzenek felvilágosító munkát kommunista szempontok szerint.

Feladatuk végrehajtásához ragaszkodjanak keményen, mert csak így érhető el eredmény. Bátorság! —

A kievi repülőtérrel ezekkel az utasításokkal indult útnak 1944. szeptember 8-án 22 órakor 13 partizán egy német felségjelzéssel ellátott repülőgépen.

A repülőgép az éjféle órákban Ózd fölött egészen alacsonyan repült el, amit a légvédelmi figyelők is jól észleltek, de mivel azon német jelzés volt és ki is volt világítva, nem tüzeltek rá. Ezt igazolták a később elfogott partizánok is. — Másnap a tarnalelesi csendőrőrs irodájában egy Kozsokiné nevű asszony, akit a falu hírhordozójának ismertek, jelentette Demeter törzsőrmesternek, hogy a cigánytelepen eldobált ejtőernyőket látott.

Gombázó cigányok aznap reggel 7 óra körül Vályus puszta közelében,

az erdőben, a fákra felakadva 3 darab ejtőernyőt találtak s azokon cirilbetűs felírások voltak. Demeter az ejtőernyőket a csendőr laktanyába szállította és jelentést tett a hadtest parancsnokságnak, valamint a csendőr parancsnokságnak Miskolcra.

Helyzet, illetve a terep ismertetése:

A kérdéses erdő rész Borsodnádasi, Váraszó, Bükkszenterzsébet és Zabar község határainak összeszögeléseinél, vagyis három vármegye szögeiben fekszik nagy kiterjedéssel. Miskolc—Lillafüred vonalától az erdő Mátára ér.

Délről Északra, — Pétervásár, Bükkszenterzsébet, Tarnalesz, Borsodnádasi, Arlón keresztül Ózdra harmadrendű műút vezet. Tarnalesz és Borsodnádasi között 10 km-es szerpentinnel. Mivel az útra ráhajlik az erdő szegélye, partizánok leküzdése, illetve harcképtelenné tétele szempontjából nem volt előnyös.

Pétervásártól nyugatnak Erdőkövesd, Istenmezeje, Zabarnak harmadrendű műút, Zabartól, Domaházán keresztül Hangonynak földút és Hangonytól keletnek Szentsimonyon keresztül Ózdig harmadrendű műút vezet.

A felsorolt községek és útvonalak a kérdéses erdőterületet mintegy négyszögben határolják.

Az intézkedésre hivatott csendőrparancsnokság a felsorolt községek és útvonalakra fekvő erdőszegélyeknél — a közbeeső csendőrség, levanteintézmény és zászlóalj erejű honvédségi erővel, — záróvonalat létesített sűrű tábori őrsökkel és összekötő járőrökkel, hogy a partizánok kitörését az erdőből megakadályozza. A lezárást 9-én 19 óráig végre kellett hajtani, ami nagyobb erővel Ózd, Borsodnádasi és a diósgyőri vasgyárakat biztosította, amennyiben a csendőrparancsnokság már előre is tudta, hogy a partizánok támadása csak ez a három hadiüzemű gyár megbénítása lehet.

Egy szakasz csendőr az ejtőernyők megtalálási helyére ment, ahol az erdőt átkutatva partizánok és az esetleges elrejtett ejtőernyők után.

Találtak hat darab ejtőernyőt az avarban. Megállapították továbbá, hogy a partizánok hol gyülekeztek össze a leszállás után. Az 542-es magassági pont körül eldobott cigaretta végeket és kettő darab üres konzervdobozt találtak, melyeken orosz, illetve ciril betűs felírás volt.

A partizánok a gyülekezési helyükről északnak, Arló irányába távoztak.

A csendőrcsoport a partizánok útját már aznap nem követhette, mert amikor mindezeket megállapította, sötét este lett és különösen az erdő sűrűsége és sötétsége miatt ez igen veszélyes lett volna, részben pedig eredményre sem vezetett volna. Ezért az erdő átkutatását a parancsnokság 10-én 4 órára rendelte el.

Az eddigi eredményekről a csoport-parancsnok, illetékes helyre. futár útján jelentést tett.

A razziát irányító csendőr parancsnokság még aznap az esti órákban 12—15 emberből álló járőröket állított fel a partizánok leszállási helyétől körös-körben 10—15 km távolságra azzal a feladattal, hogy másnap megindulva a terepen kiemelkedő egyik legmagasabb hegykúpig kell az erdőt átkutatni. Az erdő átkutatásánál ügyelni kell arra, hogy saját csapatban kárt ne tegyenek.

Ezzel a partizánok leküzdésére minden intézkedés megtörtént.

Az erdőt kutató járőrök 10-én 4 órakor elindultak a kijelölt magassági pont irányába s az útjukba eső területet alaposan átkutatták, hogy a partizánok nyomára bukkanjanak. Egy 12 fős honvéd járőr, — melynek egy zászlós volt a parancsnoka, — a járdánházai erdő-örházat megközelítve, a hegytetőről tüzet kapott. A zászlós harccsoportjával a meredek hegyoldalon előnyomulva a partizán fészkeket kb. 100 méterre megközelítette. Itt az erdőből, nyílt terepre jutottak, amit a partizánok hatásosan pásztáztak géppisztolyaikkal.

A helyzet megítélése után a zászlós a golyószórónak, kettő géppisztolyosnak parancsot adott, hogy a partizánokat tüzzel kössék le, míg a részlege többi részét kétfelé osztva, — saját tűzcsapása kétoldalán, — támadást rendelt el. A támadás, — bár lendületes volt, — harminc-negyen méteren belül mégis megakadt, mert a golyószórókat, két géppisztolyost és három honvédet a partizánok összpontosított tüzzel harcképtelenné tettek.

A zászlós a nagy veszteség láttára visszavonulást rendelt el. Maga a golyószóró mellé ugorva tűz alá vette a partizánok fészkeit és fedezésre kényszerítette, melynek következtében a sebesülteket tűzmentes területre vihették és bekötözhatték. Kórházba szállításuk iránt intézkedés történt.

A zászlós vezette csoporttal párhuzamosan 500—1000 méter távolságra egy 11 fős csendőr csoport haladt Ferenczy alhadnagy parancsnoksága alatt, — amely az első lövések elhangzása után azonnal a megtámadottak segítségére sietett.

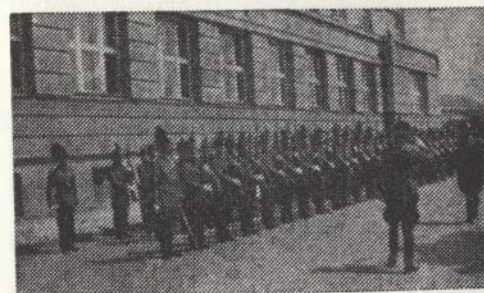
A partizán fészkeket kb. 100 méterre megközelítve, azt egy golyószóróval és 3-3 géppisztollyal tűz alá vették, miáltal a partizánokat fedezésre kényszerítette. A parancsnok a többi emberével a partizánfészkeket oldalról megközelítve, merész támadással fészkeikből kivetette, melynek következtében négy partizán harcképtelenné vált, három megadta magát és hat fő pedig elmenekült a támadás ellentétes oldalán, amit az erdő sűrűsége miatt nem vettek azonnal észre. A partizánok létszámát, hogy 13-an voltak, az elfogott partizánok vallották.

A csendőr parancsnok az elfogott partizánokat illetékes helyre bekísértette, a sebesülteket elszállíttatta, majd embereivel a megszőkött partizánok üldözésére indult.

A begyulladt hadnagy elvtársnő a rádió alkatrészeit menekülés közben

darabonként eldobálta, így a menekülő partizánok nyomát az üldöző csoportnak nem volt nehéz követni.

A menekülő partizánok beleütköztek a Hangony felől előnyomuló erdőt kutató csendőr járőrbe s azokkal erős tűzharcba keveredve visszafelé akartak menekülni, de az utánuk nyomuló csendőr csoporttal találták szembe magukat. A harc kemény volt, mindkét részről veszteséggel. A partizánok közül három halott, köztük a repülő hadnagy is. Az orosz főhadnagyot napok múlva találták meg a harc helyszínétől kb. 2 km távol-

Díszelgés az ungvári csendőr tanzászlóaljnál.

ságra egy sűrű bozótos helyen halva. Valószínű, hogy súlyosan sebesülten került oda, mert több lövés érte. A hadnagynőnek és egy társának, — amennyiben a szorgos kutatás dacára sem kerültek elő, — valószínű sikerült kijutniuk Szlovákiába és csatlakoztak az ott működő partizánokhoz.

Az Ózd közelében ledobott első partizán csoport felmorzsolása ezzel véget ért.

Az oroszok által rádió-adóvevő készülékkel ellátott ügynök szeptember 8-án éjjel kézrekerült, mert a szovjet repülő érkezésekor irányjelző rakétát lött fel, amivel gyanussá vált és szerencsétlenségére a közelben tartózkodó csendőrrjárőr elfogta. Így a partizánok fogadására már nem mehetett ki a megjelölt helyre.

A nyomozás kiderítette, hogy az ügynököt 1941. márciusában, a Budapesten székelő orosz követség egyik tisztviselője szervezte be és látta el rádióval.

Az ügynök hosszú ideje volt Oroszországban az első világháborúban és után, mint hadifogoly, s onnan 1921-ben tért haza egy orosz nővel, akit később törvényesen feleségül vett. Már akkor is gyanusak voltak kommunista szempontból, mégis sikerült a férfinek állami szolgálatba kerülni.

Az első csoportot követőleg tíz nap múlva az oroszok tizenkét fő partizánt dobtak le Hangony, Domaháza, Gesztete, hármass határok erdejébe, ugyanazzal a feladattal, hogy az ózdi, borsodnádasi és diósgyőri gyárak működését bénítsák meg. Ezt a csoport partizánt még a ledobás napján felmorzsolták a csendőrcsoportok, ami a felállított őrségek és lakosság éberségének volt köszönhető.

Falusi jelenet. Szendi József örm, járőrvezető és Bujáki Lajos prbeső. örv. a felsőapσαι örs székhelyén (Kárpátalja)

Ennél a partizán csoport leküzdésénél fordult elő, hogy az egyik községi jegyző tized magával, fegyveresen kereste az erdőben a partizánokat és egy tisztásra érve rátalált a partizánokra. Ezek közül öt magyarul beszélő, kivált a csoportból és a jegyző csoportjához ment. Ott kezét fogtak, cigarettára gyújtottak és elbeszélgettek, főleg arról, hogy merre vannak a partizánokat kereső járőrök. A jegyző, anélkül, hogy sejtette volna tévedését, a partizánokat kellőképpen tájékoztatta. Majd a partizánok visszamentek a csoportjukhoz és az erdőben eltűntek.

A jegyző csoportja párszáz métert haladva, találkozott egy csendőr csoporttal, akiknek elmondta, hogy éppen most találkozott egy csoporttal, akik szintén a partizánokat keresik. Az adott személyleírás és ruházatból a csoport pk. Ferenczy alhadnagy azonnal tudta, hogy a jegyző a partizánokat tájékoztatta, így nyomban üldözésükre indult a csoportjával. Alig haladtak az erdőben 6—700 métert, a partizánokra bukkantak, akiket csak erős tűzharcban tudtak leküzdeni. A harcban 6 fő megsemmisült és 6 fő megadta magát.

Egy 11 főből álló csoportot, október 3-ára virradóra Borsodnádásd és Egercsehi községek határaiban dobtak le ugyanazon feladatokkal, mint az előző kettő csoportot. Ezek sem voltak szerencsésebbek, mert az első

napon felmorzsolódtak. Közülük négy meghalt, három megadta magát és négy partizánnak sikerül Szlovákiába átmenekülni.

Az oroszok látták, hogy a partizánokkal való kísérletezésük ezen a területen eredménytelen, ezért itt több partizánt nem dobtak le.

A partizán csoportok gyors és eredményes felszámolását, a parancsnokság helyes intézkedése, az erdőterületek lezárása, a kutató csoportok bátor magatartása és a lakosság együttműködése tette lehetővé.

A lakosság körében érzékenyen hatott a partizánok megjelenése, olyannyira, hogy minden kicsi és gyanúsnak látszó körülményt jelentettek a hatóságoknak.

Nem vitás, hogy az elkövetkezendő harmadik világháborúban, — melyre a szovjet a második világháború befejezésétől szakadatlanul készül, szerepe lesz a partizánoknak. Ezért nemcsak a sorkatonaságot, hanem a polgári lakosságot is elő kell készíteni a partizánok elleni küzdelemre.

Befejezésül meg kell említenem, hogy a kommunista Kína hadvezetősége, előőrsként zavarkeltésre, de úgylis mondhatjuk szálláscsinálásra, — a már ott működő helyi kommunista szervezetekkel összehangolva, — Tibetben, Laoszban, Vietnamban és a kommunistabarát Nehru Indiájában több ezer partizán bandát dobtak be. Ezeknek a partizánbandáknak vandál pusztítása annyira elfajult, hogy valósággal legyilkolják a lakosságot, a falvakat, városokat pedig felégetik. Ha ezek sem készítenek Nyugatot cselekvésre, megérdemelten süllyedünk a kommunizmus vérgőzös mocsarába.

Nyugaton, 1960. február 14.

Ferenczy Márton alhadnagy

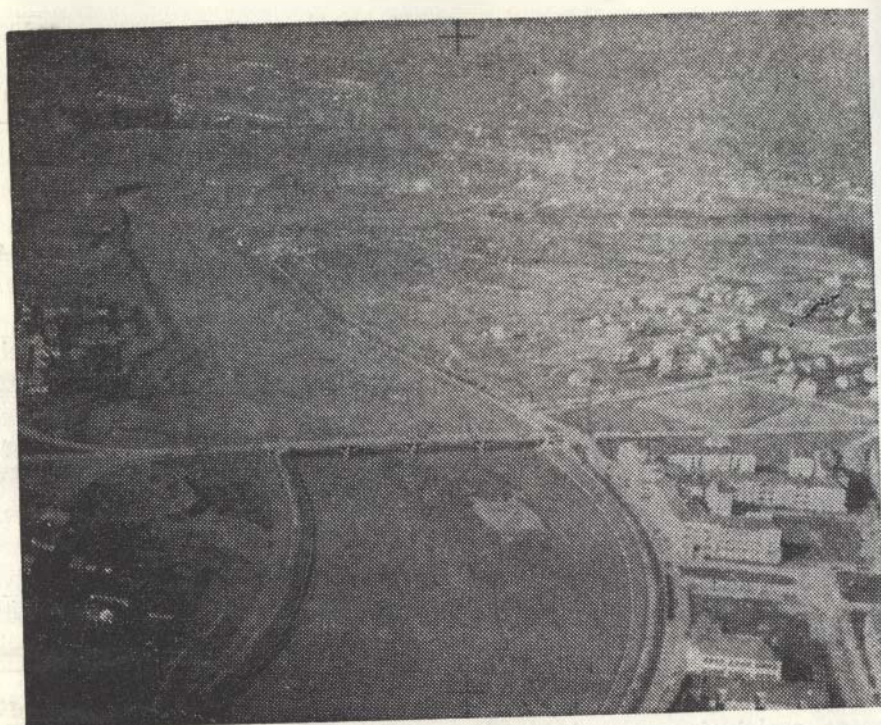
A szerkesztő megjegyzése:

A genfi nemzetközi vöröskeresztes egyezmény tiltja a polgári ruha viselését a harcban álló katonák számára, az ilyen feltalált harcosok szabotőröknek és kémeknek tekinthetők és a helyszínen felkoncolhatók.

A szovjet felrúgta a nemzetközi egyezményeket és ezerszámra vetette be a polgári ruhás partizánokat.

A m. kir. Csendőrség hősiess, elszánt küzdelmeire jellemző Ferenczy alhdgy cikke, mely bizonyítja, mily nehéz és küzdelmes volt a csendőr élete a háttországban is a háború folyamán.

Ferenczy alhadnagy a partizánparancsnok elfogásáért a Magyar Bronz Érdemkeresztet kapta hadiszalagon, később a partizánerek teljes felszámolásáért az ezüst Érdemkeresztet hadiszalagon.

Légifelvétel Ungvárról: A Szent István híd, tőle jobbra az ungvári csendőr laktanya vaskos épülete, háttérben az ungvári gyakorlótér.

TÖRTÉNELMI TÁVLATBÓL ...

Hosszú évek óta készül egy komoly könyv, mely a m. kir. Csendőrség történetét tárja a nagyvilág elé angol nyelven. A könyvben szépítés nélkül szerepelni fognak mindazok a sötét esztendők is, melyek hazánk történetében, a II. Világháború vérzivataros idején a csendőrség szempontjából hátrányosak voltak. A könyv megvilágítja a csendőr nyomozó alosztályok és a központi nyomozóparancsnokság, az államvédelmi központ, a számonkérők, a harcfegyelem biztosító tábori rendészet, a zsidó kiűrés eseményeit, természetesen az igazságnak megfelelően, ahogy az eseményeket mi láttuk. Szerepelni fog a könyvben Ujvidék, súlyos harcainak a partizánbandákkal, a szovjet ejtőernyős partizánok megsemmisítése s mindazok, melyek a csendőrséget a háború után nem

a szebbik és értékesebb oldaláról mutatták be.

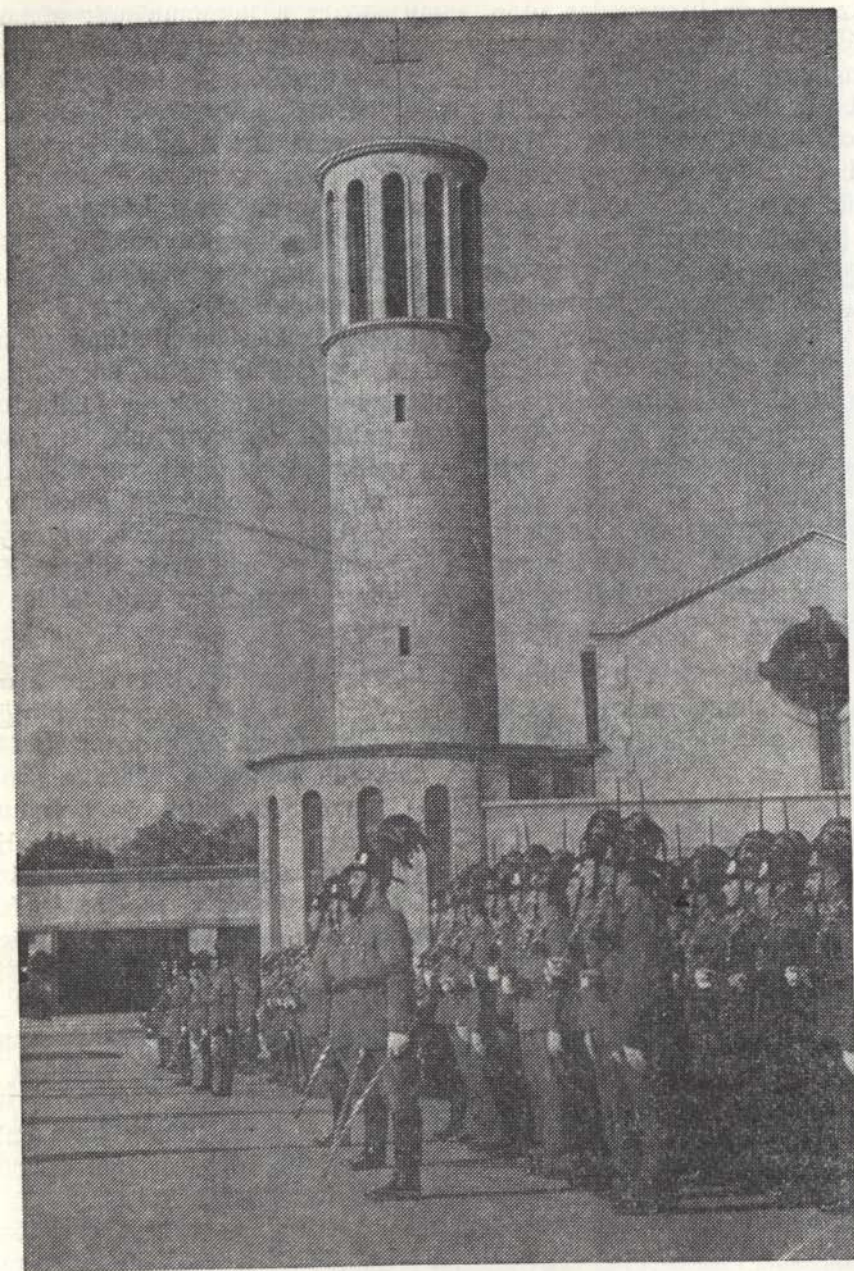
Az 1945-ös összeomlás után, mely időket a kommunisták „felszabadulás”-nak neveznek, a szovjet hadsereg megszállása alatt az új magyar kormányok a csendőrséget feloszlatták, testületünk tagjait kollektív „háborús bűnösnek” nyilvánították és példátlan terrortal üldözték. Az akkori fejetejére állított világban a csendőr lett a bűnös!

Mi előre tudtuk, hogy háborúvesztés esetén sorsunkat el nem kerülhetjük, a szovjet magatartása az elfoglalt területekről borzalmas híreket hozott, ismertük a lengyel tisztek tarkónlövésétől kezdve a román csendőrség likvidálásáig az összes brutális szovjet tetteket. S ezt az időt ők ma is „felszabadulás”-nak nevezik! Bármilyen tragikus idők is voltak azok számunkra, mi csendőrök büszkén tekintettünk vissza a háborúban követett helytállásunkra! A legfelsőbb Hadúr és a m. kir. kormányok összes rendelkezését hűséggel teljesítettük, a közbiztonságot fenntartottuk, az alvilág kommunistáit felszámoltuk, a szovjet hadsereggel szemben pedig pusztulásunkig elkeseredett fegyveres harcot vívtunk! A II. Világháborúban a m. kir. Csendőrség elpusztult a haza védelmében és a fegyveres erők közt is mi hoztuk a legnagyobb véres áldozatot, melyet követett a kommunista megtorlás, ötezer csendőr bajtársunk mártírhalála, több ezer kényszermunkára való ítélése s a hajdani csendőrök mai napig tartó üldözése.

A kommunisták a sok vád közül kettőt hangoztattak erősen: a csendőrség a „demokratikus” pártokat elnyomta, a nép vezetőit börtönbe csukatta, a csendőrség hajtotta végre a magyar zsidóság deportálását is.

Válaszunk az elsőre: a kollektív háborús bűnösség vádja a szovjet megszállta ország új urai részéről a legnagyobb kitüntetés számunkra s azt bizonyítja, hogy a m. kir. Csendőrség az utolsó pillanatig teljesítette azt a feladatot, melyet a nemzet és az ország kormánya rábízott. A háború kitörésekor azt a feladatot kaptuk, hogy a csendőrség fokozatosan őrkdjön az ország rendje felett, míg honvédségünk hősiiesen harcol a keleti fronton, a csendőrségnek a hátország nyugalmát kell biztosítania. Most nem fordult elő az a tragikus eset, mint az első világháború végén: most nem került a hatalom Kun Béla és Szamuely Tiborhoz hasonló kommunista fenevadak kezébe! Büszkéek vagyunk rá, hogy míg Magyarország utolsó darabja nem került az ellenség kezére, nem tudtak a csatornapatkányok előmászni és nem tudtak hatalomhoz jutni. A próbálkozásokat már csirájában elfojtotta a m. kir. Csendőrség, mert ezen cselekedete esküvel fogadott kötelessége volt!

Nem tudunk arról sem békében, sem háborúban, hogy a csendőrség „elnyomta” volna a demokratikus pártokat. Mind a kisgazda párt, mind a szociáldemokrata párt törvényileg elismerten működött. Ellenben a kommunista pártot törvény tiltotta, Magyarországon kommunistának lenni eleve bűncselekménynek számított s a kommunisták mindezt a Kun

Törzstiszti temetés Farkasréten

Béla és Szamuely Tibor idejének köszönhetik, mikor a vörös terror százszámra szedte áldozatait 1919-ben a magyar társadalom minden rétegéből. Vaskezű belügyminiszterünk: Dr. vitéz Keresztes Fischer Ferenc pedig a kommunistákkal szemben alkalmazott keménységgel lépett fel a nyilaskeresztes párttal szemben is, sőt, a párt vezetőjét: Szálasi Ferenc vk. őrnagyot el is íteltette, a pártot pedig feloszlatta.

Csendőr nem lehetett semmiféle politikai párttag. Ha a felvétel után kitudódott, hogy valaki párttag volt polgári életében, azonnal eltávolították a csendőrség kötelékéből.

Válaszunk a második fővadra: „a magyarországi zsidókat a csendőrség hurcolta a halálba”. Mindnyájan tudtuk s közismert ma is: 1944 májusáig zavartalanul élt a magyarországi zsidóság. Bár különféle törvények és rendeletek szigorították szabadságukat, életüket veszély nem fenyegette. Ezidőben a német nemzeti szocializmus felszámolta az európai zsidóságot, Romániában a vasgárda végzett velük, Magyarországon a német megszállásig a félmillió magyar zsidó szabadon élt.

1944. március 19 után a kormány német nyomásra elrendelte a sárga csillag viselését minden zsidó számára. Eddig a zsidók is törvény előtti egyenlőséget élveztek, sem Horthy Miklósnak, sem a csendőrségnek nem jutott eszébe a zsidók ellen fellépni. Nem a csendőrség találta ki a sárga csillag viselését s később a zsidóság gettókba való összpontosítását! De a csendőrség a magyar államhatalom képviselője volt s ha valamit a kormány elrendelt, annak kellett végrehajtani. A csendőrtől sohasem kérdezték meg, hogy tetszik-e egy parancs, vagy nem? De a kapott parancsot 100%-osan végre kellett hajtani. Ez volt a csendőrség értéke, ezért volt rend s ezért volt közbiztonság Magyarországon.

Néhai Horthy Miklós kormányzó és az akkori kormány az utolsó pillanatig megtagadta mindazon német követeléseket, hogy a magyarországi zsidóságot hadiüzemekben való alkalmazásra és mezőgazdasági munkára kiadják. A katonaköteles magyar zsidóság különben is a m. kir. Honvédség kötelékében munka és hadiszolgálatot teljesített. A német megszállás után 1944 májusában azonban a kormány nem tudott ellenállni a német követeléseknek s a vidéki zsidóság kiürítése a hatóságok lehető legemberségesebb magatartásával megtörtént. E tragikus időkben a kormány minisztertanácsot tartott s úgy döntöttek, hogy a gettózást és a vagonírozást a csendőrségre bízzák. Tették ezt azzal az indokolással, hogyha ezt a kegyetlen parancsot a csendőrség végzi, akkor egyetlen zsidónak a haja szála sem fog meggörbülni! De ha a deportálást Hitler az SS csapatával fogja végrehajtani, az tragikus kimenetellel végződik. A csendőrség legfelsőbb parancsnokai tiltakoztak, hogy a csendőrséget ilyen feladatra igénybevegyék, az eredmény: a belügyminisztérium közbiztonsági főnökét: vitéz Király Gyula csendőr ezredest a Gestapo elfogta és németországi koncentrációs táborba vitte.

Senki se felejtse el, embertelen parancsot és rendelkezést nem lehet emberségesen végrehajtani! Nem vitás, hogy a szerencsétlen zsidóknak ez a sorsa rendkívül tragikus és szomorú volt. A csendőrség minden esetben megértéssel és együttérzéssel viseltetett irántuk, de sorsukat megváltoztatni nem tudta. Ne felejtjük el, abban az időben senki se tudott Auschwitz-ról és a gázkamrákról. A kormány által a csendőrségnek kiadott parancs szerint a zsidók gyári és mezőgazdasági munkára kerültek, az időseket és a gyerekeket pedig internálták a háború végéig. A zsidó vonatokkal egyidőben a magyar katonavonatok százai mentek a keleti frontra. Háború volt életre és halálra!

Tudunk eseteket, mikor a háborúutáni felborult világban az emberes zsidót nem vezette elvakult gyűlölet, hanem tárgyilagosság és mentőtanúként állt a népbíróság elé a csendőr védelmében. A legtöbb esetben az ilyen népbírósági tárgyalás halálbüntetést hozott a csendőrnek pusztán azért, mert végrehajtotta azt a parancsot, mely neki se tetszett, de a kormány elrendelte! Kötelességteljesítő katonákat, mert a csendőr is katona volt, nem lett volna szabad bosszútól vezetve egyetemlegesen felelősségre vonni anélkül, hogy az erkölcsi talaj ki ne csúszzon lábuk alól. A szovjet megszállta szerencsétlen szülőhazánkban pedig már 1945-ben kiszaladt az erkölcsi talaj a népbíróságok alól: még a 100 milliós Németországban sem hoztak annyi halálos ítéletet, mint nálunk Magyarországon. A kommunistának nevelt ifjúság kelt fel uralkodói ellen azzal, hogy elég volt a hazugságokból, gazemberségből! Halál a kommunizmusra és a Szovjetunióra! S az ifjúság fegyveres győzelmet aratott rabtartói ellen. A nemzet ismét történelmet csinált!

Ha a zsidó kiüritéssel csak a csendőrséget vádolták és „népellenes cselekedet”-ként bűnül rótták fel, akkor a csendőrség mellett hasonló elbánás illette volna a honvédség egyes alakulatait, a rendőrséget, a pénzügyőrséget, az államvasutak vezetőit és beosztottjait a fűtőtől a mozdonyvezetőig, ilyen felfogással ki kellett volna irtani az összes váltótörőt, az akkori közigazgatás embereit is, mert a kiüritési rendelkezés rájuk is vonatkozott!

Könyvünk a történelem számára íródik s az igazságért. Ebben segítségünkre siet az idő, 27 év távlatára, a kialakuló tárgyilagosság. Az emberiség szívéből kiesik a gyűlölet s helyébe lép az igazság és megértés.

Kövendy Károly

A nagyváradi tanzászlóalj a Hadak Útján

A húsz évvel ezelőtt zajlott és szinte percenként változó eseményekről, sajnos nem volt időm és alkalmam feljegyzéseket készíteni, de a Hadak Útján nincs is különösebb jelentősége sem a dátumoknak, sem a rohamosan változó eseményeknek. Így csupán az akkori idők elmosódott, de igen szomorú és fájó emlékei alapján kívánok megemlékezni azokról a derék csendőr bajtársokról, akik fiatal duzzadó erőben, a jövőbe vetett reményekkel és büszke magyar öntudattal, tudomány szomjasan a nagyváradi országos Csendőriskola tantermeiben készültek a csendőrpálya továbbfolytatására.

Ez a kiváló tanzászlóalj 5 századból állott. Az 1. századhoz tartozók 35 év körüli, határozott, komoly tekintetű és megjelenésű, a legtöbb már családos, mint a testület pillérei, az őrsparancsnokképző század hallgatói voltak. A 2. század hallgatói a járőrvezetői tanfolyamon készültek a közbiztonsági szolgálat önálló ellátására. 3.—5. század mind kiszolgált katonák, mosolygó, jókedvű fiatal próbacsendőr tizedesekből állott. Én magam az első századhoz tartoztam.

Oktató tisztjeink és segédoktatóink igen nagy felkészültségről tanuskodtak, minden vonatkozásban, de a háborús évek következményeként reánk szakadt nélkülözések, az állandó légiriadók és bombázások, nagyon megnehezítették a helyzetünket. Az idő kereke azonban nem állt meg és már a záróvizsgáról, a tanfolyam befejezéséről suttoztunk. Kivonulásoknál már gyakran került sor közkedvelt nótákra „Galléromra felvarrják a kisgombot”... A próbacsendőröktől pedig szállt felénk a nóta hangja, hogy „Már én többet csendőrkáplár nem leszek”...

Románia váratlan átállása, az ellenségnek hazánkba való hirtelen betörése, áthúzott minden számításunkat, megghiúsított minden tervünket és nem kímélte tanzászlóaljunkat sem. Egy váratlan parancs folytán mind a jv., mind a három prbcső századot a kiképzőtisztekkel és segédoktatókkal együtt a tordai szakadéknál küzdő és Dél-Erdély védelmét ellátó honvéd egységek megerősítésére vetették be. Két hét után Révész őrm., az egyik prbcső század oktatósegédje, mint futár jelent meg Nagyváradon. Kérdéseimre az alábbiakat mondta el: „Századunk az ellenséggel szemben lévő dombvonulatot tartja megszállva. Minden legkisebb mozgásra tüzelnek ránk, mi viszont lőszer takarékosság szempontjából csak akkor viszonzozzuk a tüzet, ha nagyon jó cél mutatkozik. Ennek ellenére az ellenség egy lépést sem tud előre mozogni és tehetetlenségükben szócsövön kiabálnak át nekünk magyarul, hol szép propaganda szavakkal, hol durva káromkodások és szidalmazások közepette, hogy ne löjjünk, mert nagyon meg fogjuk bánni.” — Kérdésemre elmondta még Révész őrm., hogy már elég sok halottjuk és sebesültjük van. További sok katonaszerencsét kívánva búcsúztam Révész őrm.-től.

Fentiek után a laktanya teljes védelme, valamint a város és annak közeli környékén egyre sűrűbben felbukkanó partizánok felkutatása és megsemmisítése, az öpk. képző századra hárult. Ez a szolgálat fokozódott a légitámadások után keletkezett közveszélyes helyek felderítésével, azok lezárásával, biztosításával és a szükséges intézkedések megtételével.

Emlékezetem szerint szeptember végén a tordai szakadéknál történt, saját arcvonalunk áttörése után az ellenség majdnem feltartóztathatatlannal nyomult elő Nagyvárad irányába, ahogy azt a későbbi idők igazolták, nyilván azon szándékkal, hogy Nagyszalonta irányából előre törő szintén ellenséges ékkel egyesülve vegyék birtokba Nagyváradot. Egyik szép szeptemberi napon kaptuk a váratlan parancsot, hogy az öpk. század hallgatóit levizsgázzottnak minősítik, ami különben október elsejével lett volna esedékes. Mindent csomagoljunk össze — hangzott tovább a parancs — és a ládáinkat lezárva, felcímezve készítsük el, csupán járőr felszerelésünk maradjon kint.

Örömmel varrtuk fel a kitüntetető őrsparancsnoki kis gombot.

Majd később közölték velünk, hogy a magasabb vezetés a honvéd és a belügyminisztériummal történt húzamosabb tárgyalások után századunkat is igénybe vette. Nem lehet leírni azokat az arckifejezéseket és azokat a szemcsillogásokat, amit a századunk erre a hírré mutatott. Általában valamennyien örömmel vettük tudomásul a közlést. Én máris rajparancsnokként gondolkodtam és elraktároztam a csendőr tudományomat s kezdtem előkészíteni a katonai tudásomat: felderítés, biztosítás, összeköttetés, fedezés, rejtőzés, álcázás, burkolás, rajtaütés, stb. Másnap reggel korán ébresztő, reggeli és járőrfelszereléssel, tábori sapkával sorakozó az udvaron. Itt 14—15 fős csoportokra osztották szét bennünket. Minden csoport kapott egy golyószórót és fejenként 2 darab **kézigránátot**. Természetes a puskáink és lőszerünk már megvolt. Most minden csoporthoz beosztottak 10—12 rendőrt. Ezek felszerelése: tölténytáska, puska, táborisapka. De ruházatuk ugyanaz a sötétkék egyenruha volt, amelyben az utcán a forgalmat irányították, éppen csak a fényes kard és a fehérkesztyű hiányzott. Egy ilyen módon összekombinált szakasznak voltam parancsnok helyettese és golyószórós rajparancsnoka. Szakaszparancsnokom egy-két nappal ezelőtt a Ludovikáról kikerült fiatal hdgy, Zoltay Miklós volt, aki most valószínű mosolyogva olvassa írásomat. Szabadföldön jól kipihenve az akkori idők fáradalmait, kisfiának mesélget róla.

Miután mindennel elkészültünk, következett az eligazítás és az útba-irányítás. Az eligazítás lényege az volt, hogy mi nem harcolni megyünk, hanem az a feladatunk, hogy az egyenként, vagy csoportokban visszavonuló honvédeket gyűjtsük össze és kísérjük a megadott helyen tartózkodó hadtest parancsnoksághoz. Ezzel indultunk el. Szakaszunknak egy román határmenti kisfaluba kellett minél előbb eljutni és az eliga-

zításban megadott feladaton kívül, a község szélén húzódó magaslaton a polgári lakossággal védőállást kellett kiépíttetni. A községet elég gyorsan és szerencsésen értük el. Itt honvéd határőrséget és egy munkás századot találtunk, de már összecsomagolva, indulásra készen. Mi azonban megkezdtük feladatunk végrehajtását. Megindult a védőállások kiépítése; majd egymásután jöttek a kisebb, nagyobb visszavonuló honvéd csoportok, pár órán belül egy egész zászlóaljra való honvéd gyűlt össze, különböző fegyvernemekből. Voltak tisztek, tiszthelyettesek, tisztsek, különböző könnyű és nehéz gyalogsági fegyverek, fogatolt járművek stb. stb. Ahogy gyűltek a visszavonulók, úgy közeledett az egyre erősödő harcizaj is. Mire az összejött egységeket a megadott helyre kísértük, már nagyon közről éreztük az egymás után robbanó ágyűlövedékek füstjét. De szinte egymást kergették a sebesültszállító gépkocsik is s míg a hadtest parancsnokságnál csak egy pár perc pihenőre megálltunk az egyik épület eresze alatt, mert időközben az eső is megeredt, volt alkalmam látni életemben először, hogyan kapkodták ki az egészségügyi katonák a gépkocsiból a sebesülteket, hogyan rendezték szakszerűen, súlyosabb, vagy könnyebb sebesült, él-e még, vagy már nincs szüksége orvosra stb.

Tagadhatatlan, hogy fenti látvány és az egyre fokozódó harcizaj, a közeledő ellenséges páncélkocsik dörgése nem igen növelte harci kedvet. De a parancs és kötelességteljesítés azt diktálta, hogy előre! Így parancsnokommal, a fiatal hdgy-gyal együtt már reánk szakadt sötét estén zuhogó esőben indultunk vissza előző helyünkre, azon jó reményben, hogy ott maradt egységünket, a határőrséget és a munkás századot ott fogjuk találni. Az erdő szegélyén elhúzódó kocsiuton már vissza nem mehettünk, mert onnan tüzet kaptunk. Így kihúzódtunk a közeli kukorica földekre. Hogy egész éjjel szakadó esőben, hol jártunk, mennyi utat tettünk meg, azt nem tudom, de a kora reggeli órákban odaértünk az elhagyott kisfaluhoz. Ott a szélső házak eresze alatt ácsorogva egy honvéd csoportot találtunk, egy alezredes parancsnoksága alatt. A visszahagyott egységünknek, a határőrségnek és a munkás századnak már semmi nyoma nem volt.

De már arra nem volt időnk, hogy az előző napon kiépített védőállásokat megszálljunk, mert az ellenség valószínűen észre vett bennünket és oldalról hatalmat tüzet zúdított ránk. Így kénytelenek voltunk felvenni a harcot és csak fokozatosan, harcolva szivárogni vissza Nagyvárad irányába. A reptér melletti erdőben, a reptéren és a nagyszalontai út mentén már mindenütt harcok dúltak, így akarva, nem akarva kénytelenek voltunk kemény harcok árán menteni az életünket. Többi csoportjaink az arcvonal különböző részein hasonló nehéz helyzetbe kerültek. Tudom, hogy Nagyvárad főterére befutott 2 szovjet tankot csendőrök semmisítették meg. A város egy részét csendőrök tisztogat-

ták meg a beszivárgó oroszoktól. A Szentjános községbe beszivárgott román századnak a Körös-gázlóján való átkelését és ezzel a Nagyvárad védelmét ellátó egységek hátbatámadását egy pár csendőr és egy pár honvédből álló csoport akadályozta meg, ebben magam is benne voltam. De, mint v. törm., voltam terepkereső, felderítő és összekötő járőrparancsnok, szolgálatvezető és alantos tiszti beosztásban. Ott voltam vitéz Peterdy alezredes úr, Nagyvárad város védőegység parancsnoka mellett, mint összekötőt tthts. egészen az utolsó kitörésig, s ezzel az utolsó csendőr egység megsemmisüléséig.

A későbbi harcok folyamán találkoztam néhány tanzászlóaljbeli csendőrbajtárral Nagyálló, majd Tiszapolgár környékén. Szombathelyen találkoztam Kulcsár József szds úrral, az öpk. iskola századparancsnokával. Láttam nagyon sok sebesült és hősihalált halt csendőrbajtársat. De, hogy az egész kemény harcos tanzászlóalj tisztjeivel, segédoktatóival és hallgatóival együtt hova tűnt el, azt ma már felkutatni szinte lehetetlen. Tudom, hogy nagy többségük bevonult a halhatatlan hadseregbe. Sokan kerültek hadifogságba és ezek közül talán sokan ma is az ólombányák mélyén várják sorsuk jobbrafordulását. Talán élő vitézek is vannak, akik valahol csöndben meghúzódva élik a maguk egyszerű életét.

Én az öpk. képző szd-tól szabadföldön élő egy tiszt és 4 v. törm-ről tudok, de akár élnek, akár halnak, legalább húsz év után hajtsuk meg az elismerés zászlaját és levett kalappal tisztelgünk a kemény harcos m. kir. nagyvárad Csendőr Tanzászlóalj előtt!

v . . . k . . . n v. törm.

Hozzáfűzés a nagyvárad tanzlj harcaihoz:

A román árulás következtében dél felől hazánkra tört ellenség átkelt a Déli-Kárpátok szorosain és igen rövid idő alatt elérte a magyar határt. Magyar védelem jóformán nem volt, az árulásra senki se számított s csak igen kevés magyar erőt tudtak a rendkívüli túlerővel támadó szovjet csapatok ellen bevetni. A tordai csatában résztvevő csapataink jóformán teljesen megsemmisültek. Így a nagyvárad tanzászlóalj járőrtárs és járőrvezető századai a kezdet kezdetén felmorzsolódtak. A harcok hevességére jellemző, hogy Garay István százados századparancsnok és Balás Géza főhadnagy, szakaszparancsnok hősi halált haltak. Embe-reik zöme is elesett.

A súlyos harcokban a hadijelentések kiemelték Forrás Ernő hadnagy nevét, ki szakaszával megsemmisítette a Nagyváradra betört egyik szovjet páncéltörő ágyús úteget és 2 ágyút zsákmányolt sértetlenül és átadta előljáró honvéd parancsnokságának.

Egyik bajtársunk Kelet-Magyarországon élő hozzátartozói 1944. őszén hivatalos levelet kaptak a Magyar Vöröskeresztől, hogy T. B. törm, az

erdélyi harcokban elesett. A szovjet hadsereg magatartására jellemző, hogy az elfoglalt nagyvárad tanzászlóalj ládáit felbontva a szovjet katonák csendőr egyenruhába öltöztek és T. B. törm, zubbonyába bevarrt névcédulát egy szovjet halottról vették le a magyar egészségügyi katonák és az ellenséget magyarként temették el. Garay István századost is csendőr egyenruhába öltöztetett oroszok lökték le. (A szovjet magatartása a genfi nemzetközi Vöröskereszt egyezmény dicsőségére válik egyébként!)

Az ellenség ellen vitézül és mindhalálig küzdő nagyvárad tanzászlóalj csendőr harcosait követte később az égi útra a zászlóalj parancsnoka is: vitéz Péterffy Jenő ezredes.

Legyen áldott dicső emlékük!

A Hadak Útján Dél-Erdélyben

(Kivonat egy csendőr háborús naplóból)

...A legkeserűbb, hogy a néhány héttel előbb bevetett járőrtársi századainkról, a tordai helyzetről nincsenek értesüléseink. Járt ugyan itt egy hírvivő, ki jelentette, hogy Balás Géza fhdgy elesett, s a három nagyvárad iskolaszázad megsemmisült, de ezenfelül semmi hivatalos hírünk nincs... Nem tudjuk, mi történt velük s hol vannak. Itt a nyakunkon az ellenség s a többi századainkról semmi hír...

... Ma Nagyvárad előtt húzódik védővonalam. A védelem nélkül maradt jobbszárnyam felől az ellenség szinte hátbatámadott bennünket. A hajnali szürkületben makacsul kitartva minden lehetőt megtettünk, de végül is kénytelenek voltunk Nagyvárad felé visszahúzódni, hacsak nem akartunk ott mindnyájan meghalni, vagy fogságba jutni.

Az egyideig előre-hátra hullámozó nagyvárad harcok során Garay István szds úr alárendeltségébe kerültem, aki viszont vitéz Peterdy honvéd alezredes úr, Nagyvárad védőegységének parancsnoksága alá tartozott.

A Csendőriskola épületének visszavétele után saját szememmel láttam azt a barbár pusztítást, amit a szovjet katonák véghezvittek. Jártam a közeli temetőben is, hol számos orosz halott feküdt a sírhalmok közt. Akárhányon csendőr egyenruhadarabok voltak. Az egyik halotton fekete csendőrpantallót is találtam. Az illető haslövést kapott, nadrágja és zubbonya nyitva voltak, két meredt kezével görcsösen fogta véres, átlőtt hasát...

Az iskolaépület egyik feldűlt termében megtaláltuk azt a helyet, ahol a szovjet csapat parancsnoka, ill. annak utódja tartózkodott. Előbbin orosz nyelven frott papirokat találtunk és az egyik ruszinul tudó csend-

ör le is fordította. Abban valaki jelentette, hogy a parancsnok elesett és ő vette át a parancsnokságot. Panaszkodott, hogy az ellenséges tűz igen erős, sok a veszteségük és sürgős segítséget kér, mert különben nem tudják tartani az elfoglalt helyzetet...

A Csendőriskola visszavétele csak egy epizód volt! Az óriási erővel támadó szovjet erők minden veszteségük ellenére csak jöttek, egyre jöttek és teljesen körülvárták Nagyváradot.

A kitörés előtti napon én vettem át a Csendőriskola védőőrségének parancsnokságát. A helyzet forró volt és a védőőrség ereje csekély. Itt kaptam az utolsó helyzettájékoztatót írásban egy vázlat kíséretében Fery Pál hídgy aláírásával. Kora hajnalban az ellenség támadása megindult az iskola ellen, a temető környékéről lőttek a leghevesebben bennünket. Mi tartottuk az épületeket s szinte összes tőlénytartalékunkat kilőttük. Hamarosan parancs érkezett Garay szds úrtól, hogy a Csendőriskola területét ki kell üríteni és Nagyvárad főterére kell visszavonulnunk.

Fájó szívvel néztem mégegyszer körül, majd magamhoz vettem az iskola vasrácsos bejárati kapujának az örszobában talált kulcsait és azokkal — jól tudva bár, hogy cselekedetem csak jelképes —, bezártam az iskola kapuját s az épületek felé fordulva tisztelegtem.

... (A kulcsok még néhány hónap múlva is birtokomban voltak. Azóta ott rozsdásodnak valahol osztrák földben, ahová a ládáinkat szállító járműveket utolérte egy szovjet páncélos egység és a földbe taposta, alig engedve a kísérő bajtársainknak annyi időt, hogy puszta életüket megmentésük...)

Prókai Sándor tőrm motorkerékpárjára kapaszkodva elhagytuk az iskola területét. A fránya muszkák észrevettek bennünket, mert olyan géppuska és aknavető záport zúdítottak ránk, hogy csak az isteni csoda és Prókai tőrm eszeveszett hajtása hozott ki bennünket élve.

... Nagyvárad feladása után észak felé visszavonulva a Körös folyó gázlójához értünk, ahol egy teljes napig segítettünk a magyar és német járműveket áthozni a vizen. A tolongásban és zürzavarban nagy segítségemre volt német nyelvtudásom, amivel mindkét felet meg tudtam értetni és nyugtatni a lehető legjobb és legigazságosabb végrehajtásról. Közben két légitámadást is átéltünk s csodaszámba illő, hogy a súlyos károk mellett csak néhány sebesülés történt.

... Ezidőben bárhol felbukkanó szovjet erőkre és váratlan tüzekre jellemző az az epizód, ami vitéz Peterdy alez úrral történt. Az alez úr személyes védelmére egy géppisztolyos csendőr v. tőrm-t osztottak be, ki állandóan követte az ezredes urat. Az egyik tanyán élelembeszerzés céljából rövid pihenőt tartottak, ahol a szíves tanyaiak azonnal csirkét vágtak és hozzáfogtak az elkészítésükhöz. Pár perccel később a tanya udvarára kilépve meglepetésükre több lovas szovjet katonát pil-

lantottak meg. A csendőr bizony nem volt rest és géppisztolyából úgy engedte kifelé a golyókat, ahogycsak kifértek a csövön. Az oroszok fejvesztve menekültek, két lovat és egy sebesültet visszahagyva. A félig elkészült paprikácsirkéből persze nem lett semmi, mert az azonnali harckészültség és az üldözés nem engedte meg azt. Az egyik irányba Zoltay hídgy, a másikba én kutattam át embereimmel a környéket s elűztük a menekülő oroszokat.

Azonban csak látszólag, mert 1 perc múlva tanyánkra és környékére kiadós aknavető zúdult, ami miatt viszont nekünk kellett sürgősen meglépniünk...

Kétségtelenül, a szovjet elárasztotta Nagyváradtól Berettyóújfalu-Debreceen felé eső terület tekintélyes részét s nem volt magyar-német erő, mely ezt az erőszakos szovjet iramot megállíthatta volna.

Többször húzódtunk át olyan helységeken, melyben már szovjet erők voltak s vagy mi, vagy német egységek vetették ki őket.

Elismeréssel kell megemlékeznünk a velünk egy keserves sorsban lévő német gyalogos és páncélos egységekről, akiknek segítő közreműködését gyakran jólesően éreztük, mert velünk együtt ők is kemény ökölrel és elszánt akarattal ütöttek, vágtak maguk körül és nem egységek az ő páncélosaiknak köszönhetően, hogy utunkat nagyobb veszteségek nélkül folytathattuk.

Garay szds-sal egy véletlen folytán rövidesen összetalálkoztam. Szakadát tanyát elhagyva Berettyómárton felé szaporáztuk lépteinket, amikor gépkocsiján utolért és felvett. Közös haladásunk során több honvéd és egy nagyobb csendőrcsoportot is elhagytunk. Egy kis helységen áthaladva, mely lángokban állott, megálltunk és Garay szds parancsokat adott a csendőrerőknek. A harc érezhetően mindenütt körülöttünk dúlt, a ledől templomtorony még füstölgött a percekkel előbb végrehajtott szovjet légitámadás eredményeképpen.

Erős előérzetem volt, hogy rossz napunk lesz!...

A község szélső házában találkoztunk Peterdy alez úrral, akinek Garay szds jelentette a pillanatnyi helyzetet. Az alezredes úr parancsára azonnal visszafordultunk azzal a feladattal, hogy az úton felénk menetelő összes honvéd és csendőr erőket meg kell állítanunk, őket a helyszínen védelmi állás felvételére kell utasítani és az ellenséget előnyomulásukban minden eszközzel fel kell tartóztatni. Itt bukkan fel előttem újból Zoltay Miklós hídgy arca...

Ezekben az órákban és ezen a helyen az emberi élet olcsó volt nagyon és kevés! Derék és bátor csendőr sofőrünk úgy hajtott vissza az úton, mintha karikás ostorral verte volna a motorját!

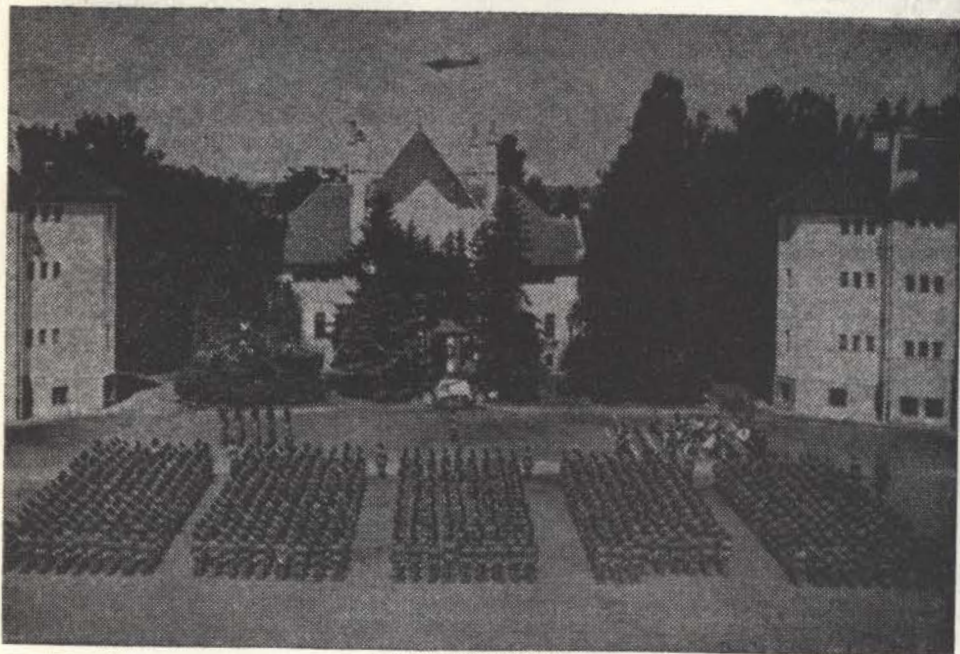
... Az út két oldalán nagy sík vidék terült el. Az úttól balra, az úton és még jobbra is a távolban számos gyalogos csapatot láttunk közeledni.

Sajnos, azt nem lehetett megállapítani, hogy magyarok, vagy oroszok. Mi úgy véltük, hogy csak a mieink lehetnek, sőt, mintha még csendőröket is véltem volna látni közöttük! Itt Garay szds parancsot adott Zoltay hdgy nak, hogy szálljon ki, tájékozzódjon a helyzetről és a visszavonuló erőket újból vesse harcba. Ekkor láttam utoljára Zoltay hdgy-ot...

Mi Garay szds úrral tovább hajtottunk az országúton egészen addig a pontig, ahol csendőröket előztünk imént. Itt kiszálltunk, a százados úr parancsot adott nekem, hogy az úttól jobbra állítsak meg minden hátrafelé mozgó katonát és csendőrt és az út mentén, mely némi védővonalat jelentett Nagyvárad felé, foglaljak védőállást. Ha ez megtörtént és még tudok, jelentsem a parancs végrehajtását Peterdy alez úrnak.

Ezzel Garay szds úr gyors léptekkel gyalogosan elindult az úttesten a közeledő csendőrsoport felé. Ekkor láttam utoljára, hősi halála percekben belül bekövetkezett...

Én az úttól jobbra eső sík területre futottam és teljes erőmből igyekeztem a gyors visszavonulásban lévő és érthetően a síkságról mielőbb eltűnni akaró honvédeket megállítani és védelemre visszafordítani. Mondhatom, nem kis munkámba és nem egyszer nem egyszerű szavamba került, míg a honvédek és tisztek egy részét meg tudtam állítani és védelembe fordítani.

Nagyvárad tanzászlóalj

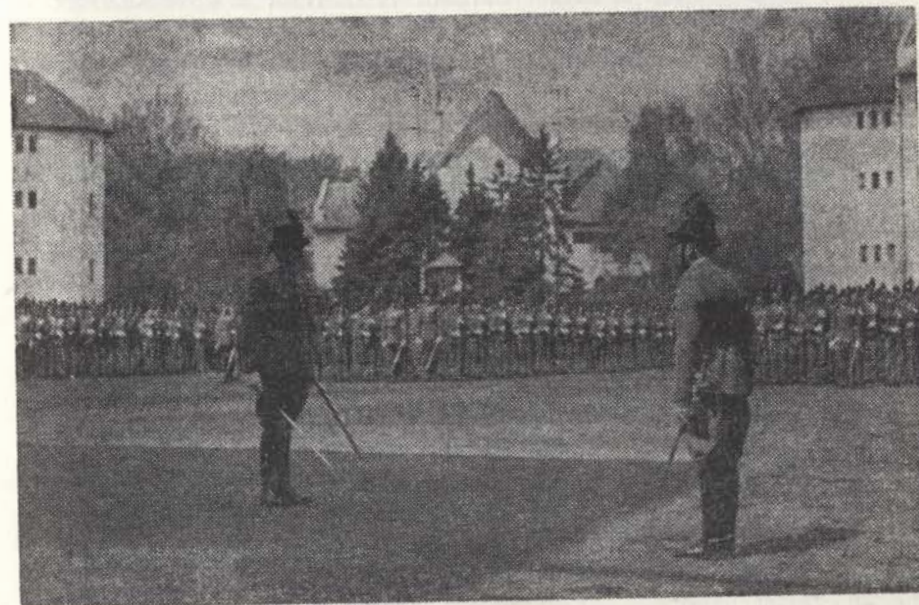
Az igazság és hűség kedvéért meg kell említenem, hogy a honvédek igyekeztek eltűnni a teljesen sík vidékről, hol se rejtőzési, se fedezési lehetőség nem adódott, teljesen ésszerű volt. Azonban nekem előljáróim parancsa szerint kellett cselekednem! Közben a harcizaj orkánná nőtt és erős tűz alá kerültünk.

Azonnal veszteségeink voltak! Az ellenséges tűz minden irányból, széles terjedelemben uralta a mezőt, onnan is, hol saját csendőreink közeledését véltük.

Nagy megdöbbenéssel arra eszméltem, hogy a nagy számban felénk közeledő honvéd és csendőregyenruhás emberek nem magyarok, hanem oroszok!

Az eszeveszett tüzelés zajában figyelmeztettem is a mellettem lévő honvédeket, hogy adják értesülésemet tovább! E megdöbbentő felismerésben az olykor hozzánk is elhallatszó ugatásszerű idegen hangzású kiáltás is megerősített!

Dicsérettel kell megemlékeznem a mellettem lévő honvédekről, a gyalogos és aknavető fiúkról! Nagy bajunkban és az életveszélyben derekasan megállták a helyüket! Tüzetekkel, élénk védelmi harcukkal erősen akadályozták az ellenség közeledését.

— „Zászlóalj vigyázz! Zászlóalj puskával tisztlegj! Zászlóalj jobbra nézz!” — harsog Garay István II. százados vezényszava és jelent a zászlóalj parancsnokának: vitéz Péterffy Jenő ezredesnek... (Azóta jóformán mindnyájan a Hadak útját járják... vitéz Péterffy ezds mártírhalált halt, a zászlóalj pedig megsemmisült a kemény erdélyi és az alföldi harcokban).

Egy idő múlva meglepő dologra lettem figyelmes! Garay szds gépkocsiját láttam közeledni eszeveszett sebességgel! Kiugrottam az országútra és leállítottam a robogó kocsit, mely csikorgó fékkel remegve állt meg egy pillanatra. Odakiáltottam a csendőr sofförnek, jelentse Peterdy alez úrnak, hogy a parancsot teljesítettük;... Garay szds úr nem volt a kocsin...

A szovjet nehézgéppuskák nyomjelző lövedékei vágódtak be körülötünk!...

Egy puskát és egy csomó töltényt kaptam egy honvéd főhadnagytól. A Nagyváradon zsákmányolt szovjet géppisztolyom utolsó tölténye is elfogyott...

A szovjet sztalinorgona támadást kezdett a mező ellen!

Az úton német páncélosok közeledtek, visszafordított csövük okáda a tüzet a támadásban megrekedt ellenségre...

Aztán nem tudom, meddig tartott a harc, de egyszerre beállott az áldott sötétség és az alkony védelmében újból nekiindultunk Berettyóújfalú irányának...

Garay István százados úr hősi haláláról még aznap értesültem az egyik csendőrtől, ki közvetlen mellette harcolt. A csendőr a következőket jelentette:

— „A százados úr felállt és odakiáltott nekik, hogy ne löjjenek, mert csendőrök állnak a védővonalban! Abban a pillanatban halálos fejlövést kapott és összeesett! Segíteni nem tudtunk, halott volt!” —

Az illető bajtárs nagyon fájlalta, hogy Garay szds holttestét nem tudták magukkal hozni, de erről az ottani helyzetben szó sem lehetett! Csodával volt határos, hogy ő hogyan tudott élve kijutni...

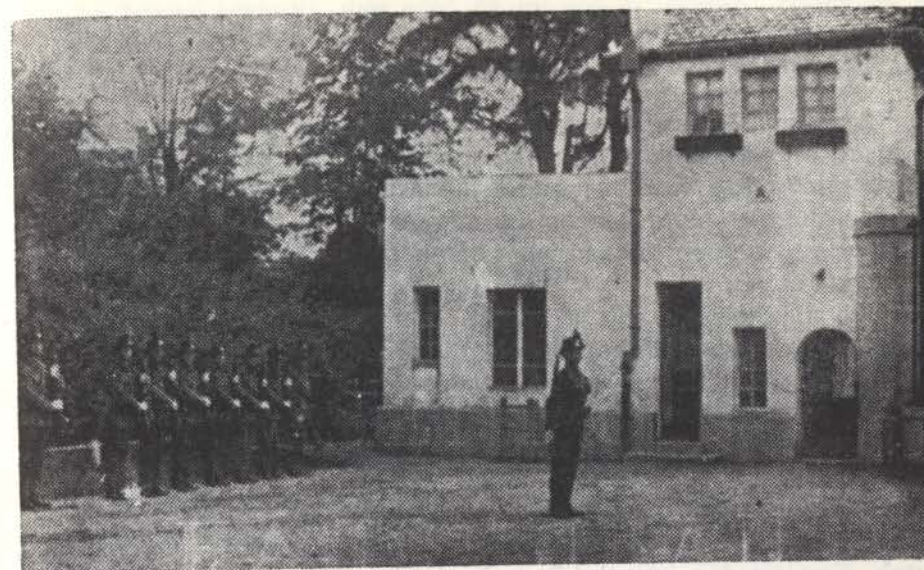
A tragikus hír hallatára lelkileg összetörve meneteltünk tovább a reménytelen sötét éjszakában...

... o a zls.

MAGYAR CSENDŐR INDULÓ

Édes hazám, magyar róna,
magyar erdő, magyar vég!
Téged járlok éjjel-nappal,
télen-nyáron nagyon rég.
Népem biztonságát őrzőm
megrendíthetetlenül.
Érted élek, érted halok,
magyar népem egyedül.
Érted élek, érted halok,
híven, becsülettel, vitézül!

Szikulusz.

A nagyváradi tanzászlóalj vasfegyelmű kapuőrsége.

Nagyváradi díszmenet

CSENDŐRÖK A KÁRPÁTOKON...

A Kárpátok szerelmese vagyok. Ott születtem a székely Kárpátok alján, apám ott mesélt először a vad rengetegről, az égigérő fenyőkről, a farkasokról és medvékről... Mesélt a havason élő favágókról az üdítő borvízforrásokról. Majd magam is megjártam a kárpáti ősréngeteget, magányosan pihentem a zúgó hegyipatak partján, tiszteltem a kopjafás temetőik előtt.

Később a kötelesség vitt a kárpáti őserdőkbe: üldözni az ejtőernyős szovjet partizánokat, fent az égbenyúló gerinceken elállni menekülésük útját... Zászlóaljunk kint állt a vereckei sorosban, az ejtőernyős honvédekkel harcolórsben igyekeztünk feltartóztatni a soha nem fogyó szovjet rohamokat; a kárpáti sziklákat és üde pázsitokat bőven öntözte csendőrvér...

Emlékezzünk!

1943. augusztus... A vízfogónál határvadász honvéd járőrrel találkozunk. Egy tizedes jelentkezik nálam, mint járőrparancsnok. A Bratkowska havasról jönnek. Jelenti, hogy az éjszaka nyugodtan telt el, a partizánok nem nyugtalanzkodtak. De pár nappal előbb erős csatazaj hallatszott a lengyel völgyekből... Érdeklődöm az út felől, mely a havasra visz. Mégsem hallgatom meg tanácsát: inkább választom a rövidebb, de nehéz, úttalan utat, toronyiránt a csúcs felé.

Hajnali 6 óra! Az erdő elnyeli rajomat, sűrű fenyvesben kapaszkodunk felfelé. Az iránytű és térkép a kezemben, „betájélok” magam, s nyugodt vagyok, akármeddig is haladunk a sötét erdőben, a Bratkowskára kell jutnunk. Félóra után kezdünk izzadni. Kigomboljuk a zubbonyunkat, s megyünk rendületlenül tovább. Azaz mennénk! A lejtő egyre meredekebb, kapaszkodni kell sziklába, gyökerekbe. Két óra múlva lest tartunk egy tisztavízű forrásnál, közben megreggelizünk.

Mély csend honol az erdőben, kilátásunk csak a szemközti havasokra van, onnan a völgyekből pedig nincs partizánveszély... Majd folytatjuk az utat, lassan, de biztosan haladunk felfelé a meredeken. Kiszámítottam, hogy délre fel kell érkeznünk. Erősen igénybeveszi erőnket a lejtő, de legyőzünk minden akadályt.

Nemsokára ritkul az erdő, eltűnnek a fák, s puha pázsiton haladunk tovább. 1500 méteren vagyunk, sok helyen törpe nyírfák, s borókafenyők tarkítják a terepet. Visszafelé gyönyörű a kilátás! Igen messze látunk, egyik-másik távoli havasnak hó van a tetején. A Nagy-Pietrosz világit legerősebben.

Úgy tűnik, hogy már nem messze a tető. Megkétszerezzük erőnket, hogy mielőbb felérjünk. De tévedtünk! Tető tetőt követ, s a csúcs még messze van. Már ragyogóan süt a nap, izzadunk, csak úgy csurog ró-lunk a veríték. Fáradtak vagyunk, de nincs megállás!

Tarka havasi virágok, üde zöld fű takarja a vidéket. Felveszek egy kárpáti csengetyűkét, s a sapkámra tűzöm. Vagy félórás kapaszkodás után enyhül a meredek, eltűnnek a borókák is. Perzsaszőnyegfinomságú gyepen haladunk, s egyszerre a távolban megpillantunk egy háromszög-elési jelzést.

Ott a csúcs! Új erő költözik tagjainkba, 10 percünk van délig, szeretnénk addig odaérni. Oda is érünk! A csúcson nyugalom. Meghatódva nézem a hatalmas határkövet. Nyugati oldalán M, a keletin P—betűt látunk. Magyarország—Poland. Lengyelország határán állunk, közel 2.000 méterre a tenger színe felett...

A messzeségből halk harangzúgást hoz felénk a szellő. Levesszük a sapkát, s nézzük a csodás természet világát, az Ūristen gyönyörű alkotását! A csendőrök szintén megigézve szemlélik a nagyszerű kilátást, vagy 150 km-re látunk a magasból köröskörül. Alattunk Lengyelország földje, messze a kéklő hegyek mögött Galicia síksága...

1 óras pihenőt adok rajomnak, leheveredünk a puha fűbe, s megebédelünk a járőrtáskából. A biztosításról sem feledkezem meg, golyószórós csendőröm éberem figyel egy kiálló sziklán... Köröskörül nyugalom.

1944. augusztus... Szakaszom a poroskői csendőrőrsön állomásozik. Csörög az őns telefonja, a kagylót Asztalos főtörzsőrmester veszi fel.

— Főhadnagy úr, a partizánok megtámadták a sztinka-poroskai légvédelmi figyelő őrsöt! A tüzerek segítséget kérnek! — kiáltja hirtelen az őrsparancsnok.

— Riadó! — harsog a parancsom.

Félóra múlva szakaszom két őrsbeli csendőr és egy farkaskutya vezetésével messze kint csatároszlopban kanyarog a sűrű erdőben felfelé... Sötétedik, elég kellemetlen! A sötét erdő, ismeretlen terep, csupa előnyt jelent a partizánok számára... Tökés szakaszvezető viszi a géppuskát. Hatalmas szál székely gyerek, meg se érzi a vállaira nehezedő hatalmas nyomást. Időnként lest tartunk s figyelünk. A messziségből fegyverropogás hallatszik, a tüzerek védekeznek. Istenem, csak idejében odaérjünk!...

Ismeretlen úton haladunk. Keskeny hegyi ösvény a kárpáti ősréngetekben. Időnként rettenetes meredek, fujtatva kúszunk felfelé. A farkaskutya a terepkutatókkal halad, időnként megáll, s szimatol, füleit hegyezi... Mi lövésre kész fegyverrel nézünk a szuroksötétbe...

A Rónahavas felett rakéták röpködnek, a partizánok játszanak, vagy jelt adnak az utánpótlást hozó szovjet repülőgépeknek. Háború van, a front a Kárpátok túlsó lejtőjén húzódik, mi a hátsó ország nyugalalmát őrizzük... Erőltetem a menetet, hogy mielőbb segíthessünk tüzér bajtársainkon.

Havasi pázsiton vezet az út, a sötétben valami épületfélét látok kibontakozni.

— Na fiúk, ott a figyelőörs! — szólok oda a támadásra szétbontakozó szakasznak...

— Állj! Ki vagy? — hangzik a sötétségből.

— Poroskői csendőrök! — adom a választ.

— Parancsnok előre! — hangzik ismét.

Kellemetlen kissé számomra ez a kívánság, de előremegyek. A sötétben egy lövésre kész fegyverrel álló alakot látok. Az alak nevemen szólít. Igenlő válaszomra vállára kerül a puska, tiszteleg vele a honvéd és jelentkezik...

Kovács György őrzető, a légvédelmi figyelőörs parancsnoka fennt az elhagyott kárpáti csúcson, hatodmagával háromszoros partizántámadást ver vissza kemény puska és kézigránát harcban... A partizánok, miután látták, hogy a honvédek elszigetelt helyzetükben sem tudnak árukká válni, s nem adják meg magukat, beszüntették támadásaikat, s elhúzódtak. Vagy figyelőiktől nyertek értesülést a csendőrök jöveteléről? Ki tudja?...

Valóságos erőd a figyelőörs! Szakaszom letelepszik a futóárkokban, az éjszakát itt töltjük. A tüzérek boldogok, ma éjjel nyugodtan alhatnak, a csendőrök átveszik szolgálatukat... Tökés szakaszvezető a mellvédre rakja a géppuskát s szinte imádkozik magában:

— Csak most jöjjetek partizánok!...

Motorzúgást hallunk. Egy repülőgép tűnik fel a Rónahavas felett, fényjeleket ad. Rakéták százai repülnek a jelökre. Kovács őrzető a kunyhóba ugrik. Csörgeti a telefonkészüléket. Jelentést ad központjának:

— Repülőgép a Rónahavas felett! Köröz. Magasság kb. 2.000 méter. Fényjeleket ad. Típus, nemzetiség nem kivehető. Iránya északkelet... Magános gép.

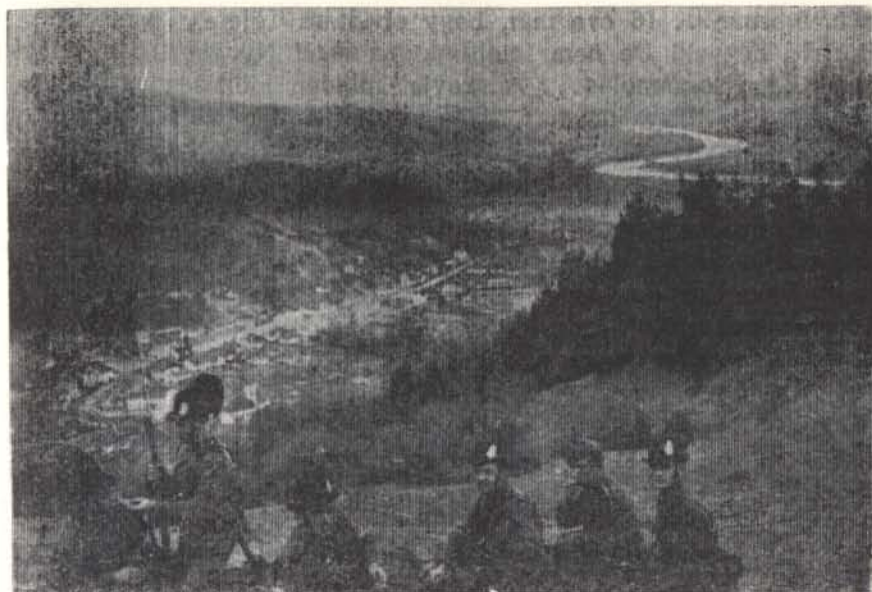
Kovács őrzető behív a kunyhóba és bekapcsolja a telepes rádiót. Budapest adása szünetel. Majd megszólal a bemondó hangja: „Zavarórepülés Ungvár!”

Érdeklődéssel figyelem a figyelőörs életét. A légvédelmi központban egybevették Kovács őrzető jelentését a többi figyelőörs jelentésével, s a légoltalmi központ a rádióadás keretében közölte a légiveszélyt.

Még sokáig nézzük a csillagos eget, aztán elcsendesedik a kárpáti rengeteg. Kovács őrzető már alszik, piheni a hosszú hetek idegfeszültségét. Csak egy tüzér van ébren. Körbesétál, s az eget figyeli...

1944. október... Csendőr századom a Vereckei szoros védelmi harcában súlyos veszteséget szenvedett a szovjet hadsereggel szemben. Most vontak ki az arcvonalból, embereim éjszakai szállást rögtönöznek egy elhagyott fürdőépületben.

Szívembe markol a súlyos veszteség: I. szakaszparancsnokom: Forgó Gyula hadnagy elesett, őt közel 40 csendőr követte az égi úton... Ugyanannyi megsebesült. Istenem! Mi lett belőlünk néhány nap alatt?

Nagylondai örs

Büszkék vagyunk hadosztályparancsnoki dícséretünkre, melyet néhány órával ezelőtt kaptunk, de mégis az elveszett bajtársak véres emléke kísért, s ebből a csapásból nem tudtunk felocsudni...

Lassan leszáll az est. A fáradt század pihenőre készül. Csányi zászlóssal ott ülök köztük, megvárjuk, míg mind elhelyezkednek. Szótlanok az emberek, de mi sem beszélünk. Mindnyájunk gondolatai az utóbbi napok tetet-lellet kimerítő küzdelmein járnak...

Látjuk Forgó hadnagyot, amint a vereckei templomtól elindul végzetes útjára... Látom Kiss szakaszvezetőt holtan az erdőszélen... De látom a 130 fős, ragyogó, rohamsisakos egységemet, amint felvonultunk az arcvonalra. S mi lett belőlünk 4 nap alatt! Még vezérkari főnökünk: Boróczy Dénes vk. őrnagy is hősi halált halt...

Már alszanak a csendőrök a rögtönzött fekvőhelyeken, csak az őrszem virraszt a sötét kárpáti éjszakában... Csend van, melyet csak időnként zavar meg egy-egy távoli robbanás, mely után percekig morajlik a rengeteg... Néha nyílik egy ajtó előttünk, ilyenkor kivillan a fény a hadosztályparancsnokság irodáiból. Itt soha sincs pihenő, a felső vezetés éber...

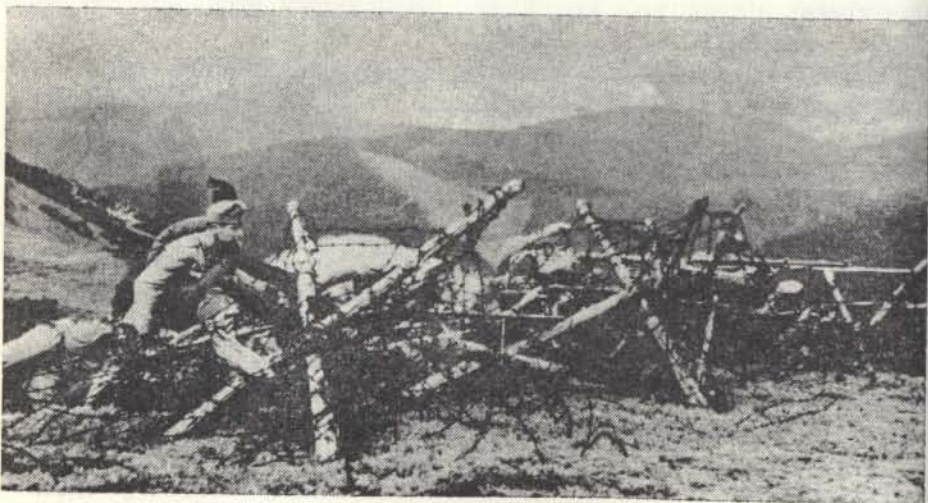
Még sokáig ülünk Csányi Karcsival a nyitott ajtóban, s figyeljük az éjszaka varázsát. Szép ez a kárpáti élet, még akkor is, ha háború van, s újra tompán megremeg a föld, a front dübörgését ismét hozzák az erdők, s a hegyek. A front nem alszik, honvédek és csendőrök utolsó ezrei állják a kemény magyar vártát...

1960. február... 16 éve már, hogy elváltam Töletek halott Bajtársak és Kárpáti hegyek! De nem felejtünk ma sem! Nyugat tudja, hogy közeleg a végső leszámolás... A szovjet minden idők legnagyobb veszedelme! Ma már drága magyar ifjúságunk 1956-os felkelése után a világ tudja azt is, hogy nemzetünk nem németbarátságból, hanem hazája védelmében fogott fegyvert!

Az idő halad, nem messzi tán, mikor szükség lesz újból az öreg katonákra, az újak mellett a második világháború veteránjaira... Hazamegyünk, s résztveszünk Hazánk, szüleink, testvéreink, szülőföldünk felszabadításában...

S akkor ismét találkozunk drága Hős Bajtársak és Kárpáti sziklák! Akkor megadjuk Nektek az ősi magyar—lengyel határon a végtiszteséget, melyet 16 évvel előbb kényszerűen elmulasztottunk... Újból béke lesz akkor... Látom a díszzászlóaljakat felvonulni a Vereckei szorosba sorban és rendben... Az egységek puskával tisztelegnek... A honvédenekar a Himnuszt játsza, a fenséges akkordok betöltik a szorost. Árpád vezér, 1914-es hős apáink, az 1944-es Hősök előtt a nemzet és a világ fog tisztelegni! S akkor nem hiába porladozik a korhadó keresztelen a sok-sokezer magyar Hős neve...!

Kövendy Károly

Csendőrök a harcban a Kárpátok taraján...

Csendőrök és partizánok harca a Kárpátokban

Xantus György csendőrhadnagy hőstettei.

Kárpátok, 1944.

Zászlóaljunk hetek óta a Kárpátok roppant terjedelmű őserdeiben teljesít szolgálatot. Sűrű erdőket fésülünk át, meredek sziklaóriásokat mászunk meg naponta, éjjeli vállalkozásokat hajtunk végre ismeretlen terepen, s nyakunkat kockáztatjuk a sűrűben bujkáló partizántömegek előtt. Mégis megyünk, Hazánk közbiztonságának őrei vagyunk, fiatal, elszánt csendőrszivünk hajt az ország területére érkezett ellenség felszámolására...

1944 augusztus. — Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc altábornagy legendás csapatai féléven keresztül véres harcokban verték vissza a Tatárhágó elfoglalására bevetett szovjet erőket. A szovjet azonban nem áll meg, új harcmodorral kísérletezik. Partizánereket vet be, s az ismeretlen ellenség elsősorban jelenik meg Magyarország területén.

Kik ezek a partizánok? Fanatikus szovjet katonák, akik felrúgva a nemzetközi (genfi) katonai egyezményeket, eldobták a tisztességes harcmodort. Egyenruha helyett civilben járnak, rendszerint a polgári lakossághoz hasonlóan öltöznek. Lesből, orvul támadnak és nagyon kegyetlenek.

Ejtőernyővel ereszkednek le az arcvonal mögött, ott összeverődnek és végrehajtják parancsaiikat: vasútvonalakat és hídakat robbantanak, telefonvezetékeket vágnak el és rajtaütéseket hajtanak végre katonai alakulatokon.

A küzdelem ellenük igen nehéz. Békés polgárnak nézed s nem sejtet, hogy kabátja alatt „Sztalin-gitárt” szorongat. Viszont külön kitüntetés a m. kir. Csendőrség számára, hogy elhárításuk és leküzdésük a mi feladatunk!

Erről a nagy küzdelemről szeretnék emlékezni egy kis epizód felelevenítésével.

Xantus hadnagy szakasza, mint az aknaszlatinai csendőrszázad balszárnya, délkeletről indul a Róna-havas átfésülésére. Villogószemű, lelkes és fáradhatatlan ember a szakaszparancsnok. Mint a párducok, hangtalanul kúsznak az emberei. A szél hangja a fákon erősebb, mint az alattuk zörgő avar...

A partizáncsoport biztosítói elbizakodva pihennek az erdő aljában. Tekintetük egy útra irányul, azt kell szemeltartaniok. Azt is csak félszemmel figyelik, inkább alusznak unalmukban, s nem is gondolják, hogy egy erősen felfegyverzett csendőr szakasz halad el mellettük. Igaz, Xantus hadnagy az erdőben vezeti csapatát, s az Isten is segíti őket, hogy átcsússzanak a partizánok erős biztosító gyűrűjén.

A csendőrök némán, gyakori lest tartva haladnak felfelé, olyan ösrengetegen gyűrik át magukat, ahol talán még ember se járt...

A szakasz figyel minden neszre. Egyszerre csak emberi szó üti meg fülüket! Mi az? Kik vannak erre? Lélegzetüket visszafojtva kúsznak a hang irányába, s az őserdő közepén lévő kis tisztáson nagylétszámú partizáncsapatra bukkannak. Xantus hadnagy szinte a szélső fákig csúszik, onnan figyelő létszámukat, fegyverzetüket, magatartásukat...

A partizánok biztonságban érzik magukat, hangosan beszélnek, egyik része kondérokban ebédet főz, mások egy földbunker előtt vitatkoznak. A tisztás szélén egy tehén legelészik, szinte rálépdél az alvókra, akik hasonfekve élvezik a havasi napsugarat.

A bunker ajtajában rádiókészülék áll, a lehangosabb partizán fülhallgatót tesz a fejére és adáshoz kezd. Tán éppen azt jelenti, hogy nehéz napnak látszik a mai.

Xantus György hadnagy nem érti beszédüket, de mindent lát! Visszakúszik, s egyenként adja ki embereinek a tűzparancsot. 35 méterre vannak a partizánok, minden csendőr célbaveszi a neki kiosztottat.

S egyszerre csak ösztűz dörren! A golyószóró is kiereszti hosszú sorozatait. A partizánok nagyrésze összeesik, a többiek felugranak, fegyvereik után kapkodnak, de nincs idejük. Látják hogy az ellenség meglepte őket. Akinek még sikerül, beugranak a sűrűbe, s menekülnek, ahogy csak bírják.

Előjönnek a csendőrök. Két raj a menekülők üldözésére indul, a visszamaradt raj biztosít a tisztás körül. A szakaszparancsnok és helyettese a bunkert vizsgálja át. Aztán visszatér az üldöző csoport is és megerősíti a biztosítást. Xantus hadnagy a zsákmányt nézi.

Ezt még ő se hitte volna reggel! Halott partizánok hevernek szerteszét. Zsákmányoltak egy adó-vevő rádiót, 10 tányéros szovjet golyószórót, több kocsi-raló töltényt, vagy 20 géppisztolyt, azaz „Sztalin-gitárt”, több automata puskát. A bunker tele sárga robbanóanyaggal. Egy riadt legelésző tehén és két bogrács gulyásleves...

A csendőrök megtízóraiznak, egy félraj visszatér szálláskörletébe és jelenti a jó fogást. A szakasz a pihenő után folytatja útját a fennsík pereméig, hogy a kapott parancs szerint résztvegyen a lezárásban és a rónahavasi partizán-erők teljes felszámolásában.

1944. október 20. Xantus hdgy vezeti azt a nagy vállalkozást, melynek célja a róna havasról a borló erdeibe húzódtott partizán-erők felszámolása.

Xantus hadnagy immár egy vegyes honvéd és csendőrszázad parancsnoka. A támadás sikeres, a század elfoglalja és kemény, órákig tartó közelharc után birtokba veszi Martinka községet.

A kézigránát-harctól kigyúllad a község és napokig, fáklyafényként világítja meg a környéket. Uszta Gyula áruló erdész, kommunista partizán-vezér Martinkáról a Borló erdeibe menekül!...

A martinkai partizánütközetben Xantus hadnagy súlyosan megsebesül, egy dum-dum lövedék kiszakítja jobb vádliját. A veszteség súlyos, közel 20 hősi halott honvéd és csendőr, még egyszer annyi sebesült... Xantus hadnagy magas kitüntetésre nyer felterjesztést.

Az ungvári csendőr tanzászlóalj és az aknaszlatinai csendőr század fanatikus rámenéssel, igazi erkölcsi erővel végzi kötelességét a szovjet haderővel szemben — egészen megsemmisülésig és Kárpátalja feladásáig...

1945. január. — Xantus hadnagy sebesüléséből felépülve új beosztást kap a budapesti karhatalmi csendőrezrednél. Az ostromlott főváros védelmi harcaiban e derék fiatal csendőrtiszt: Xantus György hadnagy hősi halált halt.

Legyen áldott dicső emléke!

KÖVENDY KÁROLY

Felvonuló gyalogságunk

Fokozódik a csaták keménysége, s nő a veszély, mely a magyarságot fenyegeti: a bolsevizmus makacs elszántsággal folytatja támadásait, melyeknek célja az ország elpusztítása, s népünk vigasztalan szolgáltságba döntése. A seregek és fegyverek túlerejével szemben hősi elszántsággal küzd a magyar honvéd, mert tudja, hogy ma a győzelmi akarat lanyhulása, az elszántság kiégése a történelem legnagyobb katasztrófáját zúdítaná nemzetünkre. Minden talpalatnyi földért vérét és életét áldozza a magyar katona, mint ezer esztendő alatt annyszor, s ebből az áldozatból az igazság örök törvénye szerint az időtlen nemzet boldog jövőjének kell fakadnia!

Egykori magyar újságból, 1944

.. **Vitéz Álgya-Papp Zoltán vörge, az V. hadtest parancsnoka**

A lövészárokban...

Egy arany vitézségi érem és egy lovagkereszt története ...

Lassan 20 éve már, hogy csendőrök szállták meg a Vereckei szorosot s napokon át harcelőörsben bevetve tartották fel a százszoros túlerővel támadó szovjet hadsereget; míg tizedére apadt és a Kárpátok előterében kivérzett honvédségünk berendezkedett az utolsó erődövébe: az Arpád vonalba.

A fenséges Kárpátokban, Alsóverecke alatt húzódik a Keleti Beszki-dek, ezen a részen a Kicsérka és a Buzsora vonulata. Nem messze innen egy kicsi falucska: Vezérszállás, hol honfoglaló Árpád apánk tartotta első pihenőjét...

A Buzsora déli lejtőjén, viharvert óriásfenyők alatt egy kis tisztáson számtalan, jeltelen katonasírt nőttek be a kárpáti piros vadvirágok... Ezek a hős fiúk csendőrök mind, alusszák a Hősök örök álmát, köztük

A rajparancsnok szakaszvezető

Istennél a kegyelem!

ROHAM!

Pápai ejtőernyős honvéd

pihen Sarudy László zászlós, a m. kir. Ungvári Csendőr Tanzászlóalj 1. századának II. szakaszparancsnoka...

1944. október 6. Este 11 óra... A csendőr kürtös az imát fújja... 260 rohamsisakos csendőr féltérdre ereszkedve, a vasfegyelem pompájában búcsúzik Ungvártól. Az alvó város csendjébe beleharsog a csendőrök búcsúja... Aztán felzúgnak a nagy motorok s a gépkocsioszlop elindul, a város békésen alszik tovább... 100 kilométerre északkelet felé viszont villámlik, zúg, morajlik a front...

Sarudy László zászlós ebben a pillanatban érkezik vissza a laktanyához. Rohan az őrséghez, aztán a riadóterre. A zászlóalj elment s ő, ki az indulás órákig tartó várakozásának unalmában csak pár percre kerékpározott ki a városba búcsúzni egy barnahajú kislánytól, vagy valami fontosat írni Debrecenbe csendőr alhadnagy édesapjának, ki tudja? — lemaradt.

A csapatszállító gépkocsioszlop három óra késéssel futott be a frontról s ő, a fegyelmezett alantos tiszt és a rendezhez szokott előljáró súlyos hibát követett el: nem tartózkodott emberei mellett s itthonmaradt! Sarudy László szegyenében fejét csapkodja, sóhajtozik s mint az élő lelkiismeret, azonnal cselekszik! Kerékpárra ugrik és indul a zászlóalj után. . .

Az ismertetett rövid szóbeli parancs szerint a zászlóalj Munkácson és Szolyván át Polenáig s onnan a 13-ik hadosztály harckörletébe ment.

Ungvár—Munkács 40 km., Polenafürdő újabb 30! Egész éjjel tapossa a pedált, és nem azért volt többszörös KISOK bajnok Debrecenben (én

GÉPPUSKÁSOK

Géppuskás kiképzés

A csendőr géppuska aknátólalapot kapott a vereckeai szorosban, kezelői hősi halált haltak

is onnan ismerem), hogy mire a nap eléri a delet, ne jelentkezzen századparancsnokánál: vitéz Toldy századosnál... Ezzel jóvátette hibáját is!

Sarudy zászlós éppen jókor veszi át szakaszát! Alsóverecke községben folyik a harc s egyre hevesebben támad a szovjet! Még ki se pihente magát a 80 km-es éjjeli kerékpározás után, mire szovjet páncélosok törnek át a falun, s túlhaladnak a Sarudy szakasz védővonalán...

Emberei összecsavart nyeles kézigránát-köteget dobnak a két harckocsi hernyótalpa alá, mindenki fedezi magát s a fülszaggató robbanások

Az ungvári tanzászlóalj bevetésre indul

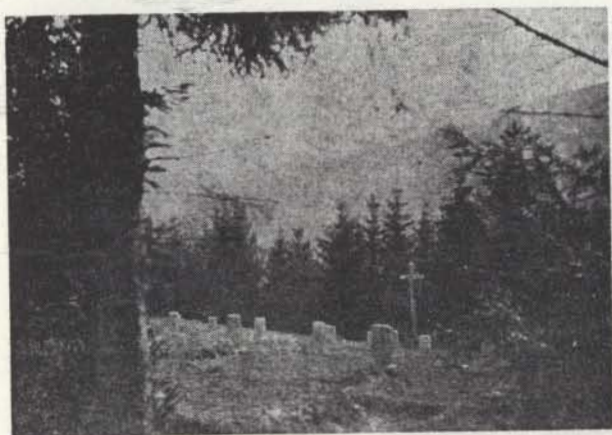
AKNAVETŐINK

után leszakadt talpaikkal megállnak a páncélosok... Sarudy zászlós kirántja pisztolyát, s vad elszántsággal a páncélosokra ugrik, a lőréseke és más nyílásokon keresztüllöve teszi ártalmatlanná az ellenséges harcokocsik legénységét...

Aztán szovjet gyalogság támad, egybefolyik a géppuskák zakatolása, de az ellenség nem tudja a falut elfoglalni, a csendőrvédők ellenállásán megtörik ereje...

Lovass próbacsendőr tizedes és Földes szakaszvezető kiemelnek egy szovjet géppuskát, és vállalkozásukból zsákmányolt fegyvereket hoznak...

Másnap a harc tovább folyik s parancs szerint az esti szürkületben a század visszahúzódik a Buzsora magaslatára, s védelmi állásba megy az Árpád vonalban...

Az alsóvereckeai magyar hősi temető (1914)

Hajnalban már az Árpád vonalat támadja a szovjet... Aknavetők robaja, aknák és gránátok zúgása, alacsony támadó szovjet repülőgépkötelekek zavarása után megindul a szovjet gyalogság tömegtámadása...

A Sarudy szakasz most kedvezőtlen területet véd! A vonal nyílt, fák nincsenek, s csak a jól kiépített futóárkok és az ellenség felé lejtő terep jelentenek biztonságot.

A hadosztályhoz löszerutánpótló kérelem érkezik: fogytán van a csendőrök löszere. A hadosztály nem rendelkezik Manlicher történnel, nekik is igényelni kell...

A csendőrök kézigránáttal tartják magukat s itt-ott hallatszik még 1-1 lövés... A szovjet megbátorodik és támad, súllyal a Sarudy szakaszra! Tarjáni őrmester golyószórójában még van egy tár. Hagyja, hogy az ellenség támadjon, a szovjet katonák egy horhosban közelednek... Tarjáni közvetlen közletről nyit tüzet, s szinte megsemmisíti az ellensé-

get... De nincs több történy! Egy-két közelharc után a század kénytelen feladni a védőállást, s visszahúzódni egy cserjésbe.

A hadosztálynál tetőfokra lép az izgalom! Az ellenség uralja az Árpád vonal egyik szakaszát!...

Hajnalra megérkezik a löszerutánpótlás. A csendőrök betárolnak. Toldy százados Láczy-Szabó László főhadnagynak adja át a századparancsnokságot. Toldy a hadosztályhoz megy és a testvérszázadot kutatja, majd rádiótáviratokat küld és segítséget kér...

Jön a szigorú parancs: a csendőr század minden áron vissza kell foglalja az Árpád vonalat!

A szakaszparancsnokok rohamra készítik elő embereiket. Láczy Szabó főhadnagy óráját nézi... Még 1-2 perc s a roham megindul!...

4 golyószóró egyszerre nyit tüzet! A század felugrik! Rohanni kell, tisztás és nyílt terep, emelkedő!

Sarudy zászlós az élen rohan, s egyszerre csak elterül a fűben... Két csendőr odaszalad, láblövést kapott, erősen vérzik... Felemelik szakaszparancsnokukat s vinni akarják vissza, csak el innen mielőbb, ebből a tűzorkánból!... Egy éles csattanás, Sarudy zászlós életét oltja ki egy szovjet lövedék, halántéklövést kapott...

De a támadás sikeres! A század erősen tért nyert! Tarjáni őrmester rohan az élen! Úristen, most segíts! Mint vad puszták óriása, úgy ugrik fel az Árpád vonal tetejére és lö, szúr minden ellenségre! Egymás után dobja gránátjait! Emberei beérik! Eszeveszett küzdelem! A Láczy szakasz is betör! Oldalt a Seres szakasz is eléri a vonalat... Vagy 10 perces kemény kizitusa, dolgoznak a puskaagyak! De a vonal a miénk! Tarjáni őrmester is összeesik, egyszerre kap lövést és egy akna-repsz a hátába...

Hírvivő száguld jelenteni: — „Az Árpád vonal a miénk! A csendőr század sikeres rohammal visszafoglalta!” —

A hadosztály megkönnyebbülten sóhajt fel! A csendőr század tisztázta a veszélyes helyzetet...

Tarjáni őrmestert ott viszik lefelé... Csillik szakaszvezető elesett, Dobos főtörzsőrmester súlyosan megsebesült... Órákig tart, míg tisztázódik a helyzet, 1 napig míg eltemetik a halottakat... Tarjáni vonalában és környékén 84 szovjet halottat számolnak meg, köztük több tisztet.

És lent a Buzsora aljában, a kis tisztáson, óriásfenyők árnyékában pihen Sarudy zászlós és vagy 40 csendőr.. Sírjukon az árva rohamisak, fejüknél nyírfakereszt... Ők Hősök voltak mind, híven, becsülettel és vitézül a Hazáért mindhalálig!

Sarudy László zászlóst a 7/II. zászlóaljparancsnok a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjére a hadiszalagon kardokkal terjeszti fel.

Tarjáni őrmester vöröskeresztes mentőtutón ér a szolyvai tábori kör-

házba. A vérvesztéstől eszméletlen... A kórházi ágyon tár magához s kis mosoly suhan végig meggyötört arcán, amint hallja, hogy a csendőr roham sikeréért és kiválóan vitéz, példaadó magatartásáért, a Magyar Arany Vitézségi Érem-re terjesztették fel...

A század még tíz napig tartja az Árpád vonalat, néha kétségbeejtő körülmények között... Minden nap újabb és újabb sírok gyarapodnak lent a völgyben... Aztán felsőbb parancsra visszavonul a csendőr század... Új keserű feladatok várnak rájuk, a román árulás következtében az Alföld szélén a szovjet...

Utolsó útjuk a friss temető mellett visz el. A háború poklában megkérgesedett szívé csendőrök könnyes szemmel búcsúznak a síroktól: — „Zászlós úr, még visszajövünk;” —...

KÖVENDY KÁROLY

TÁBORI CSENDŐR

Szovjet hadifoglyok 1944-ben

A MARTINKAI ÜTKÖZET

1944. OKTÓBER 23.

Néhány napja pihenjük a vereckei ütközet irtózatossá lelki és testi fájdalmait, mikor ismét nyugtalanító hírek érkeznek zászlóaljunkhoz. A szovjet hadsereg már Csapot támadja, a kiürített Tatárhágón át elleneséges páncélosok ezrei özönlnek. A partizánok, a szovjet csapatok közeledésének öröme, az eddigi lapulásukat vakmerő és kihívó magatartással cserélték fel. Leküzdésükre cső. erőket igényelnek mindenfelé.

Ilyen körülmények között kapjuk az újabb parancsot: egy megerősített szakasz helyezkedjék menetkész állapotba.

Engem a kormányzósági palotába hivatnak. Fejér vörgy. úrtól személyesen kapom az eligazítást. A Borló havas alján fekvő községekbe partizánok fészkeltek be magukat. Ezek közül kisebb-nagyobb egységek éjszakai vállalkozásokat hajtanak végre. Pár nappal előbb az egyik cső. őrsöt támadták meg, az elmúlt éjjel Bábakut és Oláhcsertész községeiben állomásozó s pihenő honvéd szakaszokat fegyverezték le.

A lakosság és a közigazgatás rendkívül nyugtalan. Segítséget kérnek a közbiztonság helyreállítására. A tbk. úr engem talált alkalmasnak erre a feladatra, s egyben kinevez hátmegi honvéd állomásparancsnoknak. Kárpátalja utolsó napjaiban ilyen csodabogár is előfordulhat, csendőr főhadnagy, mint honvéd állomásparancsnok.

Visszatérek a laktanyába, és ellenőrzöm a felsorakozott szakaszt. Elég ütöképes egység, 3 golyószóró, 10 géppisztoly! Rengeteg kézigránát... Kalmár alhdgy. jelenti, hogy kiadta a laktanya teljes lőszerkészletét.

Megérkezik a tehergépkocsi. Felpakolunk és indulunk. Munkácsig nyugodt az út! Onnan lövésre készen fordulunk délkeleti irányba. Utunk nagy erdőségeken kanyarog át.

Szürkületkor Hátmegre érünk. A cső. őrsön szállunk meg. Az öpk. Barna Mihály főtörm. jelenti az eseményeket.

Az elmúlt éjjel kopogtak az ajtón. A napos csendőr felkelt és amint az ajtóhoz lépett, kívülről beelöttek az ajtóba. A lövések zajára felébredő csendőrök fegyvert ragadtak és ellenálltak. Végül egy fiatal prb. cső. felmászott a padlásra és a cserép alatt nyakukba ejtett egy nyeles kézigránát. A támadó partizánokat ez igen váratlanul érte. Nagy ordítások közt cipelték el halottjaikat és sebesültjeiket.

Ugyanezen éjjel a harcokból kivont és felére apadt „Kolozsvár” őrszászlóalj pihenő szakaszait meglepték. Az őrsöt lefegyverezték és felköltötték az alvó legénységet. Árulásra biztatták őket, mert a háborút a szovjet nyeri meg s nincs értelme a további harcnak. A honvédek fegyvereit összetörték, de nem bántották őket.

Az öpk. mutatja a szétlőtt ajtót, az előtte lévő száradt, fekete vérfoltokat, majd átkísér a honvédekhez.

Bemutatkozom a rangidősnek: Simon András fhdgy.-nak. Közlöm, hogy felsőbb parancsra átveszem a honvédek fölötti parancsnokságot is. Nevezett örül megérkezésünknek. Igen fáradtak emberei, a zlj. leharcolt egység. A hosszú harcok során a legjobb embereket vesztette el, a meglevő legénység zöme 40 éven felüli.

Esteledik, mikor visszatérek az őrs laktanyába. Sokáig tanulmányozom a térképet és kialakul egy jó védelmi, majd későbbi támadási tervem, mellyel elintézzük a partizánokat.

A honvédek a környező házakba szállásoltak be, így körkörös védelemre rendezkedünk. Honvéd és csendőr vegyes rajok szállják meg a körvédő állásokat, a fontosabb pontokra sorozat-fegyvereket állítunk.

Nagy örömmel távbeszélőn arról értesülök, hogy reggelre bevonul az aknaszlatinai cső. század is segítségünkre.

Az éjszakai csendben tisztán hallatszik a frontzaj. Dörögnek az ágyúk Huszt felől... Nyugodtan pihenünk, a partizánok nem háborgatnak.

Reggel rádióhíreket hallgatok. Budapest műsora szünetel, így a londoni adóra állítom a készüléket. Megdöbbenve a következőket hallom: ... — „az oroszok Csehszlovákiában visszafoglalták Husztot, és Munkács felé törnek előre” — ...

Erősen csodálkozom a londoni rádió magyar bemondóján, kinek a mi ezeréves hazánk földje „Csehszlovákia”, de ebből tisztán látom, hogy számunkra nincs más, mint harc a végsőkig...

Dél előtt bevonul az aknaszlatinai cső. század. Bárczy szds. nem veszi át a parancsnokságot tőlem. Sok régi ismerős érkezett köztük. Legjobban Xantus Gyurkának örülök, ki tavaly századomban szolgált. Tele van fegyverekkel, a Róna-havason zsákmányolták. Sok tányéros golyószóró, dobtáras géppisztoly, kézigránát... Hatalmas erőt képviselünk velük! Komoly ütközetben még nem voltak, veszteségük nincs!

Délután összeülünk a honvédekkel, s megbeszéljük a leggyanusabb falu: Martinka átkutatását. Igen erős és ütöképes századot állítunk össze az önként jelentkező honvédekből és csendőrökből. Xantus hdgy. vállalja a századparancsnokságot. Az itthon maradó rész tartalék, és megszállva tartja a községet.

Éjjel úgy dörögnek az ágyúk, mintha a szomszédban lennének!

Hajnalban indul a Xantus század. Elkíséri Simon fhdgy. is. Legalább 15 golyószórójuk van...

Reggelizünk, mikor lövöldözést hallunk a faluból. Kirohanunk, s egyik járőrünk jelenti, hogy lelöttek egy fegyveres polgáriruhás idegent, ki igazoltatási felhívásukra nem állt meg.

Martinka felől is hallatszik a fegyverropogás. Később Vécsey kézigránát hangja is vegyül bele. Több, mint egy órán át tart ez a heves

tűzharc, komoly ütközet lett belőle! A század három oldalról veszi körül a községet, s egyszerre támadják. A község melletti dombtól tisztán látni a menekülő partizánokat, amint húznak az erdő felé. Egy honvéd szakv. jelenti, hogy az őrzlj. két öreg nehéz puskával is rendelkezik. Azonnal állásba rendelem azokat a dombtetőn, és lövetem a menekülő partizánokat. Lövéseink kiválóan fekszenek!

Kora délután sebesültek érkeznek Martinkáról. Jelentik, hogy sikerült a falut elfoglalni, a partizánok eleinte keményen ellenálltak, később megtörttek, s tömegesen menekülnek a Borló erdeibe...

A munkácsi hadikórházból sebesültszállító gépkocsit kérek, egyik honvéd szakv. haslövést kapott.

Feszült várakozás után 16 óra körül bevonul a század. Veszteség: 7 cső. hősihalott, 15 sebesült. A honvédek közül 14 halott, 12 sebesült. Xantus hdgy.-ot hordágyon hozzák emberei. Bal lábszárát robbanó golyóval lötték át, mely kiszakította a vádliját. Emberei elkötötték a combját; levágjuk lábáról a csizmát, s ő vidáman jelenti a történeteket: „A parancs szerint három oldalról támadtuk meg Martinkát. A község előtt géppuska tüzet kaptunk, mire a mi golyószóróink is tüzet nyitottak s hosszú szökelésekkel elértük a falut. A partizánok a házakból védekeztek, s kezdetben igen erős ellenállást fejtettek ki. Háziról-házra füstöltük ki őket, többnyire kézigránáttal. Két óra hosszat tartott a küzdelem, mire elértük a község főterét, s egyesülhettek szakaszaink. Jelentős a veszteségünk, de a partizánoké sokkal több. Még a sebesülteik se adták meg magukat, hanem lövöldöztek. A kézigránát felgyújtott néhány kazlat, s tűz terjedt el a faluban. Mikor kivonultunk, a partizánok ismeretlen irányból utánunk löttek és akkor sebesültem meg!”

Beérkezik Simon fhdgy. is sebesülten. A vállát lötték keresztül, de csontot nem ért. Raffai bekötözi. Kórházba menni nem akar.

Megérkezik a sebesültszállító gépkocsi is, azzal egy orvos zls. Felrakodnak, adok 4 biztosító csendőrt, s sietnek vissza még a sötétedés előtt.

Megvacsorázunk, majd kinéziünk a szabadba. Dél felől vöröslik az ég! Martinka lángokban áll, s az kísérteties vörösre festi az eget... Az ágyúdörgés mellett tisztán halljuk a nehéz sorozat-fegyverek valamint a nagy motorok zúgását is. Csak kilométerek választhatnak el az ellenségtől...

Beregszászt hívom telefonon: A cső. laktanya nem felel, s így mi lettünk a legdélebbi erő. Beregszászt kiürítették!

Távbeszélőn jelentem Ungvárra a martinkai kalandot. Parancsot kapok, hogy hajnalban adjuk föl Hátmeget, és vonuljunk be.

Az utolsó éjszakát a laktanyában tölti a községi jegyző is. Ideges, nem tud a község házában egyedül maradni.

Nyugtalanul töltjük az éjszakát. Már hajnali 3 órakor ébresztőt ren-

delek. Bevonom a tábori őrsöket s a körkörös védelmet. Felsorakoztatom az összes erőt: elől az aknaszlatinai cső. század, középen az őrzlj. roncsai, végül a szakaszom, utóvédként.

Derengő hajnalban indulunk Hátmegről. Biztosításról minden egység önállóan gondoskodik. Még egyszer visszanezünk a füstölgő Martinkára, s gyorsított menetben tűnünk el az erdőben.

Mire a nap felkel, szerencsésen túljutunk a veszélyes részeken.

Munkácson irtózatos a fejetlenség és a zavar. A hírek szerint az V. hadtest most adta fel Szolyvát... Álgya-Papp Zoltán vör. úr megsebesült, Boróczy Dénes vezérkari őrgy. elesett! Nagy baj lehet, ha már a hadtestparancsnok megsebesül s a vezérkari főnök elesik...

A várlaktanyában töltjük az éjszakát. Embereink elhelyezése után a cső, sznypk.-ot keresem fel. Csikós Jenő szds. nagy örömmel fogad. Hírei lesújtóak: a szovjet hadsereg elfoglalta Csapot, a Tisza túlsó partját erődszázadbéli honvédek és csendőrök védik. Duklánál áttörték a szorost. A harapófogó nemsokára összeér!

Szép lakásában töltjük a munkácsi utolsó éjszakát. Vacsorával kínál, majd feketekávé és konyak mellett hajnalig beszélgetünk, s várjuk sorunk beteljesülését: utólér a szovjet, vagy kijutunk a zsákból.

Szürkületkor már állnak egységeink a várlaktanya udvarán. Munkácsra páncélos-elhárító csapatok érkeznek, s mi elindulunk, bízva a jó szerencsében...

Estére bevonulunk Ungvárra. Simon fhdgy. ismét honvédségi alárendeltségbe kerül, s mennek az Ung völgyébe. Egyik szakaszom Seres hdgy. parancsnoksága alatt partizán elhárítást végez a várostól északra, másik a szobranci országutat biztosítja.

Ungvár utolsó napjait éljük. Egyedül vagyok a századirodában, nézem az Ung szomorú, szürke vizét, s mégegyszer megpróbálok megmaradt embereimből egy szakasznyi erőt összehozni... Immár csak egy a kötelességünk: Harc a végsőkig!

KÖVENDY KÁROLY

Ég a falu... rohan az egészségügyi járőr...

Suhajda Béla csendőr

Egy nemzet közbiztonságát a sokezer kiderített bűncselekmény sorozata jelenlette. A. m. kir. Csendőrség pedig arról volt híres, hogy igen kevés volt a kiderítetlen eset...!

Azt szokták mondani, hogy: „Az úr még a pokolban is úr!” — Én ezt önkényesen megváltoztattam és úgy mondom, hogy: a csendőr, mindenütt csendőr marad. —

Az jutott eszembe, amikor felidéztem emlékezetemben ezt a kis eseményt a múltból.

... 1945-öt írtunk akkor már és alakulatom ezidőtájt Turócszentmártontól le a Vág völgyében, egészen Pöstyénig teljesítette tábori őrsaink nehéz feladatát. A tartalék és a vonatrészleg pedig ugyanebben az időben Trencsénpüspökiben volt elszállásolva, vagyis ahogy akkor tótul írták Trencsianskabiskupicében. Ez a község egy hajításra volt Trencséntől, úgy is mondhatom, hisz az utolsó házak már majdnem össze is épültek a két helység között. —

Ugyanebben a faluban volt a parancsnokságom is, amelyhez csupán egy szűkebb létszámú törzs tartozott; írnok, tolmács, fogatosaltiszt és a gazdasági ügyeket intéző tiszthelyettes. — Őrseimmel igen ritkán, csak futár útján tudtam érintkezni, vagy a gépkocsival rendelkező dr. Bánky László századost küldtem ki olykor-olykor.

Igy folyt januárban, februárban és márciusban az életünk. Legénységem többségét pótcsendőrök és honvédek adták inkább s így a járőrszolgálatot Püspökiben nem is tudtuk teljesíteni. — Csendőreim bejártak Trencsénbe, vagy szolgálati minőségben, vagy pedig szabad idejükben egy kicsit körülnézni. — Így jött be egyik alkalommal hozzám Medve törzsőrmester, miután visszatért Trencsénből s következőket mondta el nekem. —

A főúton haladva, már egy pár alkalommal elmentünk Suhajda hentes és mészáros üzlete előtt. Talán a harmadik alkalommal behívott bennünket a tulajdonos. Odabenn adta tudomásunkra, hogy ő valamikor a sárospataki őrsön teljesített szolgálatot, mint csendőr, majd leszerelve hazajött régi vármegyéjébe, Trencsénbe. — Később megnősült s üzletet nyitott. —

Amikor a régi csendőremlékeiről, Sárospatakról, a kies Bodrogspartról emlékezett, mindig csak úgy ragyogtak a szemei. — Büszkén mondta, hogy ő csendőr volt s így a magyar csendőrök az ő házáat nem kerülhetik el. — Minden alkalommal jó disznóságokkal, — üzletének javával vendégelte meg az arra elhaladó csendőröket. —

... Majd az egyik alkalommal azt kérdezte tőlem, hogy ki a parancsnokom? — Mondtam neki, hogy: Tamáska százados úr. — Erre a névre az öreg Suhajda Bélának felcsillantak a szemei s azt mondta, hogy

okvetlen szeretne a parancsnokunkkal találkozni. Ugyanis neki Sáros-patakon volt egy jó ismerőse, a híres nagyerejű jogász, Tamáska Lőrinc. — Többször binkózott is vele. — Majd így folytatta, hogy kérdezzem meg, hogy a parancsnokunk a nevezett személlyel nincs-e rokonságban?

Eddig tartott Medve törzsörmester elbeszélése s jelentette, hogy okvetlenül menjek be meglátogatni Suhajdát. mert már nagyon vár.

... Pár nap múlva befogattam és behajtottam Trencsénbe. Nem kellett messzire mennem, mert hamarosan szemem elé került egy hatalmas ház, melynek a homlokzatán ott állott a név: SUHAJDA. — Az üzletbe belépve, a sok vevő feje fölött átnézve, megláttam egy hatalmas termetű embert, fehér köténnyel, amint tevékenykedett a nagy bárdal. — Még vagy három fiatalabb segéd a vendégek kiszolgálásával szorgoskodott. — Nem sokat kellett magyarázkodnom. Én az erős emberre néztem s így tekintetünk midjárt találkozott is. Már tette is le a hús-vágóbárdot, két kezét megtörölve a kötényben, azt már oldotta is le magáról és lejött hozzám a kiszolgáló asztal mögül. Katonásan vágta össze sarkait és annyit mondott: Suhajda Béla csendőr, a sárospataki őrsről.

Röviden válaszoltam: a nagyerejű Tamáska Lőrinc unokaöccse vagyok. — Kezetszorítottunk. Szemei csillogtak, ahogy végigmustrált s máris tessékelt be az üzletből a lakásába, — közben az ajtóból visszaszólt a segédeknek s rövid, katonai módon kiadta az utasításait.

Az üzlethelyiségből egy kis szobán keresztül léptünk be az ebédlőbe, ahol a kályhában erősen duruzsolt a tűz s kellemes meleggel árasztotta ta el az egész szobát. — Ott fogadott egy őszülő hajú, jóságostekintetű asszony, Suhajdáné.

A köpenyemet még alig tudtam levenni, már is hozta a szekrényből az üveget Suhajda Béla. Nagyszerű szilvapálinka, sligovica volt abban. — A kiöntött ital kristálytisztán csillogott a poharakban s amikor összekoccintottuk, akkor állott meg a tekintetem a szembenlevő falon, ahol egy hatalmas fénykép függött. — A képen egy barna, villásbajuszú mokány magyar csendőr képe tekintett felém. — Suhajda Béla csendőr.

Kellemes hangulatban töltöttük az időt a finomabbnál-finomabb fogásokból álló disznótoros vacsorán. Hagytam, hogy Suhajda beszéljen az ő rövid, de örökké emlékezetes csendőrmúltjáról.

Szemei ragyogtak s lelkiileg újra megfiatalodott, mint amilyennek a falon függő fényképe mutatta. — Most már újra ott portyázott a Megyer hegycsúcsán, szemei előtt megjelentek a Nagyságos Fejedelem vihartól tépett vártornyai, előtte csendesen folydogált a Bodrog s a Vadászkiáltás ment ellenőrizni a zárónát, ahol a híres pesti pataki jogászok éppen Kacsarival húzták a legszebb csárdásokat. — Látszott rajta, hogy jó most emlékezni, mert újra fiatal; és újra csendőr ebben a pár órában, ahogy ott az asztal mellett ülünk. —

Búcsúzásra is elérkezett az idő, de majdnem hanyattestem, amikor megláttam, hogy Szalai Jami kocsisomnak milyen hatalmas csomagot nyomott a kezébe Suhajdáné és ezt betetőzte Suhajda két üveg szilvóriummal. Hiába volt a mentegetőzésem, el kellett fogadnom.

Mikor kikísért a kocsihoz Suhajda Béla, csak ennyit mondott: tessék máskor is eljönni, a magyar csendőrök előtt az én házam mindenkor nyitva áll.

... A deres és a pej hamarosan vágta a havat ügetésében, maga után repítve a kis könnyű hajtókocsit. A szitáló hóban ködösen látszott Csák Máté omladozó sasfészke. Lassan eltűntek Trencsénnek az utolsó házai is a hófüggönyben Suhajda Béla alakjával együtt. — Gondolataimba merülve, félíg hangosan csak ennyit mondtam: A csendőr, mindig és mindenütt csendőr marad.

vitéz baranchi Tamáska Endre szds

Nemes Tamáska Endre fhdgy mint tábort csendőr 1941-ben hadműveleti területen

A délvidéki partizánharcok

1943. december elején a m. kir. honvédelmi miniszter ur Ungvárról rohamtanfolyamra vezényelt a Délvidékre. Mint a rendelkezés indokolta, a Délvidéken állandó küzdelem folyik a kommunista partizánok ellen s feltehető, hogy a szovjet hadsereg közeledtével mindez Kárpátalján is fellángolhat. Kárpátalja csendőrsége fel kell készüljön a partizán-tevékenységek leküzdésére.

Vidáman ültem fel a budapesti gyorsvonatra, egy csendőr főhadnagy mindig örül, ha életébe változatosságok, pláne ha hadiesemények jönnek. Budapesten átszálltam az újvidéki gyorsvonatra és beültem szokás szerint a tisztifülkébe. Egyedül voltam, majd az indulás percében egy csinos, fiatalos honvéd ezredes lépett be. Azonnal felpattantam és bemutatkoztam. Az ezredes ur barátságos mosollyal utazásom célja felől érdeklődött. Röviden jelentettem, hogy HM utasításra Újvidékre utazom rohamtanfolyamra. Az ezredes ur felderült, majd élénken mesélni kezdett s aktáskájából vagy 50 nagyított fényképet szedett elő. — „Nézzed fiam, most jövök a kormányzó úrtól, jelentéstételre voltam fenn, mert a kommunista szerb partizánok újabb tevékenysége nem tűr halasztást!” —, majd a képekre mutatott: — „Látod, a járőrszolgálatba kiment honvédek és csendőrök sohasem jönnek többé haza!”

Borzadva néztem a képeket: csupa halott fiatal honvéd és csendőr! Ott feküdtek a Tisza partján, vagy a Duna füzeseiben, vagy a tanyák közti végtelen síkságokon holtan, átvágott nyakkal, véres mellel, megcsönkítva tépelt egyenruhában, kiszúrt szemekkel stb. Némelyiknek tábla volt a nyakában ilyen feliratokkal: — „Igy járnak a fasiszta csendőrök!” — vagy — „Halál a fasiszmusra!”

Aztán megtudtam, hogy a bátor és minden áldozatra kész jugoszláv csetnikek leküzdése után (Péter jugoszláv király hívei) 1941 nyarától kezdve béke állt be a Délvidék magyar lakossága és az ott élő kisebb számmú német, szerb, bunyevác, horvát és vend nemzetiségek körzetében. A lakosság békésen dolgozott, mindenki örült, hogy a történelmi Délvidék felszabadult s a békés építő munka érezhető volt gazdasági vonalon is. A lakosság bőségben élt, összehasonlíthatatlanul jobb körülmények közt, mint a háború előtt s mint a német megszállás alatt lévő Szerbiában, vagy az önállóvá lett Horvátországban. Majd elmesélte az ezredes úr, hogy 1942 nyarától kezdve új ellenség jelent meg a Bácskában: orvul gyilkoló és igen kegyetlen kommunista szerbek, kik valahonnan Szerbia hegyeiből szivárognak be a mai napig, orvul éjjel, lesből legyilkolják a határvadász honvéd járőröket és kiirtják a közbiztonsági szolgálatot ellátó csendőrjárőreinket. A szerb partizánok tevékenysége fokozódott s odáig fajult, hogy Zsablyán egy éjjeli váratlan támadás során kiirtották a csendőrörs teljes legénységét, a túlerővel szemben maga az őrsparancsnok is hősi halált halt. A partizán-tevékenység nemcsak a katonai járőrök ellen irányult,

hanem a közigazgatás ellen is. Mindenütt kínozták, fenyegették sőt gyilkolták a magyar polgárokat. Kormányutasításra a szegedi honvéd hadtest katonai összpontosítást hajtott végre, hol honvédek és csendőrök ezrei átkutatták a Bácska teljes területét, elfogták a partizánokat s a velük szimpatizáló nem magyar nemzetiségű és a partizánokat rejtegető civileket. Mint ez kivétel nélkül minden civilizált törvényes országban szokásos, a bűnösök életükkel fizettek a magyar állam ellen elkövetett tevékenységükért. Ott, ahol a partizánok nem adták meg magukat, a rámenős magyar járőrök a helyszínen végeztek velük. Újvidék átkutatása alkalmával a nyomozó közegek nagyszabású szervezkedés nyomára bukkantak, természetesen ezekkel is végzett a karhatalom. Utóbbiak között magyar árulók is akadtak, kik a kommunista szerbekhez csatlakoztak abban a reményben, hogy a háború után ebből majd előnyöket szereznek.

A nagyszabású katonai razzia után ismét béke lett a Délvidéken. A béke mintegy félévig tartott, mikor újabb partizánegységek jelentek meg, akik előlről kezdték az egészet. Többé nem tértek vissza a járőrbe vezényelt honvéd és csendőr járőrök, sőt: megindult a községi bírók és a polgári nemzetőrök elleni gyilkos partizánhadjárat is! Mi erre nagyobb eréllyel feleltünk, újabban öt fős járőrnél kisebb egységek nem mehetnek ki, de gyakran komoly tüzerővel rendelkező szakaszerejű egységek teljesítik a járőrszolgálatot.

Mire mindezeket elmesélte az ezredes ur, a vonat be is robogott Újvidék állomására. Érdeklődve csatoltam fel pisztolyomat s vettem kezembe táskámat: Szegednél, Bajánál és Mohácsnál délebbre eddig sohasem jártam. A katonai parancs hazánk vérrel áztatott déli végeire küldött s minden perc újabb élmény számomra!

Az állomáson csendőrjárőr várt, kik név szerint kerestek. Gépkocsin szállásomra vittek s jelentették, hogy a rohamtanfolyam reggel 7 órakor kezdődik a honvéd határvadász laktanyában s jelentkezni is ott kell. Az egész napos utazás után fáradtan feküdtem le, az ismeretlen partizánok kegyetlenségeinek kísértéseként csőre töltött pisztolyomat az

Csendőrtemetés Bácskában, partizánharc hősi halottja

éjjeliszekevényre tettem s úgy hunytam le szemem a jókinézésű szálloda szobájában.

Rohamtanfolyam! Vagy százan álltunk reggel 7 órakor a laktanya udvarán. Majd katonai tehergépkocsikon kivitték bennünket a terepre. Parancsnokunk Szabó János határvadász hadnagy, az oktatókertben csupa fiatal honvéd és csendőr őrmester és szakaszvezető. Feltűnt, hogy mindegyikük zubbonyán a vitézségi érem piros szalagjai virítottak! Ezek a fiúk már tavaly átestek a partizánharcok tűzkeresztségén eredményesen! Rendfokozatra való tekintet nélkül futás! Hirtelen levágódás, modern géppisztollyal kapáslövés, puskával alkalmazott kapáslövés álló és mozgó alakokra! V formáció járőr, szakasz és századalakzatban! Minden futással, gyorsasággal, azonnali cselekvéssel! Kézigránátharc, dobások, állva és futás közben, a saját kidobott gránát robbanásába kellett beleszaladnunk! Közben tüzelés, majd bajonettel neki a vélt partizánok sűrűjének! Majd a java: a kézigránát szétszedése, a nem robbant kézigránátok ártalmatlanná tétele, gyújtózsínórral való robbantása! Majd még tovább: szükség esetén kis hidak robbantása, partizánok által megszállt házak robbantása, házblokkok, ellenséggel teli épületek leküzdése! Végül a legveszélyesebb: rögzített csövű és tüzelő géppuskák sávjában előrefutni, kúszni és dobótávolságban kézigránátokat kidobni, majd hajrá, roham!

Engem különös előszeretettel vettek körül a csendőr oktatók. Megtanultam tőlük a legvakmerőbb fogásokat is. Azelőtt mindig félttem a kézigránáttól, mostantól kezdve a Vécsey kézigránát lett a legjobb barátom! Másodpercek alatt szedtem szét és raktam össze s soha fel nem robbant, pedig később ezekkel csináltam ugyanezeket a kárpátaljai rohamtanfolyamon.

Hétfőn kezdtük a rohamtanfolyamot s szerdán délután már mesterek voltunk. A válogatott gárda érdeklődéssel, odaadással végezte a gyakorlatokat, mindnyájunknak tetszett a veszélyes kiképzés! Csütörtök reggel alig kezdtünk hozzá a kiképzéshez, parancsnoki gépkocsi érkezett három nagy tehergépkocsival. Azonnal gépkocsira, újabb partizánvédekenység, bevetés a rohamtanfolyam számára is!

Pk-unkkal, Szabó hdgy-gyal és néhány derék csendőr rohamoktatóval ültem egy kocsiban. Ismeretlen fekete talajú földön rohantak a gépkocsi, két méteres kukoricaföldek, jegenyés tanyák közt. Aztán falu: Zsablya! Még szívem is hevesebben dobogott: eljutottam a hős csendőrök falujába!

Gyülekezés a főtéren! Zalasdy alez ur, az összpontosítás parancsnoka ismertette a helyzetet. Partizánok vannak a kukoricásban, el kell fogni, vagy agyon kell löni őket! Kiadta az egységek feladatát, eligazította a pk-okat. Vagy ezren álltunk a téren: az újvidéki csendőriskola, honvéd határvadász zlj, utászok, csendőr partizánleküzdő rohomegységek, a legvagányabb fiúk! Indulás 11 h-kor!

Utobbiak parancsnoka jött felém! Évfolyamtársam és barátom: O. A.

fhdgy! Majd még két másik évfolyamtársam és barátom: Dr. Fuszenecker és Dr. Véry fhdgy-ok, mindhárman Újvidéken szolgálnak, hallották, hogy ideérkeztem, azonnal keresni kezdtek és meg is találtak a partizán-támadás kezdetén! Egymás csontjait ropogtattuk, jó pár éve nem láttuk egymást! Közben elrohantunk az őrlaktanyába s megnéztem a tavalyi partizántámadás nyomait. Elvonulásunk a temető mellett haladt, O. fhdgy megmutatta a hősi halált halt csendőrök sírjait. Örület: negyven ápolts csendőr sír egymás mellett: Zsablya és a magyar közbiztonság Hősei!

Vérforraló düh fojtogatott! Modern géppisztoly a kezemben! Na meglátjátok ti partizánok! Egységünk bevágódott a kukoricásba. Erdőnek tűnt, nem láttunk semerre, csak a nap tűzött és jelezte a helyes irányt. Csatárvonásban fésültük a kukoricást. Órák teltek el s fáradni kezdtünk! Egyszer csak messziről jött kiáltások: —„Ott menekülnek, ott mozog a kukoricás! Utánam! Bekeríteni! Tóth őrm karolja át a kukoricást délre!”— Néhány perc, majd kattogni kezdtek a géppisztolyok, néhány kézigránát robbant: utána csend. Majd gyülekezőjel kürtön.

Odarohantunk! A kukoricásban halottak, szerb darócruhás emberek, mintegy tizen. Kezükben angol géppisztoly, soknál német géppisztoly! Egyikük még mozgott, de aztán kiszenvedett. Az újvidéki csendőr rohamcsapat végzett velük, kik hónapok óta ezt csinálják! Zalasdy Ferenc alez úr megköszönte közreműködésünket és hazairányította az egységet. Most az Államvédelmi Központ nyomozóival mentem Újvidékre. Kocsijukkal benéztek néhány tanyára és partizánok felől érdeklődtek. Az egyik szalmakazal alatt lyuk tátongott. A nyomozók mesélték, hogy a partizánok üldözésük idején az utolsó pillanatban oda szoktak elbújni. Kiváncsi voltam a lyukra s bekukucsáltam. A következő pillanatban elvágódtam! Fhdgy barátom lökött félre nyersen s egyben ordította: —„Te örült! Ha valóban partizán van bent, az első sorozat téged ér!”—

A csendőrkoporsó utolsó útjára indul

Vágvölgyi Károly őrm.

Erre megköszöntem naivságom okozta zavart s hagytam, hogy a gyakorlott nyomozók intézkedjenek helyettem. Újvidéken megmutatták a partizánfogyokat, kik egy mozihelyiségben ültek a padlón mozdulatlanul, géppisztolyos csendőrök őrizete mellett. Mind vártak a hadbíróság ítéletére, mely az adott helyzetben ritkán hozott felmentő ítéletet. 1943 telén ez volt a sorsa a magyar állam ellenségeinek! De kérdezem, lehetett más az orvul, lesből támadó gyilkos kommunisták számára?

Ekkor hallottam életemben először Titó nevét! A szerb kommunista partizánvezér a németek által megszállt Szerbia hegyeiből küldte ide a rendzavaró gyilkos banditáit! De Magyarország kemény honvédei és csendőrei az utolsó pillanatig felszámolták őket és biztosították a köznyugalmat, egész addig, míg a román árulás és fegyverletétel után a szovjet csapatok túlereje le nem terítette szerencsétlensorsú Délvidékünk magyar védőseregét!

Legyen áldott dicső emlékük!

Itt Kanadában él egy fiatal magyar, akit 17 éves korában 1944 őszén Titó partizánjai elfogtak sokszáz hasonló korú magyar fiatallal. Kivítették őket a Tisza partjára s legéppisztolyozták őket. Szinte mindenki meghalt. Titó vitéz partizánjai így oldották meg a nemzetiségi problémát: kiirtották a magyar gyerekeket, hogy ne szülessenek magyar házasságok és azután magyar gyerekek!... A 17 éves említett magyar fiú azonban nem halt meg. Comb és deréklövésel feltápáskodott és elvánszorgott az első tanyáig, hol elsősegélyt kapott és felgyógyult. Az első alkalommal nyugatra szökött s kivándorolt. Kanada illetékeseinek elmesélte, hogyan szabadították fel őt és a Délvidék 800.000 magyarját Tito vitézei!

Az újvidéki rohamtanfolyamról megedződve, tudásban és rámenésben kibővítve tértem haza Ungvárra. Másnap már várt rám a parancs: a honvédelmi miniszter kinevezett Kárpátalja rohamtanfolyam-parancsnokának. Három hónapon át Kárpátalja háromezer csendőre tisztjeikkel együtt átestek az ungvári rohamtanfolyamon!

A partizánharcban hősi halált halt Csendőr Örmester búcsúztatása a temetőben

De szükség is volt rá! 1944 nyarán megjelentek az első szovjet ejtőernyős partizánok, köztük Uszta Gyula áruló beregszászi erdőőr többszáz főből álló bandája, kiket a csendőrök minden alkalommal leküzdöttek, vagy elűdöztek s tevékenységüket megbénították.

Mielőtt ránkszakadt a véres szovjet rém, a százszoros túlerő és a velejáró szadista kegyetlenség és pusztulás, a magyar hadvezetőég megtette intézkedését Kárpátalja békéjének védelmében. A kárpátaljai csendőrök örök utóvéd szerepben küzdöttek és vonultak vissza a front hullámmásával Budapestre, vagy a Duntántúlra. Minden mozzanat élő elevenként maradt meg emlékeinkben!

Kövendy Károly

Egy lovascsendőr életéből

1944. október havában a nagy magyar Alföldön utolért bennünket a háború... Az időben Bajor Kálmán alez ur, kecskeméti osztályparancsnok a kiürített szabadszállási lovasőrs vezetésével bízott meg. Az osztpárt is visszavonulóban volt nyugati irányban a Duna felé.

Keserű rossz hírek érkeztek az Alföld déli részéből, részben a lakosság, részben egy-egy visszavonuló honvéd és csendőr bajtárs hozta a híreket. A kiskunhalasi szárny szanki lovasörse a szárnyparancsnokságtól a következő parancsot kapta: — „Kitartani a következő parancsig!” — A derék őrsparancsnok: Pető Péter lovas főtörm bizalommal és nyugodtan várta a következő parancsot. Nem tudni, hogyan, a telefonvonal sérülése, vagy szabotálása következtében parancs nem érkezett. Október utolsó napjaiban az egyik napsütéses délután folyamán a lovascsendőrök ijesztő csendet tapasztaltak. Elhalkult a távoli csatazaj s Szeged irányában védő honvéd és német csapatok elvonultak, inkább eltűntek. Pető főtörm azonnal a telefonhoz ült, hívta a szárnyat, miután az nem felelt, hívta a szomszédos őrsöket is. Telefonhívására senki sem jelentkezett, a telefon süket maradt... Pető főtörm azonnal kiadta a parancsot emberei-nek: — „Nyergelni!” — Az a természet volt, hogy sohasem kapkodott, sohasem sietett, a lovascsendőr nyugalom megtestesítője volt!

Éjjel felé érkeztek az egyik északi tereptárgyukhoz: a Király pusztai majorba. Ott pihenőt tartottak és aludtak. A hajnali pirkadáskor a gazdasági alkalmazottak ijedten költötték őket: Itt vannak az oroszok! A gazdasági cselédek civilruhát ajánlottak fel a csendőröknek és ígérték, hogy elbujtatják őket. De az őrsparancsnok: Pető Péter lovas főtörm kijelentette: — „Ebben a ruhában esküdtem fel, ebben fogok meghalni!” — Kijelentése rövidesen bekövetkezett. A nagy számmal érkezett gyalogos szovjet katonák meglepték őket, védekezni sem tudtak. Felsorakoztatták őket, majd néhány géppisztolysorozat végzett velük. Pető Péter lovas főtörm,

őrsparancsnok, Mocsári Demeter lovas őrm, öpkh. és négy lovascsendőr életét vesztette, szovjet kezekbe esve a genfi egyezmény és a Nemzetközi Vöröskereszt dicsőségére mártírhalált haltak Magyarorszáért.

Keserű érzések fogtak el a hírek hallatára. Jól ismertük a fenti Bajtársakat, kiváló csendőrök voltak. A keserűség megkeményítette szívünket, a csendőrt különben sem sopánkodásra nevelték, így még keményebben folytattuk a szolgálatunkat. Községünkben állomásozott egy honvéd vezérőrnagy, hadosztályparancsnok lehetett, a községházán tele-

*Lovascsendőr járőr az Alföldön,
Alsódabasi őrs.
(Olchváry-Milvius Attila alez.)*

Gonda Zsigmond, lovas őrm.

Lovas csendőr tiszték

pített törzsével telefonvonalak tömegén át vezette egysége harcát és a védelmet. Törzsébe tartozott egy tábori csendőr szakasz is egy főtörm parancsnoksága alatt, ki naponta benézett az őrsre és tartotta az összeköttetést. Közvetlen front mögötti őrs voltunk, községünk tele volt menekültek ezreivel, többnyire Jakabszállás, Orgovány és Izsák községekből. A zömének még éjszakai szállás sem jutott, a falu főterén táboroztak és a hadiesemények javulását remélték.

Egyik napon délben Mészáros István lovas szakv. bajtársammal szolgálatba indultunk. Én egy szép szürke lipicai kancán ültem, ő pedig hasonló természetű fekete lován. Könnyű nyergelést rendeltem, a kardokat is az őrsön hagytuk. Lovam igen élénk vérmérsékletű állat volt, a szárákba nagyokat rántott. Felvettem az érintkezést s simán haladtunk a főtér felé. Éppen jött a tábori csendőr szak. pk. főtörm és közölte, hogy siessek a községháza tanácstermébe, a vörgy ur hivat!

Percek alatt elértük a községházát, járőrtársam átvette lovamat, én pedig a vörgy ur elé pattantam és jelentkeztem, mint szabadszállási öpk. A vörgy ur a következő parancsot adta: — „Fiam, az Izsák felől a faluba vezető uton egy német zárt páncélos oszlop áll arcal felénk. A községen kell nekik keresztülvonulni, de nem tudnak, mert ez a néptömeg elállja az utat — közben kimutatott az ablakon — s nem hajlandók félrevonulni, a németek pedig nem akarnak beljűk gázolni. Maguknak különös képességük van a néptömeg szétosztatására, tehát az a feladata, hogy az embereket parancsolja félre és az utat tegye azonnal szabaddá!”

— „Igenis vezérőrnagy ur!” —, feleltem, keményen tiszteltem, vilámgyors hátraarcal és kemény kilépéssel távoztam. Míg a lovamhoz értem, átfutottam emlékezetemben a néptömeg szétosztatására vonatkozó utasításokat a SZUT-ból, arra is gondoltam, hogy hívatom a hat lovas és hat gyalogos csendőrömet. Nem tettem, átvettem lovamat és nyeregbe szálltunk. (Kiképzésünk értelmében a néptömeg szétosztatása a „kardot ránts” vezényszóval kezdődött, de kardjainkat az őrsön hagytuk!)

Gondoltam, értenek magyarul is ezek a jó népek s nem kell erősítés! Igazam lett! A néptömeg felé fordultunk, jól kihúztam magam a nyeregben és a törvény nevében hangosan felszólítottam az embereket, hogy menjenek a piacra és hagyják szabadon az utat. Szavaimat még a legtávolabb állók is jól értették. Egy pillanatra halálos csend lett, azonban nem mozdult senki!

A csendet egy mély hang törte meg úgy négy lóhossznyi távolságra elöttem: — „Könnyű maguknak ott a ló hátán, de bennünket elbolondítottak, kiüzték az otthonunkból, melyért egy életen át dolgoztunk. Azt dobolták ki, hogy csak egy pár napra kell eljőjjünk, míg az új csodafegyvereket használják, aztán visszamehetünk. Most látjuk, hogy a németek is, magyar csapatok is menekülnek, mi innen egy lépést nem megyünk tovább! Verjék vissza az oroszokat, hogy haza mehessünk!” —

Valahogy csak eddig volt ideje mondania, de részben igaza volt. Nem volt időnk megnyugtató szavakat válaszolni néhány kilométerre a front

mögött, különben is lovam nyugtalankodott. Lábszáraimat egyenlően szürkém oldalához szorítottam, a hang irányába fordítottam, szárát adtam, lovam két hátsó lábára állt s egy erőteljes ugrással a tömeg középebe termett, kb. oda, hol az atyafi beszélt. Lovam nyugtalansága a tetőfokon járt, körbe forgattam. A nép pedig rémülten, de hangtalanul oly gyorsan tolt le magát az utról, ahogy csak lehetett! Nem éreztem, hogy lovam bárkinek lábára lépet volna, de lényeg az, hogy félperc alatt lesodorta magát a néhány ezer főnyi tömeg az utról, az út szabaddá vált. Ott álltunk ketten az út közepén, a községháza előtt. Az ablakból a vörgy ur végignézte a jelenetet s fejét csóválva mosolygott örömeiben. Mégegy-szer felszólítottam a tömeget, hogy maradjanak a piactéren, az árkon senki se jöjjön át. Jobbra tekintetem és megláttam a német páncélos oszlopot az út jobb oldalán. Intettem az élen járó pk.-nak, hogy indulhatnak. Az oszlop motort indított és megmozdult. A német pk. előtt keményen tisztelegtem, a nehéz páncélosok elhúztak előttünk, a német pk. tiszteletadást vezényelt, a fiatal német katonák egyenest a szemünk mélyébe tekintettek! Vagy tiz perc után elmentek a német páncélosok. Odaszóltam a tömegnek, hogy máskor se állják el az utat, hisz sohase lehet tudni, hogy a harcos egységek hová mennek, hová csoportosítják át őket. A katoná sohase menekül, hanem parancsot teljesít. Lehet, hogy két nap múlva visszajönnek. A tömeg harag nélkül maradt, mi pedig folytattuk eredeti szolgálatunkat.

Másnap a tábori csendőr főtörm szokatlanul barátságosan üdvözölt, nyomatékosan jelentette ki, hogy ezentúl előre tiszteleg, ha lovascsendőrt lát. Mondotta, hogy ők előtte megpróbálták, de nem tudták a tömeget elmozdítani az utról. A vezérőrnagy ur különösen szívébe zárta most a magyar lovascsendőrt!

Rég volt! 28 éve már, az emlékek élnek még, csak a nevek mosódnak el...

Visszavonultunk! A magyar hadosztály is pakolt hirtelen, a vörgy ur elbúcsúzott tőlem. A tábori csendőr főtörm-t sohase láttam többé. A Duna felé vettem az irányt órsömmel. Csatlakoztunk az osztályunkhoz. Dunapentele közelében keltünk át a Dunán, utászok által vontatott pontonokon. Utunkat állandóan alacsonyan támadó szovjet vadászpilóták zavarták, géppuskáztak. Sok életet kioltottak a katonák, menekültek közt, sok lovat öltek meg. Nem volt könnyű átkelni a szekerekkel, málházott lovakkal a himbálózó pontonokon! Lovainkat alig tudtuk fékezni, annyira félték az ismeretlen mozgó hidféletől. Nálunk ismét tragédia történt: Dudás Ferenc lovas törm a hadihíd részlegen történt átkelés közben szép szürke lovával együtt a Dunába zuhant és elmerült. A teljes felszerelés, hátán hordott Manlicher karabély, a negyven éves töltny, a málházott ló mindkettejüket lehúzta a víz mélyére, senki se látta őket feljönni, megmentésük kísérlete is kilátástalannak látszott! Dudás törm igen közvetlen, barátságos, jó Bajtárs volt! Egyike azoknak, kik a SZUT „törvényes rend és belső béke támasza” szavakat betű szerint értelmezte. Ha

*Csendőrrjárőr Kiskörösön Petőfi
Sándor szülőházánál*

A járőr benéz a házba

valahol azt látta, hogy a rend és béke megingott, azt ő tettelegesen is meg támogatta. Minősítésébe is belekerült, ezért maradt törm, kortársai már mind főtörm-ek voltak. Emlékét szívemben őrzöm!

A Dunántúlon tovább vonultunk, különféle állomáshelyeken gyülekeztünk, végül is Mosonmagyaróvár környékén telepedtünk meg 1945. január első napjaiban. Sasi János lovas alhdgy, volt kiskunhalasi szakpk parancsnoksága alatt azt a feladatot kaptuk, hogy a mosonmagyaróvári csendőr parancsnokság és a galántai csendőr zászlóalj között tartsuk az összeköttetést. A közbeeső községekbe három fős lovascsendőr különítmények települtek, én a Csallóköz Medve községébe kerültem. Így már a Kis Alföldön portyáztunk a nagy magyar Alföld helyett... Kemény, hideg telet adott a sors, amit megtetőzött január első napjaiban lehullt méteres hó is. Lovainkat jó kondícióban tartottuk, jól tápláltuk és gondoztuk, mindnyájan a tavaszt vártuk abban a reményben, hogy jön a nagy ellentámadás és hazatérhetünk.

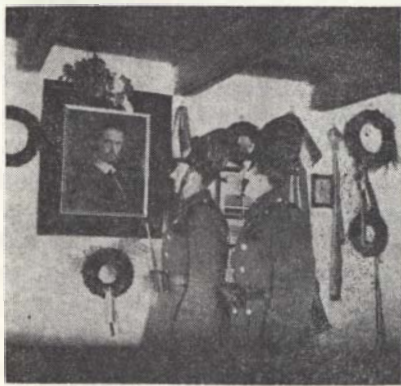
Leveleket, hivatalos csomagokat hordoztunk naponta a 15-20 km-re fekvő községbe ingajárat szerint, ott a következő különítmény átvette és azonnal továbbította. Ez a megoldás gyorsabb postaszolgálatot teremtett a csendőr parancsnokságok között. Eleinte simán ment minden, lovaink is örültek a napi hosszú jártatásnak. Azonban a hóesés mindent megzavart! Az utakon csak két méter széles sávban takarították el a havat, így ha két gépkocsi szembejött, meg kellett álljanak s kölcsönösen helyet ástak egymásnak a magas hóban. Lovaink mindig megijedtek a ponyvás nagy tehergépkocsiktól s sok esetben dudálásukra hasig ugrottak az útmenti hóba. Végül is ideiglenesen oda módosították a szolgálatunkat, hogy otthon hagytuk a lovainkat, magunk kiálltunk az országútra, határozott karjellel leállítottuk a kívánt irányba hajtó gépjárműveket, ha volt hely, felültünk, ha nem volt, vártuk a következőt. Az ingajá-

rat így is jól működött, a csendőr postaszolgálat volt a leggyorsabb a front mögött.

Február közepén különösen kemény hidegek voltak s a nagy hó sem olvadt el. Február 18-án az alhadgy úr szolgálati jegyeket küldött és Gyarmaty Károly lovas törm-el együtt berendelt Mosonmagyaróvárra. Alkalmi gépkocsin szerencsésen beérkeztünk, ott túlesve a hivatalos ügyeken, igyekeztünk visszatérni Medvére. Már besötétedett s alig jártak gépjárművek. Végre jött egy tehergépkocsi, leállítottuk és helyet kértünk. A vezetői ülés mellett volt egy hely, de a ponyva alatt még egy gombostűt sem tudtunk volna elhelyezni. Egy frontmögötti magyar kereskedő mekítette családját és vagyona roncsait Dunaszerdahely irányába. — „Tesék törzs úr!” — szavakkal a vezető mellé ültettem Gyarmaty lovas törm bajtársamat, magam pedig felültem a kocsi bal első sárhányójára, hogy meg ne fagyjak az uton, hisz későre járt az idő. A teherautó igyekezett a téli éjszakában mielőbb célhoz érni. Egyszer csak valami zökent, a kocsi első kereke letört, a kocsi megcsúszott s nekivágódott egy félméter vastag utmenti fának. A sárhányó lábaimat jól odanyomta a fához. Azonnal a hófedte árokba zuhantam. Próbáltam felkelni, nem sikerült! Bal lábamra néztem és láttam, hogy különös formája van és megrövidült, egész kifordult a csizmám. Gyarmaty törm, a gazda és fia azonnal leugrottak és fel akartak állítani, de nem ment. Lábam kegyetlenül kezdett fájni. A sötét éjszakában tehetetlenek voltak. Fájdalmaim annyira erősödtek, hogy kértem a társamat, ha van egy kis bajtársi érzés benne, lőjön agyon, hisz belőlem már úgysem lesz a régi ember! Jajgatásomra, a törm ur tanakodására hirtelen segítség érkezett. A közelben egy légvédelmi tüzér üteg volt állásban, azok hallották az éjszaka csöndjében a hangokat s odarohantak. Egy tizedes volt a rangidős, aki elsősegélynyújtási felszerelést is hozott lövege mellől. Levágta csizmámat, felszakította nadrágomat és villanylámpa fényénél sinberakta több helyen eltört lába-

A legnagyobb költő emléktáblája előtt

A csendőrök Petőfi nagysága előtt hódolnak

mat. Hiába tűzerek! Ők mentettek meg az éjszakai fagyban! Nagysokára szembe jött velünk egy gépkocsi. Egy honvéd főhadnagy és egy hölgy ült benne. A tizedes leállította a kocsit és kérte a fhdgy-ot, hogy azonnal szállítson engem a győri hadikórházba, tekintve, hogy az volt hozzánk legközelebb. A főhadnagy úr másirányú feladatára hivatkozott, de nem tudott kitérni a bajtársi kötelezettség elől. Bevitt Györbe és átadott a hadikórháznak. Éjjel minden lassabban halad, végre jött egy orvos hdp. őrm, ki megvizsgált és bekötözött. Reggel még egyszer megvizsgáltak, megállapították, hogy lábam öt helyen tört el: eltörte combomat, három helyen a lábszárom, de eltört a lábfejem középcsontja is. Nyomorult lábamat begipszelték. Itt kinlódtam hetekig, rengeteget szenvedtem. Ha a tüzér tizedes nem veszi el a pisztolyomat, agyonlöttem volna magam! Kálváriám csak azután kezdődött, a front összeomlása előtt megkezdtek a sebesültek Németországba szállítását. Nem akartam elhagyni szülőháza- mat! De hiába könyörögtem, nem hallgattak meg. Vöröskeresztes autók a vasútra szállítottak, ott vöröskeresztes vonatra tettek sokezrünket. A vonat lassan elindult, túléltünk sok amerikai bombatámadást, végül is kikötöttünk több kísérlet után valahol Bajorországban egy kitelepített magyar hadikórházban. Sokat éhezünk, szenvedtünk s itt ért véget a háború számunkra, április végén az amerikai hadsereg szállta meg vidékünket.

Sohase gyógyultam meg többé, lábam a súlyos, ötszörös törés és a háborús viszonyok, visszavonulás, hetekig tartó vonatozás miatt nem kapta meg a szükséges és békeviszonyok közt biztos kezelést. Örökre rokkant maradtam, lábam 10 cm-el megrövidült. 1952-ben kivándoroltam az USA-ba, hol gyári munkás lettem.

Elöttem fekszik a végtelen Alföld végtelen szorgalmas derék, becsületes népével! Aztán a lovam, a szép szürke lipicai kanca! Istenem hová lett, ki vette magához, mi lett a sorsa? Ezt sohasem tudtam meg többé!...

Gonda Zsigmond lovas őrmester

Csáktornyai partizánkalandok

1941 és 1945 közti időkben Csáktornyan szolgáltam, mint őrsparancsnok. Hetek alatt helyreállítottuk a jugoszláv hadsereg pusztulása után kialakult bizonytalanságot és megszilárdítottuk a közbiztonságot.

A csetnikek okozta rendzavarásokat később kommunista szerb partizánok nyers és gyilkos magatartása váltotta fel. Résztvettem az összes kommunista nyomozásokban és az összes partizánharcban. Hosszú volna mind elmesélni őket.

De egy élénken emlékezetemben él! 1943. szept. 23-án történt. Kihívó

és szemtelen partizánok fényes nappal nyílt támadásokat intéztek örskörletünk községeiben, hol a községházát, hol a postát támadták meg. Volt, hogy raboltak s aki ellenállt, lelőtték. Természetesen riadóztattam nagylétszámú örsömet, hol partizánelhárító szakértő csendőrök is szolgáltak, kik Ujvidéken végezték a rohamtanfolyamot.

Sőt a szomszéd örskörletben is partizánok tevékenykedtek, a lakosságot megfélemlítették, az egyik éjjeliőrt agyonlőtték. Súlyos vagyonrongálásokat és egyéb károkat okoztak a vasut, a táviró és villanyvezetékekben.

Szeptember 23-án reggel 8 sulyosan sebesült csendőrt hoztak be a csáktornyai kórházba Réthát községből, valamennyien partizánharcban sebesültek meg. A kézigránát sulyos sebeket csinált: némelyiknek darabokra zúzódott a könyöke, kulcscsontja, a doktorok szerint ezek örök életükre rokkantak maradtak. De ezek a kiváló bajtársak szétverték egy nagylétszámú partizánconortot, részben agyonlőtték, részben menekülésre kényszerítették őket.

Ilyen problémák foglalkoztattak, mikor bizalmas jelentést kaptunk, hogy a menekülő partizánok egyik csoportja Réthát községhez tartozó magányos házba bújt el az erdőszélen. A tulajdonosokat meglepték, azok egyike azonban kiosont a házból és jelentést hozott az örsre. A partizánelhárító 30 fős szakasz sorakozott. Én egy hat fős járőrrel velük mentem.

Az volt a tervem, hogy bekerítjük a házat, a benne lévő partizánokat élve fogjuk el, hogy kikérdezhetők legyenek, 10 csendőr délről közelítette meg a házat lövésre kész puskával nyílt terepen. A többiek hátulról vetették körbe a házat s közeledtek. Hirtelen géppisztolytűz hallatszott, majd minden irányba kézigránátokat dobáltak a partizánok. A robbanások dörejét, a hirtelen okozta sebesüléseket kihasználva kitörtek a házból és a hátulról érkező csendőrök közé géppisztolyozva menekülni igyekeztek. A partizánoknak szerencsájuk volt, a támadásban egészen véletlenül minden csendőr megsebesült Csoknyai szakv kivételével, akinek járőrtáskájában két, tölténytáskájában egy ellapult géppisztolylövedéket találtunk. A támadást nem sikerült végrehajtanunk s sebesülések miatt visszavonultunk. Azonban tudtam, hogy a partizánok nem mehettek messzire! A nyomozást tovább folytattam és két nappal később Csáktornya határában újból rájuk ütöttünk! A partizánoknak nem volt idejük most géppisztolyaikat használni. Emebereim az új magyar szuronyos géppisztollyal megelőzték őket s kivétel nélkül minden partizánt agyonlőtték. Ezzel felszámoltuk az utolsó partizánakciót a szovjet csapatok érkezése előtt. Legközelebb 1944 őszén jelentek meg, de akkor már sok százan.

1945 tavaszán felsőbb parancsra alárendeltjeimmel együtt én is nyugatra vonultam s a háború után nyugodt lelkiismerettel hazatértem. Az volt az elvem, hogy hivatásos és egyenruhás csendőrként kizárólag kötelességeimet teljesítettem s az nem bűn. Én soha, de még alárendeltjeim se követtek el szabályzatainkba ütköző bűnöket. Itt tévedtem, mert a kommunistáknál nincs megbocsátás! Hazaérkezésem pillanatában hallottam, hogy keresnek Tito emberei, de még a magyar kommunista rendőrség is. Tud-

tam, hogy életem veszélyben forog. Illegálisba menekültem s úgy éltem egészen addig, míg családommal együtt nyugatra nem jöttem. Mindez sulyos nyomokat hagyott feleségem és gyermekeim lelkiállapotára is.

Azóta megnyugodtunk, a gyermekek felnőttek és megerősödtek. Unokák szaladnak körülöttem. Feleségemmel együtt figyeljük azonban a világeseményeket, mert szívünk örökké hazahúz. Reméljük, hogy nincs mesze már ez az idő.

Valahol a hontalanságban... 1971. szeptember 23.

Végh József főtörm

Székelyföld védelme

1944. augusztus 18, Ilona napja körül a sepsiszentgyörgyi Székely Határvadász zlj-t kivitték a frontra és századai állásba mentek a Keleti Kárpátokban. A székely határvadászokat igen gyatrán szerelték fel, különféle gyenge fegyverekkel, köztük levante puskával, román hadipuskával, pisztollyal látták el őket s a legtöbbnek csak 2-3 tölténye volt. Ez az ellátás igen rossz vért szült a csapatok szellemére. Kivonulásuk után katasztrófális helyzet állott elő a román határszéli csendőr örsöknél. A vezénylések miatt megcsappant létszám mellett örseim még határporlyázást is kellett végezzenek s a túlterheltség olyan fokú volt, hogy a közbiztonság rovására ment. Magam éjjel nappal intézkedtem, soha életemben oly keveset nem pihentem s a szolgálat tömkelegét épp, hogy bírtuk.

Nem sokkal ezután a német krimi hadseregtől zsákmányolt német tankokkal szovjet katonák jelentkeztek a Kárpátok átjáróinál. Ezek a szovjet katonák német egyenruhát viseltek és németül beszéltek. Az Uz völgyében fekvő egyik honvéd határőr egységünket megtévesztették s ezek a szovjet tankokat átengedték a határon. Mire a hadvezetőség észbe kapott és ellenintézkedések történtek, késő volt! Ezekben a harcokban esett el a szovjet tankok elhárításánál Fekete Pál alez és Szelevényi Tibor szds! Ők voltak az első hősi halottak már magyar területen csendőr részről. Sajnos, hasonló tragikus események tovább ismétlődtek.

Augusztus végén egy rendkívül erős orkán vonult végig a Székelyföldön. A vihar igen sok kárt okozott, örseimmel megszakadt az összeköttetés. A telefonok süketek voltak s csak napok után működtek ismét. Rossz érzés fogott el és végig akartam járni ismét örseimet. Újonnan kinevezett osztpk-om: Bertényi Jenő örgy ur azonban nem engedett utra indulni, mert személyi és helyi ismerete nem volt s teljesen rám támaszkodott minden intézkedésnél. Csak a visszavonulás során tudtam meg, hogy az egyik határszéli örsömet partizánok támadták meg, kiket román civilek vezettek. Az örsöt lerohanták, a pk-ot: Kolozsi v. törm-t és embereit elfogták és a laktanya udvarán bestiális kegyetlenséggel

Ünnepélyes bevonulás a Felvidékre 1938-ban

Boldog hazatérés a szülőföldre 1940-ben

A Felvidék magyarjai lelkesen fogadják a csendőröket

meggyilkolták őket. Őrsöm pusztulása oly fájdalmat okozott, hogy alig voltam ura akaratomnak, mindenképp vissza akartam adni a kölcsönt az áruló románoknak és a gyilkos szovjet partizánoknak. Sajnos, ez ott nem sikerülhetett a visszavonulás miatt.

Augusztus utolsó napjaiban az előpataki őr jelentette, hogy román oldalon az oláh határőrök száma megszorodott, a határon sok oláh visszatelepülő gyűlt össze román papok vezetésével. A tömeg támadásra izgatott és fenyegetőzött. A német parancsnokságtól értesültem, hogy a románok megfélemezésére egy német fél századot küldtek. A hír vételekor azonnal autóba ugrottam és Előpatakra hajtottam. A községben találkoztam a német pk-kal, egy főtörm-mel, ki személyesen ismert. A német szándékaim felől érdeklődött, én azt feleltem: — „TÁMADNI!” — A német abban a pillanatban nekiindult a határnak, én is velük mentem az őrösök tagjaival. A harc alig indult meg, a románok bejédtek és elmenekültek, laktanyájukban hátrahagytak minden fegyvert és lőszeret. Szolgálati kocsimat meg is pakoltuk bőven zsákmányolt fegyverrel és lőszerrel.

A román erők menekülésén vérszemet kaptam s átvettem a parancsnokságot a németek felett is. Kiadtam a parancsot Brassó felszabadítására, a németnek megmagyaráztam, hogy a románok kiugrásukkal ellenségeinkké váltak s sietnünk kell Brassó felmentésére, mert a városban lévő német erőket a románok körülvárták. Már messzire haladtunk román területen, de az ősi magyar földön, mikor a második falu felszaba-

dítása után — ahol épp kis pihenőt tartottunk és az örvendező magyarokkal beszélgettünk —, egy német motorkerékpáros hírvívő ért utol és hozta a sepsiszentgyörgyi német pk pcs-át az azonnali visszavonulásra. Fájdalommal szívünkben s kb. 10 km-re Brassótól vissza kellett fordulnunk. Otthon tudtam meg a német pk intézkedésének okát: a németek abban bíztak, hogy a román vasgárda magához kaparintja az uralmat s ez nekünk kedvező lett volna. Sajnos, nem így történt!

A határon zsákmányolt román fegyvereket és löszert azonnal kiosztottam a leventéinknek. Megható volt, ahogy ezek a fiatal 15-17 éves fiúk elszántan harcolni akartak a románok ellen!

A cső osztók megerősítette Sepsiszentgyörgyöt, 35 cső-t vezényelt be az osztályhoz, ezzel az intézkedésével az amugy is létszámihiányban szen-

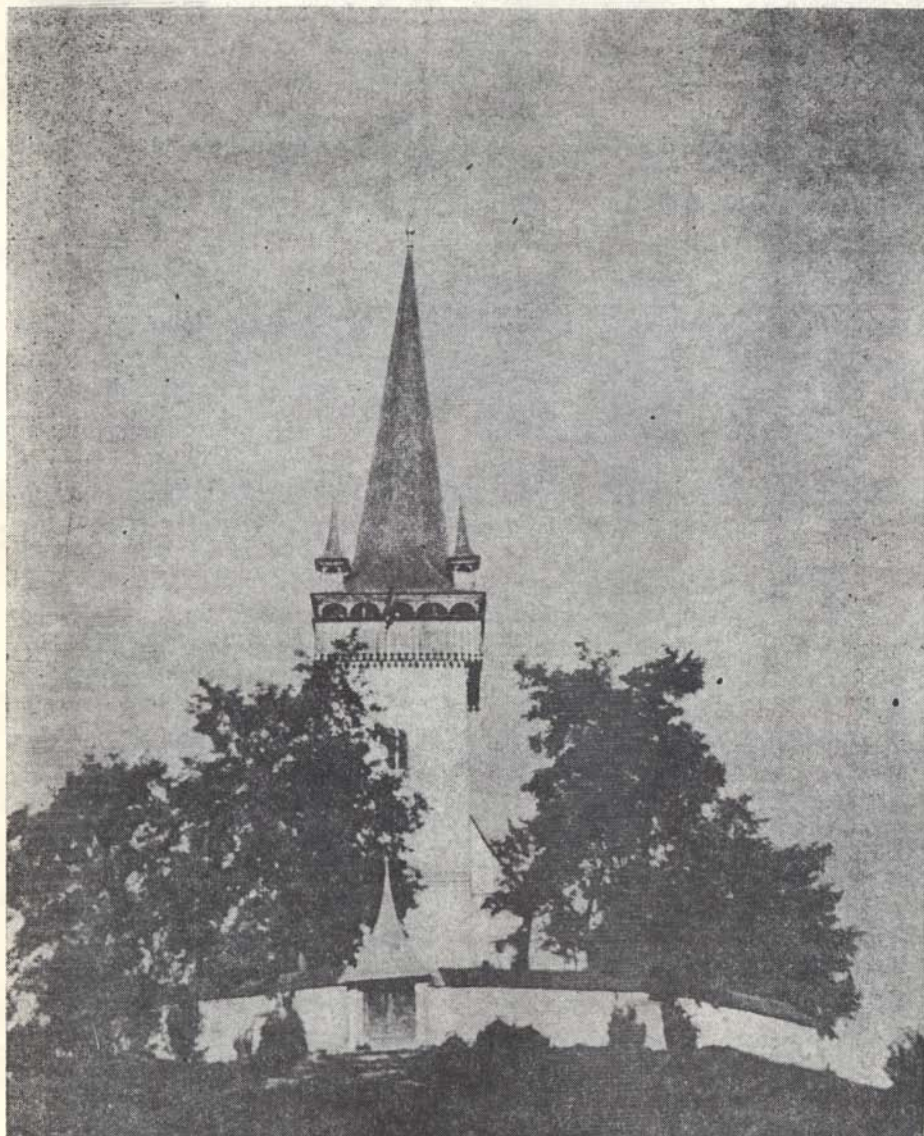
Horthy Miklós székelyeivel beszélget

vedő őrséimet még jobban legyengítette. Magam személyére kaptam egy géppisztolyt 600 tölténnyel. Én nem igényeltem magamnak géppisztolyt, ellenben kértem őrséim számára legalább egy géppuskát, vagy golyószórót, kézigránátokat és géppisztolyokat, az osztály számára pedig egy tehergépkocsit. Mindezeket azzal indokoltam, hogy egy esetleges román betörés alkalmával őrséim védekezésre képtelenek, honvéd erő pedig nincsen Erdély földjén. Sajnos, az egy géppisztolyon kívül semmiféle megerősítés nem érkezett, a tehergépkocsi hiányában pedig őrséimnek segítséget adni nem volt módomban.

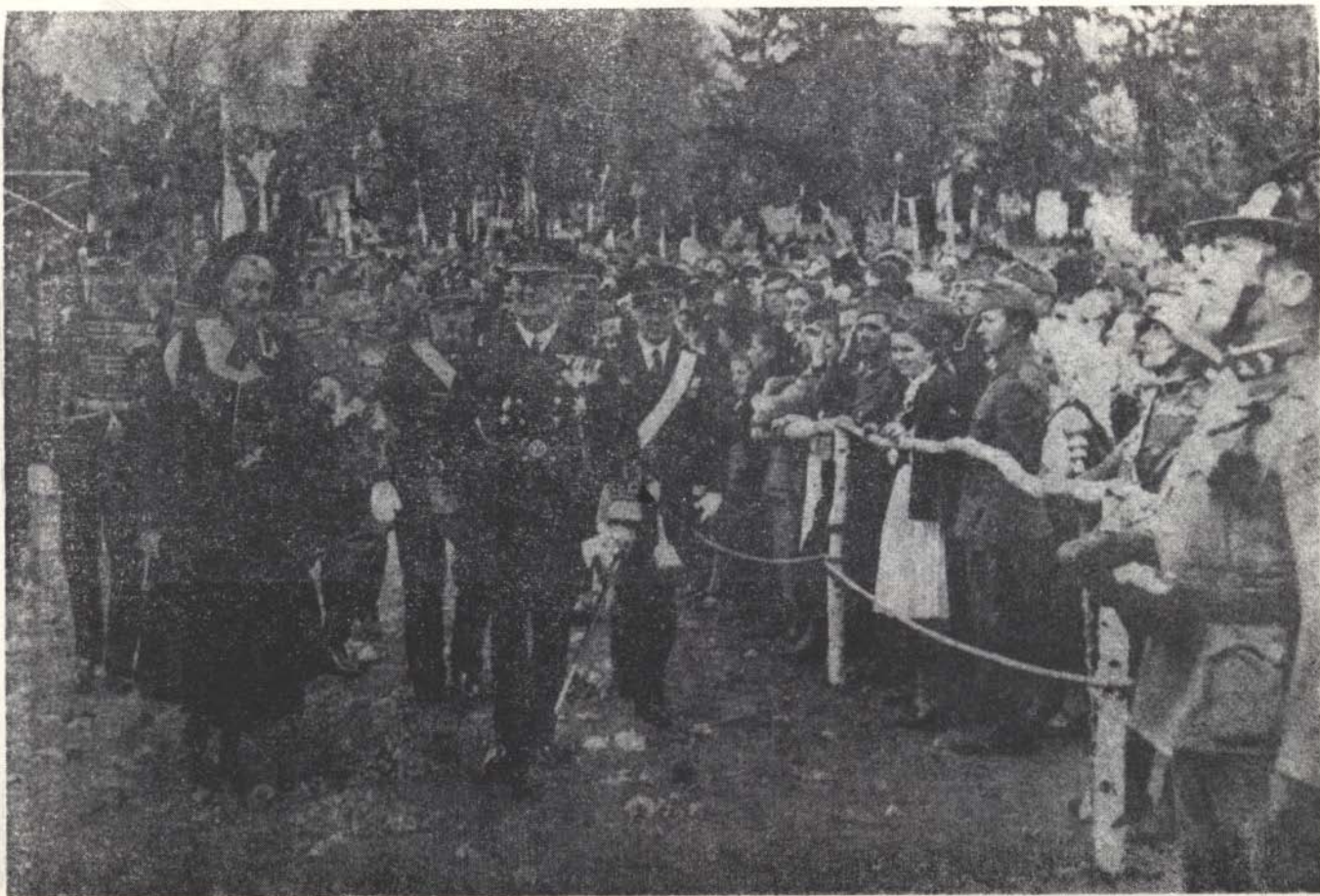
Szeptember 2-án délután három óra körül egy levente rohant hozzám és hozta a hírt, hogy a vármegyeháza kertjét partizánok foglalták el. Azonnal riadóztattam a helyben lévő 35 főnyi vezényelt csendőrt és támadást indítottam a partizánok kifüstölésére. Tervem fényesen sikerült! Az erős tüzzel meglepett partizánok elmenekültek és felhúzódtak a város északi peremén lévő dombokra, ott pedig villámgyorsan beásták magukat. Megerősítésül két német géppuskás egységet kaptam, oldalról pedig egy német páncélos kapaszkodott fel a dombokra. Előre örvendtem,

Szemle Székelyudvarhelyen

A székely templom egyben vár is

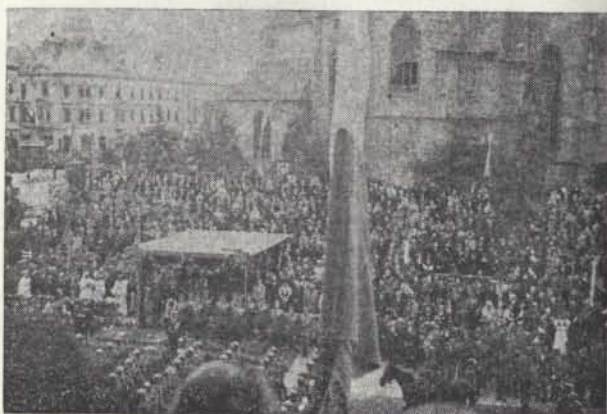
Erdély örömnappjai

*A trianoni román-magyar
határkö, a csendőr fél
méterre „román”
területen áll*

*A bevonulás örömkönnyei
Marosvásárhelyen
1940-ben*

*Horthy Miklós szemléje
a felszabadult
Kolozsváron*

hogy milyen fényes aratás lesz az ellenség számára. Sajnos, tévedtem! A partizánok aknatüzet zúdítottak a páncélosra és kilőtték az egyik hernyótalpát. A páncélos mozdulatlan maradt, a németek kiszálltak belőle s kézfegyverekkel indultak támadásba. Mi szembe a dombokkal támadtunk, a két német villámgéppuska kiválóan lekötötte az ellenséget s jól haladtunk fel a meredeken. Közben a román fegyverekkel felszerelt leventéink a partizánok hátába kerültek s halomralőtték őket. A meglepett partizánok a leventék közé aknáztak, de csak két sebesülés történt.

*Kolozsvári lányok
csoportja*

Támadásunk sikerült, a partizánokat leküzdöttük, a zöme elesett, kisebb része észak felé elmenekült. A hős leventegyerekek ragyogó arccal tértek vissza a városba, büszkék voltak, hogy átestek a tűzkeresztségen. Az előpataki őrsről vezényelt csendőrom is megsebesült, őket a táborigorházba utaltuk. Sorsáról sajnos nem tudok, szegény haslövést kapott, melyből ritkán van gyógyulás.

Sepsiszentgyörgy déli és délnyugati területét a románok aknázni kezdték. Bármilyen jármű megjelent azon a területen, aknatüz zúdult rá. Így lőtték ki szolgálati kocsim jobb első kerekét is. A román oldalról jól belátható területen ezután csak éjjel közlekedtünk.

A partizáncsatát követő estén hívatott az osztpk ur. Kiadta parancsát: a szárny kezdjen hozzá a pakolásához, a sepsiszentgyörgyi osztály kiüríti területét s távbeszélőn minden őrsöt rendeljek be a szárnyszékhelyre, a távolabbi őrsöket a vasútvonal melletti állomásokra. Láttam, hogy az osztály gazdasági hivatal már erősen csomagol. Mi is becsomagoltuk a fegyver és lőszerkészletet, a M. anyagot és a legszükségesebb magánholmikat. Az irattárat elégettük. Otthagytuk kedves otthonainkat, butorainkat, magánvagyonunkat, legszebb emlékeinket, majd kivonultunk a vasútállomásra.

Az első szerelvényen ment a gazdasági hivatal, a vármegye, a város anyaga és a tisztviselőkar. Erre a vonatra szállítottam fel a csendőr hozzátartozókat, a feleségeket, testvéreket stb. Az éjszakát a vasutál-

Horthy Miklós szemléje Szászrégenben 1940-ben

lomáson töltöttük készültségben, aludni senki se tudott, a kivonulással járó gyötrő érzések kínoztak mindenkit.

A mi vonatunk hajnalban érkezett meg. Addig tanuja voltam sok keserű búcsúnak, könnynek és sírásnak. A vonatindulásig az egyik legderekabb őrmesterem: Parádi Ferenc és mátkája egymás kezét fogva sírtak. A csendőrnek menni kellett, a ragyogó szépségű fiatal székely lányt szülei nem engedték elmenni. A visszavonulás harcai során Parádi őrmegsebesült. Bánatában a miskolci hadikórházban puskájával agyonlőtte magát. Valószínűleg nem tette volna, ha elhozhatta volna szerelmét! Később láttam, hogy több csendőr magával-hozta menyasszonyát. Ezek a jóra való és szorgalmas leányok állandóan főztek, mostak a csendőröknek s mindenben hozzájárultak a visszavonulás ezerféle gondjának, munkájának megoldásában.

Lengyel magyar barátság a vereckei szorosban.

A román árulás után az előretörő szovjet hadsereg elvágta a krimi német hadsereget és a romániai német seregtestek is válságba jutottak. Sohase értem meg, miért nem számolt ezel a német hadvezetőség!? Hisz mindnyájan előre láttuk ezt a lehetőséget, csak a térképre kellett nézni! S mi igencsak tanulmányoztuk az eseményeket és lehetőségeket 1944 nyarán! A román árulás után a biztosnak látszó Székelyföld olyan válságba került, máról holnapra úgy megváltozott a helyzet, hogy azt csak azok tudták elképzelni, akik átélték! Hadvezetőségünk napok alatt kiűrtette a három színmagyar vármegyét s az ottmaradt magyarságon a bevonuló vadállatias kegyetlenségű románok álltak bosszút.

A mi kálváriánk azonban csak most kezdődött! Résztvettünk a dédai vasutvonal körüli harcokban, partizán és szovjet elleni kemény csatákban végig, mindenütt visszavonulásunk során Budapestig, Szárnyam csendőrei úgy hullottak, mint kéve aratáskor! Budán már csak negyedszázad maradt a hajdaniból. Máshonnan visszavonult csendőrökkel töltötték fel századomat és részesei lettünk Budapest védelmi csatáinak, a pusztulásnak és azok a kevesek, kik túléltek, a tetejébe a szovjet hadifogságot, népbíróságot, a teljes erkölcsi és fizikai megsemmisülést kapták!

Derék alárendeltjeim emléke azonban lobogó lángként él szívemben!

Dr. E. H. szds

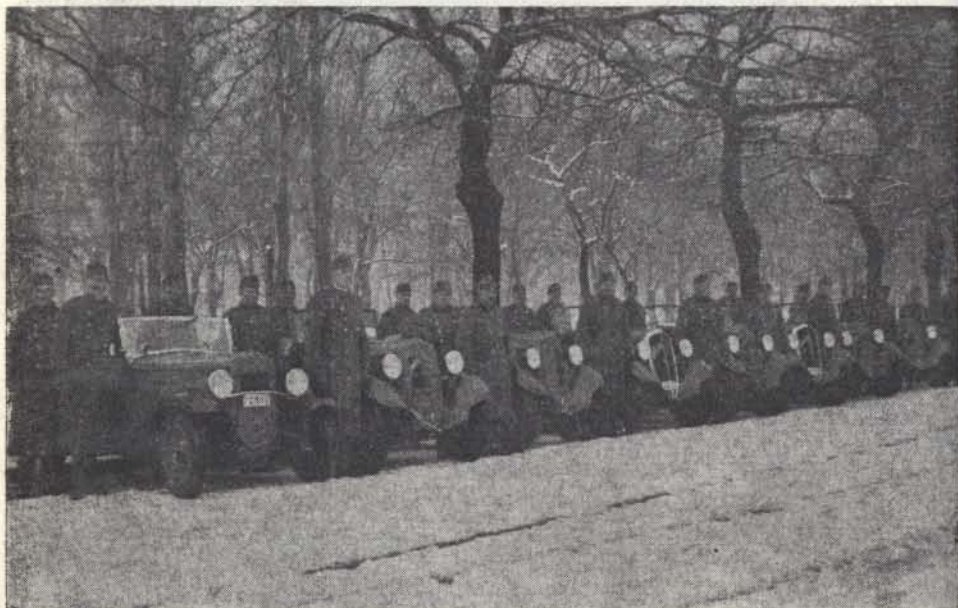
A beszkideki emlékoszlop a lengyel diadalkapival, ahogy a magyarokat fogadták a Káráptok taraján

Budapest utolsó szabad Karácsonya

(1944. december 24.)

Sűrű gondterhes felhők nehezedtek patinás fővárosunkra. Mintha a természet el akarta volna takarni a Teremtő elől, az akkor még szépségében pompázó fővárosunkat, hogy ne lássa, milyen szenvedés, pusztulás, éhinség és halál vár a magyarra!

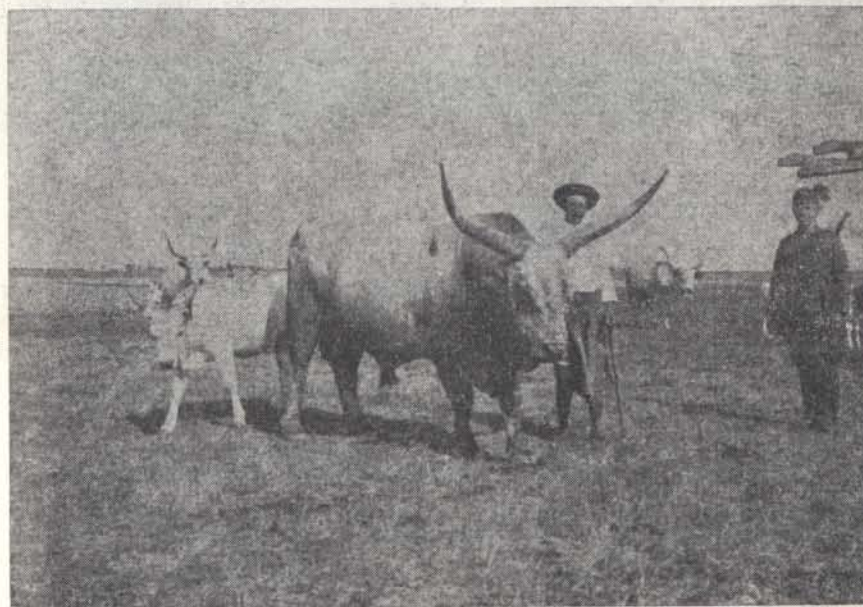
Megriasztott hangyabolyra emlékeztetett a főváros. Mindenki szorongó és reménytelen érzéssel készült az örök szent Karácsony ünnepére... A villamosok tele voltak kis ajándécsomagjaikat féltve vivő asszonyokkal és férfiakkal. Mindenki, aki csak tehetett, vásárolt! Az üzletek zsúfolásig voltak vevőkkel, az üzletek előtt hosszú sorban álltak az emberek. A kereskedők árengedményekkel igyekeztek túladni áruikon, mert tud-

Csendőr közlekedési tanfolyam 1937-ben

ták, hogy a felszabadulást követő idők nem sok jót tartogatnak számukra.

A város készült az utolsó szabad Karácsony megünneplésére... A Karácsony szimbóluma is megjelent! Fenyőfák kerültek a villamosok peronjaira. Senki se kérdezte a frissen vágott fák eredetét, mert mindenki tudta, hogy nem lehet fenyőfát szerezni. A kárpátaljai és erdélyi fenyőfáinkat elfújta az istentelen szovjet áradat! A rendőr, — az államhatalom pesti képviselője — szemet hunyt és hátatfordított ezek láttán, tudta, hogy fenyőfa nélkül nincs Karácsony.

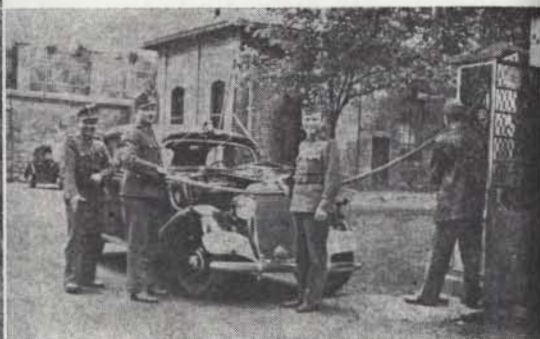

Közlekedési csendőr a hortobágyi pusztán a gulyásokkal

Senki se vigyázott a város közbiztonságára. A rendőrök katonai szolgálatot teljesítettek és vonalba kerültek az ellenséggel szemben. A lakosság átérezte az idők szelét. Páratlan fegyelemmel néztek az emberek a komor jövő felé.

A bécsi műúton alábbhagyott a forgalom a nagy hömpölygő áradat megállt. A bécsi utat szovjet páncélosok zárták el. Magyar táborig csendőrök és szovjet lovas portyázók ütköztek meg az ut mentén s a menekült tömeg állt...

A Szent este előtt a német hadseregparancsnokság leváltotta a budai hegyek védelmére rendelt magyar tüzekeket és németekkel pótolta azo-

*Élet egy csendőr közlekedési őrsön,
1942*

kat. Nézetem szerint kár volt ez az intézkedés. A helyi ismeretekkel rendelkező magyar tüzekek feladatuknak jobban megfeleltek volna s amellett ők magyarul beszéltek. A budai hegyek mindegyikén magyar csendőr-alakulatok voltak állásban. A halálraszánt egységek előtt megjelentek a szovjet előőrsök!

Szentestére készült a főváros! A Lánchid budai hidfőjéből látni lehetett a Margithid Dunábazuhant pesti pilléreit. Olyanok voltak, mint a bástyatornyok. A hid még novemberben robbant valami tévedés folytán. Az aláaknázott hid pesti részlege hirtelen a levegőbepülvén! A rajta futó villamosokat, járműveket elnyelte a Duna. A mentésnél csendőrök is dolgoztak. Az Erzsébet hid pesti hidfőjén a rendőr helyén kakastollas táborig csendőr állott. Fegyelmezett mozdulatokkal irányította a forgalmat s a siető pestiek boldog megnyugvással szemlélték a háborúhozta táborig csendőrt: míg ő ott áll, addig nincsen baj!

Szenczy György közl. őrm szabadságon

A Lánchid pillérein a magasban nyugvó gépágyúk csövét látni lehetett. A légvédelmi tüzeink ott készültek Karácsonyra. Az Erzsébet hid budai hidfőjén egy harckocsielhárító ágyú ásított a hid felé. Magyar tüzekek álltak az ágyú mellett készületségben. Valami baj lehetett, csak épp azt nem tudta senki, hogy hol!

Aztán csendesedett a forgalom, az alkonyat közeledett. Rákönyököltem a budai rakpart párkányára és gyönyörködtem a főváros nézésében. Szinte éreztem, hogy soha többé nem lesz alkalmam erre: a fővárost védő 3160 főnyi csendőr egység egyik századparancsnoka voltam, ki szintén családomhoz készültem Pestre Karácsonyra...

Egy-egy elkésett embert láttam, akik a karácsonyfa gyújtásra igyekeztek haza. A budai rakpart 9-es számú villamosjáratai ritkultak és szinte üresen futottak...

Mire besötétedett, teljesen kihalt a város. Az elsötétített ablakok mögött ünnepelte Budapest a Kisjézus jövetelét... Égtek a gyertyák, sziporkáztak a magyar csillagszórók. Magam is ott álltam feleségem mellett s asszonyomat átölelve néztem a fényeket. De nem tudtam sokáig boldog lenni! Megszólalt a légiriadó! Mint egy méhkas, megmozdult az ég! Bombák, tüzerségi gránátok milliói megkezdték a lélekpusztító szovjetkarácsonyt! Máris búcsúztam a remegő asszonytól. Felvettem köpenyemet, kezembe vettem a géppisztolyomat. Felszálltam a44-es villamosra és megindultam századomhoz valahol a budai hegyek közé!...

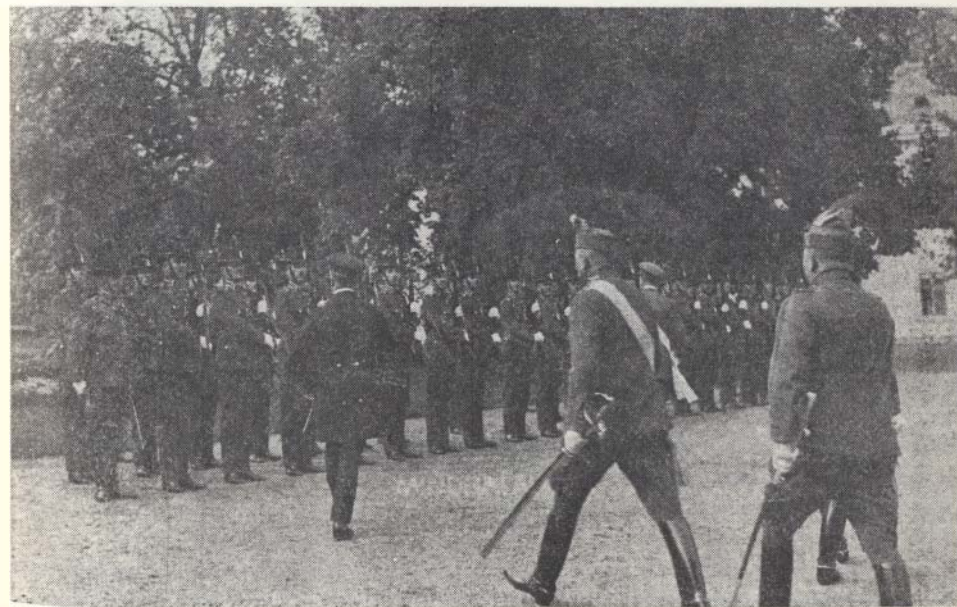
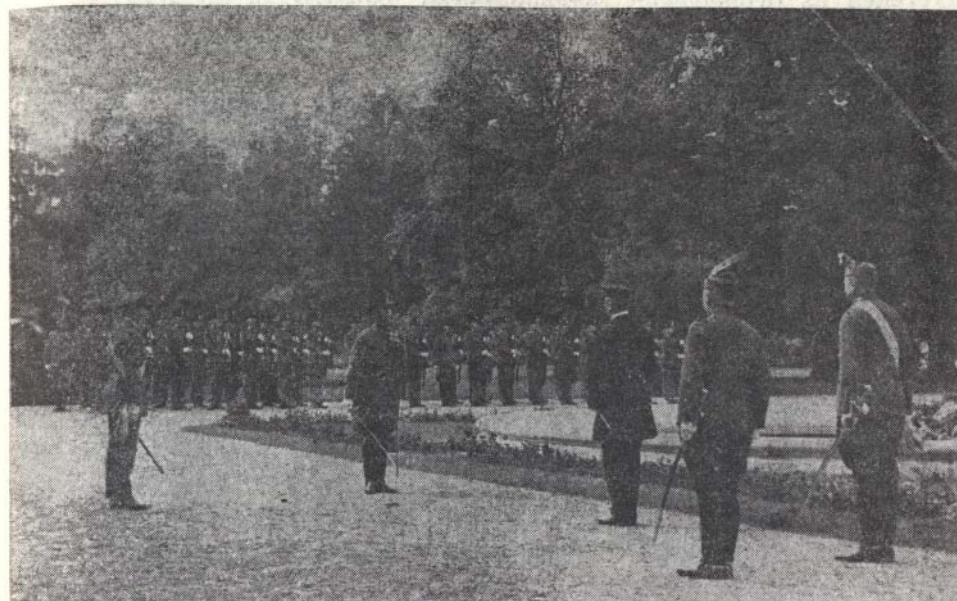
A főváros most látta utoljára szabadon ünnepelni a magyart!

Lövészet után Miskolcon, 1943

A főváros lehúzódt a pincékbe s pihenőre tért, már amennyire izgalomban tudott! Az átkozott szovjet csapatok épp a Szentestén indították meg támadásukat a főváros ellen. A katonák szótlanul vették tudomásul a veszélyt, mindenki elfoglalta helyét... A 44-es villamos száguldott, utasa alig volt. A Vérmező után átszálltam s félóra múlva megérkeztem. Embereim a sötét árkokban egybeolvadtak a természettel. Zljk-omtól értesültem, hogy telefonparancs érkezett: a szovjet erők bekerítették a fővárost. A szemközti sötét hegyek aljában ott állt és közeledett a szovjet halál! Embereimet tájékoztattam, szakaszparancsnokaimmal végigjártam vonalainkat, Erdélyből idáig visszavonult csendőregységem hűségesen követte parancsaimat. A Hargita alja helyett a budai vonalban ünnepeltük csendben, készültségben a Karácsonyt. Zaj csak a Dobogókó felől jött. A pilisi hegyek zengtek a dörrenésektől. A sötétben láttuk a szinte egybeolvadó robbanások villanásait! Nagy csata lehetett az utolsó szabad visszavonulási útvonalon!

Budapest végzetes sorsa beteljesedett. Vorosilov szovjet marsall seregei elzártak bennünket a külvilágtól. Karácsony első napján, aki csak tehetett, felkereste utoljára az Isten házáat. A szépen, gondosan felöltöztetett gyermekek kedves látványt nyújtottak. Az édesanyák többnyire egyedül voltak, a férfiak — ki tudja hol — valahol a fronton harcoltak. Ma nem jöttek az amerikai bombázók sem, úgy látszik nem akartak veszteséget okozni a szovjet szövetségeseiknek! Az utcákon csak katonai

Horthy Miklós megszemléli a gödöllői csendőr örökkönlntményt 1931-ben

járművek közlekedtek. Ifjúság nem volt, a 16 évnél idősebb fiúk, diákok önként jelentkeztek katonai szolgálatra. A lányok, asszonyok, öregek és gyerekek az ovóhelyeken fegyelmetlenül követték az intézkedéseket és mindenütt támogatták, segítették a védősereg katonáit. Budapest maga volt a hősök városa!

Még mindig voltak, kik ki akartak jutni az ostromlott fővárosból. Ezeknek a Dobogóköt ajánlottam. Még nem tudtuk, hogy ezt az utat is lezárta az ellenség.

A gyűrűbe csak egy idős úr jött be önként: Prónay Pál alezredes. Mint mondotta, részt akart venni Budavár védelmében. A népszerű Pali bácsi ott esett el a vár fokán, puskával a kezében, harcolt a szovjet harcok ellen. Lángoló, hős szívének utolsó dobbanását is odaadta hazájáért!

Sztalin, a vörös isten kiadta a parancsot, hogy három nap alatt el kell foglalni Budapestet! Ezt joggal követelhettem is, mert a 75. 000 főnyi magyar-német védősereggel szemben tizszeres létszámú, háromnegyedmillió kiválóan felszerelt szovjet harcos állt!

A pihenés nélküli harcokban és nélkülözésekben agyoncsigázott védőknek a német parancsnok adott hitet, miszerint a német hadvezetőség mindent el fog követni, hogy fővárosunkat felszabadítsa Vorosilov seregeitől. Erre mutattak a hadiesemények: Székesfehérvár visszafoglalása, német harcoksiszerelvények érkezése Esztergom térségébe. Halottuk az érdi és bicskei harcok frontmorajlását, a német harcoksiszergyűk csattanásait Zsámbék irányából... A gyűrű azonban örökké szűkebb lett körülöttünk. A budai hegyek védői is örökké visszavonultak újabb védővonalakba. Utánpótlást alig kaptunk, se élelem, se lőszer nem érkezett. Boltok, raktárak nem voltak a néptelen budai hegyekben, az éhhalál elől a polgári lakosság gondoskodása mentett meg bennünket. A férfiak szereztek a városból élelmiszert s a villák asszonyai főztek számunkra. Halottaink száma növekedett, a völgyek, kertek aljában szaporodtak a csendőrsírok. Alig volt mivel harcolnunk, megszűnt a töltény-utánpótlás is!...

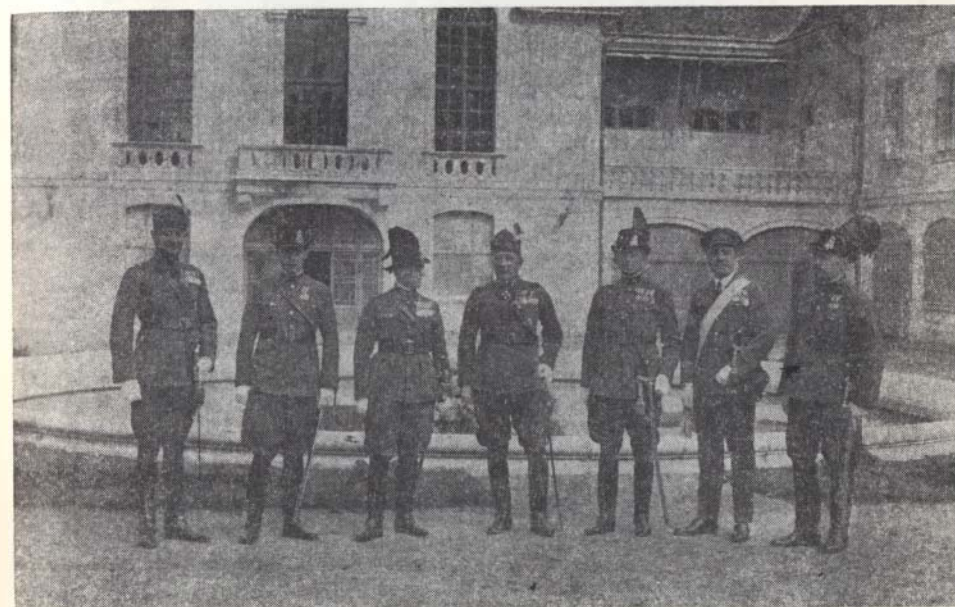
Utolsó reményünk, a bicskei-zsámbéki csatazajok is elcsendesedtek, majd végleg megszűntek. Ennek természetes következménye lett, hogy a budai várba visszavonult védők közül az önként vállalkozók 1945. február 12-én hajnalban kitörték. Magam is köztük voltam. Sajnos, sikertelenül, a szovjet túlerő fogságába estem. De valahogy erőm se volt hozzá, szívemet keserű fájdalom marcangolta: a szovjet kezében hagyni Pestet feleségemet! Később a szerencse velem volt, sikerült megszöknöm a túlterhelt, fáradt szovjet katonák kezéből. A hősi város polgárai civilruhát adtak, magam egy hamis igazolvánnyal átjutottam Pestre s megtaláltam aggódó, szeméit agyonsíró drága jó Feleségemet...

Azoknak a borzalmas szenvedéseknek és nélkülözéseknek mélységeit fel nem lehet mérni, amelyen az ostromlott erők átmentek. A védősereg az ostrom második felében már az ellenségtől zsákmányolt fegyverekkel vívta heroikus harcát. A kitörést követő két nap után elhallgattak az

itt-ott még harcoló védők puskaropogásai. A magyarság megindult végtelen kálváriája felé.

Géppisztolyos szovjet lovasok hajtották katonáinkat, csendőreinket, a civil lakosságot. Fiatal fiúkat, sőt lányokat is, hogy megtöltsék velük a szovjet kinzókamrákat és hadifogoly táborokat. Ezzel a végelethatlatlan embertömeggel akarta a szovjet parancsnok igazolni magát, hogy három nap helyett hat hétig húzódott Budapest elfoglalása! Ósbudavár elestével dicsőséges történelmünk egyik igen fájó szakasza záródott le. Magam borzalommal, reszketve gondolok az ostrom alatt végbement szörnyű időkre s mégis büszkeséggel gondolok arra, hogy részese lehettem a szörnyű harcoknak, melyet Hadur segítségével túléltem s végül is szabad földre juthattam.

Dr. N. N. szds

A gödöllői kastély előtt, 1931

PARTIZÁNHARCOK A MURAKÖZBEN

1941-ben őrsem a magyar-németbirodalmi és jugoszláv háromszögben Felsőszölnök községben állomásozott.

Amikor Gr. Csáky István m. kir. külügyminiszter 1941. kora tavaszán a jugoszláv kormánnyal örök barátsági szerződést kötött, Dr. Z. szds. szárnyparancsnok ur őrünket megszemlélte. Közölte velünk, hogy a fokozódó német-jugoszláv ellentétek őrünket nehéz feladatok elé fogják állítani. A magyar kormánynak nincs szándékában Jugoszláviával háborúba keveredni, mert a vitás határkérdés rendezését békés megoldással óhajtja a két kormány a közeljövőben rendezni. Pál régensherceg, Péter király képviselője pedig szavát megtartja. Így a közeljövőben széthull a trianoni bilincs s addig is tartsuk a barátságos viszonyt a jugoszláv határszervekkel.

Ezután a százados ur parancsot adott, hogy egy járőr szereljen fel, engem jelölt járőrvezetőnek és kimentünk határportyázásra hármasban.

Felsőszölnök és Szentgotthárd között 16km hosszú a határsáv. A határon négy granicsárlaktanya állott. Századosunk tökéletesen beszélt szerbül, a laktanyák előtt megálltunk, a százados ur kihívatta a parancsnokot, kezetráztunk vele és barátságos hangnemben beszélgettünk. Az

A baglyasaljai őr 1942-ben (Salgótarjáni szárny)

A legvitézebb délvidéki csendőr

egyik granicsár laktanyában szerb előljáró tisztet is találtunk, ki embeireit szemlélte. A szerbek a rádió híreiből tudták a magyar-jugoszláv megegyezést, mégis idegesek voltak. Feszés vigyázz-ban álltak és zavarban voltak. Nem tudtak az általunk felmutatott barátságos hangnemben beszélgetni. A százados ur szerint mögöttünk álltak intelligenciában.

A nemzetközi helyzet fokozatosan romlott, Belgrádban szerb tábornokok megbuktatták a Cincár-Markovics németbarát kormányt s a kiskorú Péter király Pál régensherceggel együtt eltűnt Belgrádból. Jugoszláviában felborult a rend. őrünk megerősítést kapott, az őrparancsnoki posztot Sz. B. alhdgy ur vette át. Körletünkben két határvadász őr állomásozott tiszti parancsnokkal. Állandó kapcsolatban voltunk. A honvédek állandóan a határvonalat biztosították, mi pedig a hírszerzéssel foglalkoztunk. őrünknek nagyszerűen kiépített B. hálózata volt. Hírszerzőink naponta utaztak Belgrádba és Zágrábba, kutatták a jugoszláv kormány szándékait, a csapatok mozgását és a lakosság hangulatát. Járőreink pedig naponta hozták a friss, megbízható híreket. Ezeket őrparancsnokunk kiértékelte, jelentést írt, azt egy járőr azonnal Szentgotthárdra vitte és feladta mozgópostán.

Óriási esőzések voltak egy pár napig, a hírek elakadtak. Ideges kapkodás uralkodott Jugoszláviában, a határra csapatok érkeztek. Őpk-unk pedig pontos híreket akart. A SZUT rendelkezéseivel ellentétben egy koromsötét esős éjszakán civilbe öltöztem, egy határ vadász honvéd zászlós szintén. Ketten átmentünk a határon s felkerestük a hat km-re lakó legmegbízhatóbb hírszerzőnket. Mikor lakásába bekopogtunk nagyon megijedt, de amint felismert, megölelt bennünket. Innen a legfrissebb és leghelytállóbb hírekkel tértünk haza veszélyes vállalkozásunkból. A határ tele volt szerb csapatokkal. A zászlós ur tökéletesen beszélt a környék vend nyelvét, így megusztuk a kalandot, zsebetett pisztolyainkat nem kellett használni. Mint a disznók, oly sárosan érkeztünk haza, de az alhdgy ur örült, Budapest ismét megbízható híreket kapott!

1941. április elején eldördültek a német ágyuk! A német haderő lero-hanta Jugoszláviát. Őrsünk visszatért a békelétszámba, a vezényelt csendőrök hazatértek.

Sz. B. alhdgy ur is visszatért Szombathelyre. Búcsúzásakor érdekes történetet mesélt el, ami vele történt 1919-ben Budapesten a kommunizmus idején. Akkor őrm volt. Bevezetőjében kifejtette, hogy a háború eseményei hol állnak meg, azt nem tudja senki. De a csendőrnek mindig bátornak és leleményesnek kell lenni. Fegyvereink sokszor nem elegendők a feladat végrehajtására.

1919-ben már dühöngött a kommunizmus, a Buda-déli pályaudvart és raktárait kellett biztosítsa. Az eleresztett kantár felszínre hozta a salakot, a kommunisták raboltak, fosztogattak! Két csendőr és két népfelkelő tartozott járőréhez. Nagy tömeg közeledett a pályaudvarhoz s egyenesen a raktárházak felé vették az irányt. Embereimet az ablakokba állítottam, mondta az alhdgy ur s csak parancsomra volt szabad tüzelniük! A tömeg 3-4 ezer emberből állt, botokkal, dorongokkal felszerelve, egy Steiner nevű egyenruhás főhadnagy vezette őket. Sokan vascsöveket lóbáltak kezükben. A helyzet aggasztó volt! A sarok mögé húzódtam s amikor a hangos tömeg 30 méterre ért, kiugrottam eléjük. Szuronyos puskámat súlyban tartottam, bal karomat felemelve álljt kiáltottam! A tömeg eleje a váratlan jelenetre megtorpant. Kihaszántam a helyzetet és nagyot kiáltottam: ha lerántom a kezem, mindenki halott! Géppuskáink megszólalnak! Menekülj!!!

A tömeg megijedt, megfordult s egymást tiporva menekült. Feladatomat, a raktárak megmentését fegyverhasználat nélkül elértem, több ezres tömeget elűztem! Maguknak is így kell gyakran megmenteni a helyzetet, mondotta az alhdgy úr.

Őrsünk a békeviszonyok között tovább folytatta a felderítést a Muraközben. A németek nem szállták meg a Muraközt, így az a terület a senki földjévé vált. A magárahagyott lakosságot menekült szerb katonák és eldobott fegyvereket szerzett cigányok sanyargatták, azok raboltak és gyilkoltak, ha nem ment simán.

A határ vadászok szigorúan lezárták a határt, nehogy bejöjjenek ezek

a fegyveres csavargók. Egyik nap a határ vadász őrs telefonált és közölte, hogy a határon egy pap és egy civil ember az őrsre akar jönni, fogadjuk-e őket? Igennel feleltem, de kértem, hogy fegyveres határ vadászok kísérjék őket.

A küldöttség megérkezett, egy reverendás evangélikus pap és egy igazgató tanító. Tökéletes magyarsággal üdvözöltek engem. Horthy kormányzó ur fényképe előtt meghatódtak és imádkoztak, elmondták a magyar himnuszt! Majd a nagytiszteletű ur palástja alól iratcsomót húzott elő: egy táviratszöveget, egy emlékiratot több ezer aláírással, amit a m. kir. kormánynak címeztek! Majd ismertették előttem az emlékirat tartalmát: a Muraköz lakossága bizonytalan helyzetben él és kéri a m. kir. kormányt, küldje be hadseregét és vegye oltalmába őket!

A rendkívüli hírt azonnal előtűk jelentettem a szárnyparancsnokomnak. A százados ur parancsa szerint a táviratot azonnal feladtam Budapestre, az iratcsomót pedig a posta azonnal továbbította. Látogatóink sírva és hálálkodva távoztak.

Alig ment el Muraköz kéttagú küldöttsége, már is szólt az őrs telefonja! Sz. B. alhadnagy úr adta a távmondatot: — „Őrsparancsnokság Felsőszőlőnk. A honvédelmi miniszter úr rendeletére megparancsolom, hogy az őrs egy telefonügyeletes csendőrt hagyjon hátra. Az őrs többi beosztottjaival bármilyen szállítóeszköz azonnali igénybevételével haladéktalanul vonuljon be a Muraközbe, Vashidegkút községben állítsa fel az őrsöt és indítsa be a közbiztonsági vérkeringést! Az új őrs a muraszombati katonai közigazgatás alárendeltségébe tartozik a további parancsig. Vashidegkútról telefonon jelentse a parancs végrehajtását. Orbán ezds sk. III. ker. pk. Szombathely.” —

Egy pillanatra a meghatódottság könnyei öntötték el szemeimet. Aztán ura lettem akaratomnak és intézkedtem! Almai őrm az őrsön marad! A továbbiakig telefonügyeletes és őpk! A többieknek riadó! Fejenkint 200 db éles töltény, két pokróc, két lepedő, két napi hideg étel, az őrsfőzőnőtől azonnal felveendő! Közgazdálkodásvezető nyugta ellenében vegyen ki az őrs pénztárából 400 pengőt!

Majd hívtam a szentgotthárdi őrsöt, hogy küldjön gépkocsit. Tőlük tudtam meg telefonon, hogy az összes határmenti őrsünk hasonló parancsot kapott.

Megérkezett egy öreg Mercedes gépkocsi. Bepakoltunk és beszálltunk. Pillanatok alatt a laktanya körül éljenző tömeg állt. Búcsúztattak bennünket. Tucátjával álltak elő a férfiak és mondták: — „Törzsőrmester ur, mi is menni szeretnénk! Adjanak puskát! Mi is katonák vagyunk!” —

Őreg nénik kezükben rózsafüzérral imádkoztak. A falu apraja-nagyja éljenzett! A körjegyző búcsúztatott, a plébános ur megáldott bennünket! A falu határáig leventék és iskolásgyerekek álltak sorfalat, nemzeti zászlókat lobogtattak, mindenki kacagott és sírt egyszerre! Mi pedig megindultunk az ezeréves határra déli irányban! A motorzúgáson át hallottuk, hogy a Himnuszt éneklük!

A trianoni határon a határvadász őrs honvédei egetverő kiáltással üdvözöltek: — „Előre az 1000 éves határokig!” —

Már a Muraközben robogott gépkocsink. Több kisebb községen haladtunk át, a lakosság nem ismert fel. Délután érkeztünk Vashidegkútba. A lakosság ünneplőben, magyar nemzeti zászlókkal várt, a Himnuszt énekelték a főtéren! Végtelen szeretettel vettek körül bennünket, fiatal lányok virágokat tűztek kalapunkra. Az asszonyok virágosöt szórtak ránk. Meglepetésünkre mindenki magyarul beszélt! A községi bíró könnyes szemmel üdvözölt, majd az egykori cs. és kir. időkből származó csendőrlaktanyába vezetett bennünket.

A laktanyában a régi butorokat találtuk, még a ruhaszekrények is a régi szabványos butordarabok voltak, ahol 23 évvel ezelőtt öreg bajtársaink szolgáltak! Pillanatok alatt berendezkedtünk, majd híradó csapatok érkeztek, kik telefont szereltek fel és bekötöttek bennünket a muraszombati katonai közigazgatás vonalába. Azonnal jelentettem bevonulásunkat, majd Muraszombaton keresztül jelentettem Orbán ezds urnak a parancs végrehajtását.

Érkezésünk után egy órával már kiküldtem az első járőreinket és megkezdtük a közbiztonsági szolgálatot. Az őrskörletet tanulmányoztam, amit magammal hoztam az őrs M. ládájából. 14 község tartozott körletünkbe. A községi esküdtek közölték velünk, hogy a környéket fegyveres cigánybandák tartják rettegésben. A főtéren lévő vaskereskedő panaszt tett, hogy két nappal ezelőtt a cigánybanda a nyíreslehoméri cigánytelepről fegyveresen jelent meg üzletében, minden vihetőt magukkal cipeltek, amit nem tudtak, azt összetörték, őt és feleségét tettelegesen bántalmazták, pénzüket elrabolták. A panaszt felvettük, majd azonnal intézkedtem: egy golyószórós raj segítséget kértem a honvédektől s kimentünk még aznap este a cigánytelepre. Érzésem az volt, hogy a megszállás napján a cigányokat mind otthon s alva találjuk, ma nem mernek támadni, egyelőre szimatolnak. Feltevésem helyes volt. A 15 km-re lévő cigánytelepet éjjélkor megleptük, a cigányvajdát előhívtam, helyi civil kísérőink közölték a vajdával, hogy megérkeztek a „mágyár keráli csöndér urák” s jöjjön ki a putrijából. A vajda magyarul és szerbül keverve káromkodott s reszketve mondta: — „Jáj, már megint ittvánák!” — Az öreg emlékezett régi Bajtársainkra s nem a legjobb véleményvel volt róluk.

A kutatás eredménye: nagymennyiségű jugoszláv gyalogsági fegyver és lőszer, sok kézigránát, töméntelen lopott bűnjel. Húsz cigányt elfogtunk, bevonultunk velük, a fegyverekkel és bűnjelekkel, majd egy óra múlva a muraszombati katonai parancsnokság gépkocsin elszállította őket.

Tán egy órát aludtunk, de kora reggel az őrs ismét munkába állt. Munkánknak nagy híre lett! A lakosság örömmámora most tört ki! Az összes házon magyar nemzeti zászló lobogott. Jelentkezett a volt jugoszláv csendőr őrsparancsnok és felajánlotta szolgálatait, ismerte a környék

Cendőrágy az őrs laktanyában

Őrjáratban

bűnözőit s sok esetet nem tudott felderíteni. Szolgálatait örömmel fogadtuk. 10 nap alatt mindent kiderítettünk, elfogtuk a gyanúsítottakat, lefoglaltuk a bűnjeleket s átadtunk mindent a katonai közigazgatásnak. 10 nap alatt ismertük őrskörletünket a 14 községével, helyreállítottuk a teljes közbiztonságot. Munkánkat a lakosság látható hálával, örömmel figyelte. Előjáróink elismerésükkel jutalmaztak.

Engem váratlanul Muraszombatba helyeztek át. Az új vashidegkúti őrsparancsnok ideiglenesen Kuti őrm lett.

Muraszombaton egy nagylétszámú őrs volt, modern beton laktanyában. A laktanya alatt erős betonpince, a földszinten szárnyparancsnoki iroda, szakaszparancsnoki iroda, híradó öpk iroda, oktató és dolgozó terem, három hálóterem, két modern fürdőszoba és konyha. Az emeleten lakott az sznypk és az öpk családjával. A laktanyát 2 méteres betonkerítés vette körül, a hatalmas vasalt tölgyfakapukat a golyó se ütötte át. A létszám örökké változott, a szükség szerint folytak a vezénylések. A forgalmas őrsön 14.000 bűn számmal zártuk az évet. Kiderítettlen ügy itt sem volt. A régi Jugoszláviában szabadon működött a kommunista párt. Természetesen a mi jövetelünkkel életbeléptek a magyar törvények s a kommunista párt külsőleg megszűnt, azonban valóságban a föld alá húzódott.

1943-ban változni kezdett a szép és nyugalmas időszak. A föld alá húzódott kommunisták Titó szerb partizánvezér szolgálatába állottak. A Muraközben megkezdődtek a szabotázsakciók, gyűjtogatások, táviróvezetékek átvágása, vasuti sinek felszedése, villanyvezetékek és közművek megrongálása. Ahol ezeket elkövették, visszahagyták jelvényüket: a vörös csillagot, a kommunista sarló-kalapácsot. Később fenyegető leveleket is írtak, gazdagabb emberektől pénzt raboltak Titó segítségére.

A földalatti kommunisták fegyvert is szereztek, szabotázs cselekményeik napirenden voltak, a polgári lakosságot megfélemlítették, a hatóságokat nyugtalanították.

Előjáróink polgári ruhás nyomozókat küldtek, akik két hónapi megfeszített adatgyűjtésük után velünk a nyílt nyomozásba csaptak át.

Egy váratlan éjszaka, anélkül, hogy bárki sejtette volna, 100 csendőrrjárőr érkezett Muraszombatba és a leventetthonban éjszakáztak. Reggel előjáróink eligazították a járőröket. Minden járőr kapott egy megbízható polgári személyt és egy honvédet, többnyire hadapródot, vagy zászlóst. Majd a járőrök szétszózódtak, parancs szerint bekopogtattak a kommunisták házaiba, igazoltatták a lakókat, majd elfogták és megbilincseltek a keresett kommunistákat. A foglyokat a Szapáry várba szállították járőreink. Ott alapos kikérdezésbe és nyomozásba kezdünk. Néhány hét múlva megérkezett a hadbíróóság, a m. kir. honvéd vezérkar főnökének kikülönített katonai bírósága.

A vár nagytermének hosszú asztalaira kiraktuk a bűnjeleket: különböző fegyvereket, löszert, nagymennyiségű robbanóanyagot, speciális villanyvezeték vágóollókat, töröket, adó és vevő rádiókészülékeket, nagyszegű pénztömegeket.

A vádlottak nem tagadtak, mindent beismertek. Nem hitték, hogy súlyos büntetést kapnak. 4 személyt hűtlenség büntetvéért azonnal végrehajtandó kötél általi halálra, 23 személyt 15 évi fegyházra, 17 személyt 2-3 évi börtönre ítélte a katonai bíróság. A halálos ítéleteket azonnal végrehajtották. Egy többgyermekes apának a kormányzó úr kegyelmet adott.

A nyomozások során nem alkalmaztunk erőszakot, a gyanúsítottakat nem bántalmaztuk. A siralomházban az elítéltek ugyanezt mondták hozzátartozóiknak. Az elítéltek mind meggyóntak, megáldoztak és a legveszélyesebb kommunista is a Feszületet megcsókolva halt meg a bitófán.

Újból béke született, a terrorcselekmények hosszú hónapokra megszűntek.

1944 tavaszától kezdve azonban újból fellángolt a partizántevékenység, Titó elküldte partizánjait a Muraközbe is.

Őrsparancsnokunkat idegösszeroppanás miatt leváltották, helyébe egy fiatal, igen képzett és rámenős főtörm-t hoztak. Én lettem az őpk helyettes. Nekem nem ártott meg az éveken át végzett túlfeszített munka. Az őrs munkáját sznypk-i engedéllyel megosztottuk. A főtörm ur feladata lett az őrs vezetése és az általános közbiztonsági ügyek irányítása. Rám maradt a partizánleküzdés, természetesen az őpk és sznypk tudtával és belegyezésével.

Bárhol bukkantak fel a partizánok, már mi mentünk is! Derék bajtársaimmal hol nappal, hol éjjel indultunk, nem győzném felsorolni és leírni azt a sok küzdelmet, amit a partizánokkal vívtunk. A sok kemény és veszélyes harcba úgy beleszoktunk, hogy egy vállalkozásra úgy mentünk, mint egy helyiügyeletre.

Megismertük alaposan a partizánok szokásait, tevékenységét, mozgását és harcmódorát. Titóék alaposan kiképezték és felszerelték őket a szerbiai hegyekben. Kiváló embereim voltak, fiatalok, bátrak és harcban edzettek. Volt olyan, aki a kárpátaljai harcokban tanulta feladatát. Volt eset, hogy a megvert partizánok fegyvereivel harcoltunk és kíméltük a magunkét, mert megtanultuk és kiismertük a partizánfegyvereket is. Vállalkozásokra csak olyan csendőrt vittem, ki legalább 4 órát aludt, egészséges és jókedvű volt. Tudtuk, hogy mennyi löszrel rendelkeznek a partizánok, mi mindig többet vittünk. Harc előtt a felesleges fáradságtól óvtam embereimet. Első feladat volt a felderítés, második a tüzzel való rajtaütés és az üldözés. Eleinte többször, később alig fordult elő, hogy a partizánok megugrottak. Veszteségünk sohasem volt, könnyebb sebesülést csak én kaptam.

1944 szeptember végén éjjel tértünk haza járőrből. Őpk-om ugyanakkor indult 6 fős járőrével szolgálatba az evangélikus pap és családjának bestiális legyilkolása és kifosztása ügyében. A napos csendőrnek meghagytam, hogy postabontásra költjön fel, majd lefeküdtem.

Reggel 8 óra körül lövöldözés zajára ébredtem. Máris rohant a napos és jelentette, hogy nagyobb létszámú partizáncsoport megtámadta a járásbírószékhelyet. Elrendeltem a riadót! Az otthon lévő csendőröket 3 részre osztottam: laktanyavédők, tartalék, a többi velem jön! Pillanatok alatt az utcán voltunk 16 emberemmel. Csoportomat kétfelé osztottam: Vályi őrm a felével a főtér felől megközelíti a járásbírószékhely épületét, én a másik felével a Levente utca felől közeledem. Vályi őrm előnyomulás közben tüzet kapott, amit azonnal viszonztak s növekvő tüzerővel elérték az épületet. A partizánok menekülni igyekeztek, de beleszaladtak az én járőrömbébe. Két partizán azonnal elesett, a többi megugrott a kerítésen keresztül s a község széle felé menekültek. Mi üldöztük őket. Utközben egy békés földműves közeledett, kezeiben kosarat tartott. Igazolásra szólítottam fel, az illető kabátzsebébe nyult. A következő pillanatban Vályi őrm átlötte a sípcsontját, mert pisztolyt húzott a gazember! Kosarában 20 szerb kézigránátot találtunk. A sebesültet kórházba vittem, de előbb kivettem belőle, hogy hol tanyáznak a többiek? Megindultunk a BEYEK villa felé. A villa közelében erős tüzet kaptunk, amit mi még nagyobb erővel viszonztunk. Vályi őrm dél felől került meg a villát, én Zsámboki szakaszvezetővel a pince nyitott ajtajához ugrottam, a többiek szokás szerint lötték a villa ablakait. Lenéztem a pincébe s egy géppisztoly árnyékát láttam a falon. Leordítottam a következőket: — „Adják meg magukat, tegyék le a fegyvert és felemelt kezekkel jöjjenek ki!” —, Zsámboki szakv ugyanezt szerbül ismételte meg. Válasz nem jött! Erre összezsavartam két nyeles kézigránátot és beejtettem a pincébe. A robbanás után lesétáltunk és három halott partizánt találtunk. Megmotoztuk őket, majd lövéseket hallottunk kívülről. Felszaladtunk. Vályi őrm embereivel 5 partizánt kergetett, kik a villa hátsó ajtaján kirtörtek és teljes erővel az erdő felé futottak. Vályiék utánuk! Mi is neki-

kezdünk, de a távolság nőtt. Parancsot adtam a mesterlövészünknek, ő mindig német ponttüzelő puskát hordott, hogy vegye célba a fekete esőkabátost. A partizán összeesett, mesterlövészünk sohasem tévedett!

A 4 partizán bemenekült az erdőbe, oda már nem követték őket! Megmotoztuk a halottat: zsebeiben találtunk Battyánd község körjegyzőjének tart. fhdgy-i arcképes igazolványát, a körjegyzőség pecsétjét és 2750 pengő készpénzt! Tito aláírásával ellátott kapitányi igazolványt. Tehát elkaptuk a multheti támadókat, kik kifosztották Battyánd postahivatalát és súlyosan bántalmazták a körjegyzőt! Visszatértünk a faluba és megmotoztuk a többi partizánhalottat: ezeknél csak Tito fényképét találtuk, mert azt minden partizán köteles volt magánál hordani.

Az esetet telefonon jelentettem előljáróimnak, intézkedtem a halottak elszállításáról. Az időközben bekötözött sebesült partizánt a kórházból a nyomozóknak adtam át, hogy beszélgessenek vele egy kicsit hosszabban.

Végre visszatérhettünk a laktanyába. Nagy meglepetésünkre ott találtuk a szakpk. és sznyk urakat! Mindketten erősen lehangoltak voltak. A százados ur érdeklődött veszteségeink felől, nemleges jelentésemre kissé megnyihült. Majd ismertette mindnyájunk előtt a legfrissebb, de a legkeserűbb hírt! A szomszédos csendlaki őrs összes tagját ma reggel kiirtották a partizánok!

A hírtől szinte összeestem! Igen szerettem őket s gyakran együtt vándoroltunk a partizánokra! A hírt civilek hozták, a csendlaki erdőszélen holtan találták az őrs tagjait, a sebesült napos csendőrt pedig a telefon mellett találta a halálos partizánlövedék! Tartalékomat kerestem, de nem találtam. A százados ur már Csendlakra küldte őket két nyomozóval, utóbbiak már visszaérkeztek és jelentették az esetet: a hatóságok partizánveszélyt jeleztek ma reggel, amit megerősített G. alhdgy ur is telefonon. Az előző utasítások szerint Pethő János főtörm, őrsparancsnok 4 emberével a határba ment a szokásos gyülekezőhelyre, ahol beakarták várni a fegyveres nemzetőröket. Nemzetőrök helyett fegyveres partizánok közeledtek, de Pethő főtörm nem igazolta őket kellően. Mulasztásáért életével fizetett. A partizánok hirtelen agyonlőtték őket, majd lelőtték a távolabb álló figyelő csendőrt is. Ezután bevonultak a laktanyába, benyomultak az őrsirodába, ahol agyonlőtték a telefon mellett ülő és talán segítséget kérő sebesült őrm-t. Ezután mindent összetörtek, bevették az ablakokat, kint kerékpárokat rekviráltak a civilektől s Nyireslehomér irányába elhagyták a falut.

Megtudtuk, hogy a naposcsendőr előző nap sebesült meg, egy veszélyes foglyot vonaton kísért Szombathelyre. A vele szembenülő fogoly egy váratlan pillanatban összebilincselte kezével kikapta a szalonnát falatozó szomszédja kezéből a kést és az őrm-be akarta kétkézzelel belevágni. Az őrm az utolsó pillanatban elhárította a szúrást, az irány elcsúszott s a kés combjába furódott. A vérző őrm megfékezte a támadó foglyot, majd az utasok adtak elsősegélyt a csendőrnek. Az őrm-t Szombathelyen

a hadikorházban bekötözték, majd betegszabadságra visszautalták az őrsre. Létszámhiány miatt azonban ő maradt a telefonügyeletes.

Kegyetlenül lesújtva tértünk pihenőre, de már forraltam agyamban a következő ellentámadást! Tudtam, hogy kézrekerítjük a gyilkosokat.

Másnap különvonaton erősítést kaptunk. Két honvéd szakasz érkezett szds pk-al. A törm szakpk-ok, rajpk-ok mind kitüntetett, háborút járt honvéd bajtársak voltak. A beosztottak mind pirosarcú, fiatal, egészségek gyerekek. Fegyverzetük géppuska, golyószóró, nehézpuska, aknavető, lőszer bőségben. Reggel új csendőrök érkeztek egy fiatal főtörmmel, mentek újból felállítani a csendlaki őrsöt.

PETHŐ JÁNOS főtörm urat és az öt hősi halált halt csendőrt katonai pompával temettük el Muraszombaton. Egy honvéd és egy csendőr szakasz jelent meg soroon és renden kívüli díszben. A gyászszertartás alatt s a temetőben is mindenki zokogva sírt. A polgári lakosság többezres tömege adta a végtisztséget.

A csendlaki őrs új tagjai közt két régi alárendeltem volt. Mikor megláttak, úgy jöttek hozzám, mint az apjukhoz. Tanácsot, eligazítást, utat kértek, mert ők a békés Dunántúlról jöttek. Elmondtam nekik mindent, mire ügyeljenek!

A temetést követő este bizalmas hír futott be hozánk. A Szombathely utcába ismét partizáncsoport érkezett! Megtudtuk a házszámot is, azonnal láttam, hogy a falu szélén, a körmendi vasutvonallal párhuzamos utca szélén házában vannak a gazemberek. Alhdgy ur utasítására honvéd erősítést is vittem magammal tartalékkal. A ház kertje a vasutvonallig húzódott, a vasuton túl erdő kezdődött. Két honvéd géppuskás raj tüzelőállásba ment az utcán. Én embereimmel a kerten keresztül csendben lopakodtunk a házhoz és az ablakok alatt hallgatóztunk. Beszéd nem volt, de az utca felőli szobában villany égett, így tudtam, hogy a ház lakói ébren vannak. Bekopogtam az ablakon. Női hang kérdezte, ki az? Keményen feleltem: Csendőrök vagyunk! A ház lakói azonnal felémelt kézzel jöjjenek ki az utcára! Ha kijönnek nem lesz bántódásuk! Kis idő múlva egy fiatal és két középkorú nő jött az utcára a ház elejéről. Egy emberemmel már az utcán voltunk s a nőket néztük, kik hirtelen a falhoz ugrottak, mert abban a pillanatban a kerítés tövében kézigránát robbant! Iszonyú ütést éreztem a jobb térdemen, egy szilánk engem talált s csizmámat előntötte a vér. De ugyanakkor dobogást és géppisztolyropogást hallottam a kertben, a partizánok a vasuti sínek felé menekültek, a ház mögött lapító embereim pedig tüzelve üldözték őket a sötétben. Átugrottam a kerítésen s a partizánok után vettem magam én is. A sötétben azonban megbotlottam és hasravágtam. Egy eszméletlen, vérző partizánban botlottam el. Embereim is visszajöttek, az erdőbe nem mentek, a sötétség mellett megeredt az eső is és az eszméletlen partizánt kivonszoltuk az utcára, hogy jobban szemügyre vegyük a villanyfényben. Akkor vettük észre, hogy a három nő, kik felszólításomra az utcára jöttek, holtan fekszenek a vizes kövezeten.

A legszebb rendfokozat: próbacsendőr őrvezető (Bernáth István)

A honvéd őrm a következőket jelentette: — „Mikor törm urék a kertben lövöldöztek és a vasut felé távolodtak, az egyik nő hirtelen pisztolyt rántott s rám lőtt. A nő nem talált el, de géppuskáim abban a pillanatban megnyomták a billentyűt és egy sorozat végzett a nőikkel.” — Bementünk a házba és átvizsgáltuk, megtaláltuk a partizánok rejtekhelyét a pincében, találtunk fegyvereket és lőszert, azonkívül lopott bűnjeleket. Közben a szobában magához tért a sebesült partizán, ki elmondta, hogy többször szálltak meg a házban, a nők rejtegették őket s ott hagyták hátra lőszertartalékukat is. A partizánnal együtt a körorvoshoz vittek embereim, bekötözött a doktor ur. A partizánon azonban nem tudott segíteni, tüdőlövése lehetett, mert előttünk meghalt.

Sebesülésem nem volt súlyos, a szilánk nem ért csontot és 3 nap alatt ismét mozgásképes voltam. Épp időben, mert újabb partizánharc következett.

Az őrshöz futásban érkezett egy fáradt férfi, ki elmondta, hogy a határban a vendéglős présházában partizánok tanyáznak. Azonnal riadóztattam embereimet, két golyószórós csendőrt vittem magammal és teherkocsin megközelítettük a présházat. A háztól 100-100 méterre tüzelőállásba rendeltünk a golyószórókat, Kátai őrm-t egy bokor mellé küldtem géppisztolyával, magam egy őrm-el pedig megindultunk a présház felé. Alig értünk vagy negyven méterre a présházhoz, láttam, hogy emelkednek a cserepek, géppisztolycsövek bújnak ki. Fedeztük magunkat s megszólaltak a golyószóróink! Sorozataik a tetőn feküdtek, a cserepek széttörték, a partizánok elhallgattak. De mi ebben a pillanatban már az ajtónál voltunk! Az ajtó kinyílt és egy füstölgő kézigránát gurult ki, én teljes erővel továbbrugtam a kézigránátot, így nem tett kárt bennünk. A robbanás után három partizán rohant ki, az egyiket lelőttem géppisztolyommal, a másikat az őrm akarta lelőni, de nem sült el a puskája. A partizán fejbevágta az őrmestert géppisztolyával, aki viszont agyonszúrta a partizánt. A harmadik menekülő partizán éppen Kátai

Vasutellenőrző szolgálatban

A másik legszebb rendfokozat: próbacsendőr tizedes (Soós Péter, Balatonkenese)

őrm bokorja mellett rohant el. Pechje volt, mert Kátai 196 cm magas, 110 kg súlyú, bivalyerős csendőr volt. Csak úgy kinyúlt a bokor mögül, elkapta a futó partizánt s lapáttyerével nyakoncsípte és magasraemelve hozta felém a kapálózó banditát. A házból újabb három partizán tört ki és menekülni próbáltak, de belefutottak az egyik golyószóróba s egyben a halálba. Kutya veszélyes helyzetben voltunk! Őrm-em puskája azért nem sült el, mert zavarában rányomta a zárócsapót, ő volt a közigazgatásvezető s először jött ki önként. A partizán géppisztolya üres volt, töltényeit a tetőn lőhette ki. Kátai még mindig kezében tartotta a fogoly partizánt, mint egy csirkét. Géppisztolyát elvette tőle. Kérdeztem tőle, hogy miért nem lőtte agyon? Kátai jelentette, hogy kár lett volna, hadd beszéljessünk vele egy kicsit.

Ez volt a szerencsénk! A partizánt átadtuk nyomozóinknak s másnap szörnyű dolgokat tudtunk meg! Dalmáciából 50 partizánt küldött Tito a Muraközbe. A csáktornyai őrs szétverte s részben megsemmisítette őket, erre ők a mi vidékünkre jöttek. Ők ölték meg az evangélikus papot és családját. Ők rabolták ki a battyándi körjegyzőséget, ők rohanták meg a muraszombati járásbíróház épületét és fogoly banditársaikat akarták kiszabadítani. Ők gyilkolták le a csendlaki őrs tagjait! Elmondta a fogoly partizán, hogy a csendlaki csendőrökkel véletlenül találkoztak össze. Volt köztük egy szlovén, ki perfektil beszélt magyarul. A csendőrökkel való találkozás a csendlaki határban oly hirtelen történt, hogy nem tudtak menekülni. A magyarul beszélő partizán azt mondta Pethő főtörm-nek, hogy ők muraszombati nemzetőrök s jöttek őket megerősíteni, Pethő főtörm cigaretával kínálta őket, egy alkalmas pillanatban

ők lelőtték a nyugodtan cigarettázó csendőröket. Egy csendőr 100 méterre állt figyelőben. Ez meglátta, mi történt s futva a falu felé menekült. Ők beérték, majd agyonlőtték. A faluban agyonlőtték az őrs sebészt csendőrért éppen akkor, mikor meglátta őket és segítséget akart hívni!

Sikerült elmenekülniük s tervük az volt, hogy egyesülnek az előzőleg ideküldött partizáncsapattal és megtámadják a muraszombati laktanyát.

A hadbírótság soronkívül ítélkezett, partizánunk kötelelet kapott. A hadbírótság ismertette a hadicikkeket és a nemzetközi Vöröskereszt Egyezményt az ítélethozatalkor: minden tisztességes haderő köteles egyenruhát viselni. A civilben járó felfegyverzett bandák nem esnek soha genfi védelem alá! Minden tisztességes és törvényes ország az ilyen civileket kémeknek, banditáknak tekinti, kikre nem vonatkozik a vöröskereszt védelme, az ilyeneket az első alkalommal fel kell és fel lehet koncolni. A csendőrök mégse koncolták fel őket, csak a fegyveres harcban lőtték le őket, a foglyok felett mindig a magyar katonai bíróság ítélkezett s tolmács útján meghallgatta a partizánokat is. A lesből, orvul támadó Titó gyilkosok, mint ez a banda is, kik ártatlan polgári személyeket, asszonyokat és gyermekeket gyilkolnak le (az evangélikus pap családját), nem kaphatnak kegyelmet. Az utolsó partizánt még kikérdezte a szombathelyi honvéd kémelhárító szerv, majd Szombathelyen kivégezték.

Ismét béke volt pár hónapig, majd a télen és koratavaszon felújultak a partizánharcok. Tito a civil partizánok százait küldte vidékünkre, végetért a nyugalom, a lakosság rettegésben élt s mi is csak honvéd segítséggel tudtuk szolgálatunkat ellátni, de ez már háborús szolgálat volt, egyre közeledett a front. Az összeomlás után Tito bandái kegyetlen bosszút álltak az elfogott csendőrökön, bűnös kezük egészen Klagenfurtig elért s még ott is, a háború után is végeztek ki csendőröket, nem is beszélve arról, hogy százakat kértek ki háborús bűnösként az új magyar kommunista kormánytól.

1951-ben igen kellemetlen kalandom volt Budapesten. Munkatársaim, angyalföldi vagányok, kik azért nagyon szerettek és tiszteltek engem, bemutattak egy villanyszerelőnek, ki a háború alatt Dalmáciából jött a Muraközbe harcolni, mint partizán. Az illető valódi nemzetközi kommunista volt s ezért otthagya Titot és Magyarországra jött, mert nálunk nem volt nemzeti kommunizmus. Időközben megtanult magyarul, jól keresett. Angyalföldi barátaim előtt beszélgettünk a háborúról. Kérdeztem tőle, hogy miért nem menekültek a csendőrök elöl, tudták, hogy nincs számukra irgalom? Azt felelte, hogy a legszigorúbb parancsuk volt elsősorban a csendőröket irtani és lesből lelőni. Tito tudta, hogy a magyar csendőrök igen képzett és kemény katonák, kötelességtudásuk és hazaszeretetük mindenkit felülmul! Ezért külön felhívta a figyelmet ránk. Az angyalföldi csövesek jókat kacagtak. Mi pedig a két valódi, vérbeli ellenség koccintottunk Magyarország szebb jövőjére!

Ekkor jutott eszembe az egyik legveszélyesebb partizánkaland, amit természetesen nem meséltem el a koccintó partizánnak.

Mikor Muraszombaton 100 járőrrel lefoglaltuk az összes kommunistát, közülök a legveszedelmesebb négyet nem sikerült elfognunk. Kiderült, hogy mind szökésben élnek. Nyomozóinknak azonban sikerült az egyiket egy csöszkunyhóban elkapni, de erről nem tudott senki. Neve Kardos József volt és kilétét a legnagyobb titokban tartottuk. Kardos elmondta, hogy szökésben lévő társaival 10 nap mulva Nyíreslehomér határában lett volna randevúja éjjélkor. A megegyezés szerint a kukoricatáblában társai közül valaki az internacionálé dallamát fogja halkan fütyülni. Neki ugyanazt a dallamot kellett volna visszafütyülni. Utána találkoztak volna. A nyomozóink elhatározták, hogy a bandát kézrekerítik.

Kardost áruhában, civil autón a helyszínre vitték s megnézték a kukoricatáblát és tanulmányozták a helyszínt. Az egyik nyomozó őrmesternek az internacionálé fütyülését kellett tanulni.

Nyomozóink hirdetést tettek a helyi újságba, melyben közölték, hogy magas pénzjutalom várja azt, ki a szökésben lévő Kardos József elfogására a csendőröket nyomravezeti. (Holott Kardos már napok óta a nyomozók foglya volt!)

Az előkészületek folytak. Egy nyomozó reflektort helyezett két autó akkumulátorra, mely adott pillanatban nappali fénybe borította volna a helyszínt.

Az adott estén csendben a helyszínre vonultunk. P. alhdyg úr vezette a nyomozókat, én a karhatalmat. Mindnyájan elhelyezkedtünk a kukoricás szélén, mellettem feküdt a reflektor-kezelő nyomozó csendőr. Pompás kilövésünk volt és vártuk a kommunistákat.

Már elmúlt éjjél, de nem jöttek. Végre zörgés hallatszott a szomszéd kukoricatáblából és halkan hallottuk az internacionálét. Jász őrm ugyanolyan halkan visszafütyülte. Láttuk, hogy a sötétben három árnyék közeledik. Mikor 15 méterre voltak, a nyomozó bajtárs kigyújtotta a fényt! De valami hiba történhetett, mert a fény kialudt. A kommunisták menekültek, mi pedig a sejtett irányba adtuk le sorozatainkat. Hallottuk, hogy valaki menekül a kukoricásban, majd beállt a csend. A helyszínen megtaláltuk a két kommunista rostávat lőtt holttestét, de a harmadik megugrott, ezt sohasem tudtuk többé kézrekeríteni.

1957-ben ismét szabad földre léptem, boldogan vettem tudomásul, hogy csendőr szervezetünk az emigrációban is él. Kipihentem az átélt izgalmakat, a kommunisták fogságában töltött esztendőik idegörlő emlékeit, majd nyugodtan végiggondoltam a partizánharcokkal eltelt éveket, mikor minden nap életveszélyben teljesítettük kötelességeinket a lakosság és az államhatalom védelmében.

Büszke öröm tölt el, hogy részese lehettem ezeknek a küzdelmeknek szent Hazánkért s ha újraszületnék, akkor is azt tenném!

A közbiztonságért életüket áldozott délvidéki Csendőr Bajtársaim emléke pedig legyen mindörökké áldott!

Farkas-Pusztay Ödön törm.